עמ' ו', כ"א בשבט תשמ"ז, 20 בפברואר 1987 / שנה מ"ד מס' 13275 / המחיר 1.35 שקל כולל מע"מ

גל ההתייקרויות השני הגיע, השלישי צפוי בתוך שבועיים

עשרות מוצרים ושירותים מתייקרים ב־3 עד 10 אחוזים ביניהם מקררים, דוד חשמל ושמש, מכונות כביסה ומכשירי רדיו וטלוויזיה

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

עשרות מוצרים ושירותים מתייקרים היום ב־3 עד 10 אחוזים במסגרת הגל השני של עליות מחירים בעקבות הפיחות שהוצג בחודש שעבר והתייקרות הדלקים לתעשייה.

דובר משרד־התעשייה־והמסחר אמר אתמול, כי ההחרגים הניתנים היום משלימים בחינה של כמעט כל הבקשות להעלאת מחירים שהוגשו למשרד התעשייה והמסחר. במשרד ממשיכים לבדוק בקשות נוספות של יצרנים לאשר להם עליית מחירים. ומעריכים כי בשבועיים הקרובים צפוי גל שלישי, קטן יותר, של התייקרויות.

המוצרים המתייקרים היום:

מקררים מיצבור מקומי — 8 אחוזים; מקררים מיבוא — 5 אחוזים; מקפיאים ביתיים — 5 אחוזים; קולט שמש — 4 אחוזים; דודי שמש, דודי שמש ומחממי מים — 5 אחוזים; מייתרי כלים מיבוא — 4 אחוזים; מכונות כביסה — 4 אחוזים; מאווררים — 4 אחוזים; מקלטי טלוויזיה מיבוא — 4 אחוזים; טלוויזיות מייצור מקומי — 6 אחוזים; מכשירי רדיו — 4 אחוזים; מערכות סטריאו — 3 אחוזים; טפטופים — 3 אחוזים; מכשירי סטריאו מכשירי וידאו — 7 אחוזים; תנורים כיריים, מכשירי בישול, אפיית א חימום — 4 אחוזים; נורות מתוצרת מקומית עד 40 וואט — 7 אחוזים ומעל 40 וואט — 5 אחוזים; נורות פלואורוסצנטית מיבוא — 7 אחוזים; טילולת מתוצרת מיבוא — 4 אחוזים; מלולה — 7 אחוזים; צמרמרל ומלה — 7 אחוזים; השבחת סדיני דיבה — 7 אחוזים; שמן חפצות חתום 7 אחוזים; שימורי פירות וירקות — 4 אחוזים; רסק עגבניות — 5 אחוזים; קטשופ — 4 אחוזים; משחת נעלים ומכשירי צחצוח — 3 אחוזים; נרות — 4 אחוזים; ספרים (למעט ספרי לימוד) — 5 אחוזים; תה — 7 אחוזים; שימורי דגים — 4 אחוזים; מברח קקאו — 5 אחוזים; שוקולד — 6 אחוזים; ופלים ומצופים בשוקולד — 5 אחוזים; סוכריות וגומי לעיסה — 4 אחוזים; אבקת קקאו — 5 אחוזים; לחם בקר, כבד בקר וחלקי פנים של בקר קפואים — 8 אחוזים

אחרי 6 העלאות מחיר הקפה יורד

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

במקביל לשורת העליות במחירי מוצרים ושירותים שונים, הוחלט להוזיל חיום את מחירי הקפה. קפה נמס יוזל ב־3 אחוזים, קפה קלוי וטחון יוזל ב־3 אחוזים ופולי קפה יוזלו ב־3 אחוזים. בהודעת דובר משרד־התעשייה והמסחר נמסר, כי החוזלות מבוצעות „בהתבקש מן חשיונים שנושמו במחירי הקפה בבורסות הבינלאומיות".

מחירי הקפה בבורסות בעולם ירדו בשנה האחרונה מרמה של כ־3,000 לש"ט לטונה (במחירים עדכניים) לכ־1550 לש"ט לטונה. ובעולם נופים שהמחירים ימשיכו לרדת בתקופה הקרובה בגלל עליית ניכרת בחיקף היבולים בברזיל.

יצוין, כי בשנתיים האחרונות, לשמחיירי הקפה בבורסות בעולם חיו בזיירה. אושרו ל־עזיות 6 העלאות מחירים. וחזולת הקפה חיום היא שלישית ביותר – בלשון המעטה.

שבועונים וירחונים הוחזרו לפיקוח

מאת אורי נחשון, כתבנו הכלכלי בת"א

במשרד־התעשייה־והמסחר הוחלט להחזיר את הפיקוח המינהלי על שירותי דפוס. שבועונים וירחונים מקומיים ושירותי עיתוי באמצעי. לאחר שבביקורת שערכו פקחי המשרד תברר שמחירי השירותים והמוצרים האלה הוגלו. מאז שחוצאו מפיקוח.

לבני שירותי דפוס נקבע, כי מחיריהם יופחתו והמחירים המוחיריים יהיו מעתה בנוחים ב־36 אחוז בלבד מחמיר שהיה בתוקף ביולי 85. גם מחיריהם של שבועונים וירחונים יופחתו. ויחיו לא יותר מ־40 אחוז מעל למחיר שהיה בתוקף ביולי 85.

בעקבות הוחלט אומנם להתיר שוחר אריזה של מוצרים מפוקחים. בין המוצרים: פירות מרוסקים, מיצים טבעיים, נקטר פירות, שמן הדרעי, לחם „מקמה", תחליפי שמנת ומלבון קפה, ביצים, טבק מעובד למקטרת, תכשירי קוסמטיקה וטואלט, כיריים, שואבי אבק, מערבלי מזון ומסחטות, מחבתות, תנורים, חשמליים לחיבוי מזון, חלבשה עליונה, הנעלה, בדים וארגים ושמן זיתי.

גוברת התמרמרות העובדים ב„תדיראן עפולה" המופשבת

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

השבתת המפעל „בתדיראן עפולה" נכנסת ליומה השביעי. העובדים מרוחים וכועסים. מתרבים בקרבם הקולות הדוחקים את המאבק. התחושה הכללית היא, כי אין להם מה להפסיד.

„אנו מייצרים חוצצת סוג ג', ומקבלים משכורת סוג ג'," אמר אחד העובדים. יו"ר ועד העובדים, אהרון גרינברג, חריף יותר: עם 8,000 דולר בחודש מסיפים לנו המנהלים כיצד לעבוד. לנו המשתכרים 400 ש"ח בחודש, שיתביישו להם."

אתמול בשעות הבוקר התכנסו נציגי הנהלה, בראשותו של אורי לבון ומנהל כח־אדם חטיבת"ן, נציגי מועצת הפועלים והעובדים, בנסיון נוסף להגיע להסכם. בצדדים מתפרדים ללא תוצאות. מוכיר מועצת פועלי עפולה, יעקב אבימור, מאוכזב. „ההנהלה סירבה לקבל את הצעות־הפשרה שלי: הפשרה שלי וכרגע חילוקי הדעות בעיבוש משך ההסכם — ההנהלה רוצה שנה והעובדים שנתיים. העובדים דורשים שלתוספות יצרפו כל הנתאים המקובלים והנהלה מסרבת."

לכתבנו נודע, כי יתכן שפגישה נוספת התקיימה בשעות הערב, בהשתתפות סמנכ"ל משאבי אנוש של תדיראן, יואל מטות.

חולה־כליות ותומכיו יפגינו בתל־השומר

מאת שלמה גלזר, כתב „על המשמר"

הפגנה מחאה של תושבי רמת־ישי, בעמק־יזרעאל, וחולים המטופלים בידי ד"ר ברנון סיגל, תתיצב הבוקר ב־10 בבייני הנהלה של המרכז הרפואי ע"ש שיבא בתל־השומר.

המפגינים, שבראשם יעמוד שמואל כהן, שיובא לשם באמבולנס מרמת־ישי, יתבעו לאפשר לד"ר סיגל, ראש יחידת ההשתלות בתל־השומר, לבצע השתלת כליה בשבואל כהן. כן מבקשים המפגינים למחות על ההשתלות בבייח"ח על האיסור שהוטל על ד"ר סיגל לנתח חולים.

ראש מועצת רמת־ישי, דרור טוגל, „הבטיח" מאות משתתפים. „אנו נצוה הפגנה זוהא," אמר. „לא יתכן שחולה יומת בשל עיקרון של מישרד."

דובר משרד הבריאות, שמואל אלנרבל, אמר כתובנו, כי משרד הבריאות העמיד לרשות החולה אפשרויות טיפול טובות לא פחות, כמו ביילינסון, מבלי בייח"ח תל־השומר. ד"ר גולדמן, הדרש, כי בארץ קיימת עדיין רפואה מקודמי ד"ר סיגל קוקלים. שבשל יוקרה, מקלים חולים. גם דוחים האשמות כי הרופא מנצל את מצוקת החולים לקידום מטרותיו.

תביעת גימלאי „נתיב" להצמדה תידון ביום א'

מאת כתבנו לענייני עבודה

הדעה המרכזת בהסכמות הנייני עבודה „נתיב" להצמדה את הסכמיות למדר המחירים.

הדיון יתקיים לאחר שתי הפגנות אלימות. שקיימו נציגיו של גימלאי „נתיב" במשרדים של הנהלת הקרן ובבית הדועד המרכזי של ההסתדרות.

מטה משותף להסתדרות הגימלאים ולהסתדרות עובדי המדינה החליט לקיים שהה של אירועי מחאה במשך כל חודש מרס, בתגובה על השחיקה של הפנסיות בשלוש השנים האחרונות. במטה, כי משמרות של עשרות גימלאים יוצבו מידי יום ליד כל אחד ממשרדי הממשלה, בתביעה לפצות את הגימלאים המרוויחים הנשיאות המקומיות בשיעור 26.7 אחוז — כשיעור השחיקה.

ח"כ אהרון נמיאס („עבודה") עומד להגיש בראשית השבוע הבא הצעת חוק לתקנת מועצה עליונה לענייני גימלאים. גוף זה, נאמר בהצעת החוק, יוסמך בלעדית לאשר שינויים בהסכמות הגימלאים. וכל הצעה להטיל מס על הפנסיות תצטרך לקבל את אישורה המוקדם של המועצה.

שרון יציע קרקע חינם ליזמי תעשייה בערי־פיתוח

מאת כתבינו הכלכליים בת"א ובירושלים

שר התעשייה והמסחר, אריאל שרון, יציע לממשלה לתת קרקע חינם בעיר פיתוח לכל יזם שיראה להקים עליה המפעל תעשייתי" — הודיע שרון בפגישה עם ראשי ערי הפיתוח. שנערכה בלשכתו.

שר התעשייה והמסחר קבע, כי על הממשלה לקבוע מרק דוגן מוגדר, שלפי הצעתו יהיה חמש שניים, שבו יינתנו הטבות מיוחדות לעיירות הפיתוח, כדי לעודד את הרחבת התשתית התעשייתית בהן.

אתמול הוחלט להקים ועדה מיוחדת לראשי עיירות הפיתוח ולמשרד התעשייה והמסחר כדי שתבחן את האמצעים לעודד את הפיתוח התעשייתי בעיירות האלה.

פורום ראשי הערים והשר הוחלטו להקים ועדת מיתחרה, שמטרתה לראשי ערי הפיתוח ולמשרד התעשייה והמסחר, שתתכנס אחת לשלושה חודשים ותלבן את הבעיות הקשורות בעידוד התעשייה באזורים אלה.

נערה מפגרת נפגעה קשה במלכודת אש בדירה מבוצרת

מאת דהבה מזום, כתבה „על המשמר"

נערה מפגרת בת 13 נפגעה אתמול קשה לאחר שנלכדה בדירה אחוזת להבות בבסר שלם בתל־אביב. בבתים שומרים ואנשי מרא נאלצו להפעיל בחוזקה מיתנבברים בדי לחדור לדירה. שהיתה מבוצרת ומוגנת באמצעי מיגון שונים.

סמוך שעה 11 לפני הצהריים הבחינו השכנים של משפחת סרוד באש הפורצת מדירתם שבקומה הרביעית והזעיקו את המשטרה. ומכבי אש ומנצילים במקום בהיכון.

ביידת טיפול נמרץ של מרא הודיעה אף היא למקום. לאחר שמחדירה אפופת הלהבות נשמעו זעקות לעזרה שהעידו כי יש לבדים בדירה.

הכבאים, בראשותו של טפסר אהרון אשל, ניסו לפרוץ לדירה העולה באש. אך התקשו במלאכתם.

משום שהדירה היתה נעולה בחלו רב־בריח ובדלת סורגים נוספת וכל הדלתות והחלונות גם של חדרי השירותים היו מרוסים סורגים ונעולים.

בסופו של דבר הצליחו הכבאים לפרוץ לדירה בעזרת ציר מיוחד ומצאו את הנערה מעולפת בחדר השירותים. מתוצאה מקשן שחיר לדיאתיה.

צוות נט"ן כיצע בה מסך בשעתיים סעלות הטיאה ולאחר מכן היא הועברה במצב קשה לבי"ח תל־השומר.

**בחקירה ראשונית והבהר, כי הנערה נתחה לבדה בדירה נעולה לאחר שכל בני המשפחה יצאו לעיסוקיהם. כבל הנראה שיחקה הבחורה בפרחים בטרפסח הדיה ובשפרצה האש נמלטה לחדר השירותים ושם הסתגרה. הלון חדר השירותים נאטם בעבר ע"י בני המשפחה כדי למנוע ממנה אפשרות לקפדץ מבעד.

לדירה נגרם נזק כבד והכולה נשרפה בליל.

אנשי מגן־דוד־אדום מבצעים פעולות החייאה לנערה שנפגעה בדליקה. (צילום: בועז לניר)

מגישה הודחה מתפקידה ברדיו בשל הבעת דעה בפרשת הרב גרוסמן

מאת אתי רינגאל, כתבת „על המשמר"

אסתר ברזל, מפיקת ומגישת תוכנית דרדיו „מקום באמצע" הודיעה אתמול מודעשתה החדיה של „תוכנית, בגלל מה שתוגדר על־ידי מנהל חטיבת האומר ב־קול ישראל, יצחק אלון, „הבעת דעה בנושא שאינבנו קשור לתוכניתי".

בתוכנית, העוסקת בבעיות הנפשיות, הפיזיולוגיות והמקובעות של גילאי 50־35, אמרה ברזל, כי לפני שנתיים התפיימה בירושלים לווייתו של רב חרדי, ואז אמרו המודעות על הנשים להשתתף בלוויה. אלא שהרב אידע בעדה סגרה. הוזיה אה דייה בתוך עצמה. וכוכתה לקבור את מתיה כרצונה. אבל היום, כשמונה בחברה מערבית, מעודד מעשהו של חרב מסגלד־העמק שאלות ואמיתות.

לדעת אלון, „הביקרוסון הוא רכוש הציבור, ומתפקידנו לספק מידע ולא לקבוע עמדות לא לפרש דברים. ואם הביעה דעה, היתה ברזל חייבת להביא גם את נירסתו של הרב גרוסמן".

אלון מוסיף ואמר, כי לפני זמן מה בוטלה בהוראתו תוכנית אחרת בהנחיה בל. „בפגש, משום שבתוכנית שבאה במקומה, „טלדרי" פופולארית יותר מ־מפגש", שעניינה רק כמה מאות מאזינים. ואז פתחה ברזל קו למאזיני „מפגש" ושאלה אותם מה דעתם על ביטול התוכנית. בקשבה זאת נגזפה ברזל על־ידי מנכל רשות־השידור ועכשיו הודיע לה אלון על הודחתה מהנשת התוכנית. שהיא תוכנית חיה.

אלון מוסיף ואמר, כי לפני זמן מה בוטלה בהוראתו תוכנית אחרת בהנחיה ברזל. „בפגש, משום שבתוכנית שבאה במקומה, „טלדרי".

לשאלה, האם איננו חושש מן הדרישה שנוצר על רתיעה מעיסוק בנושאים שנויים במחלוקת, ענה אלון: „בכלל לא. להיפך. כמי שמקיף את, יש שאלות! ותוכניות דומות וסאטירה. אין אחד שהוא קונצנזוסאלי ונער הדומר וסטירה כמני."

ב„קול ישראל" סבורים, כי גם אם אמרה ברזל דברים השנויים במחלוקת, אין לפגוע במעמדו המקצועי של עובד מבלי לקיים עימו בירור מוקדם על כך, ובמקרה זה הלהיך שבו נעשתה הודחה חמוה למדי.

את תגובתה של רוזמת „קול ישראל" בעניין זה לא ניתן היה לחשיג אתמול.

נרקומן מת מעורך סרום

נרקומן בן 32 מנהריה מת אתמול, לאמות בוקר, כנראה כתוצאה מסמא יתר של סם שלקח.

חאיש במכא מעולף על־ידי בני משפחתו בחוך חדרה. הם הועיקו אמבולנס שהעבירו לבית־החולים המשלתי בנהריה, שם נקבע מותו. (עדרים)

מבזאוויר

טמפרטורות המינימום והמקסימום היומיות: ירושלים 5 מ' 15, רמת הגולן 4 מ' 12, עכו 5 מ' 12, טבריה 7 מ' 12, עפולה 5 מ' 18, שומרון 6 מ' 16, תל־אביב 9 מ' 19, בית שערים 7 מ' 23, עזה 8 מ' 18, באר שבע 3 מ' 20, אילת 10 מ' 26.

(שידור)

אף חייל לא הגיע לקונצרט תזמורת הקמפוס

מאת אבי בניהו מתבנו הצבאי

„אני מתביש" — אמר קצין חינוך ראשי של צה"ל, חת־אלוף נחמיה דגן, למנצח הלנני תזמורת הקמפוס של עיריית תל־אביב, שניצבו לפני אולם ריק בטאנן צה"ל „במחנה" טוסר, כי קצין חינוך ראשי, המעורר בצה"ל את פעולות החרבות והאהונה למסיקה קלאסית בעיר הבירה, ביקר בקונצרט מיחוד, במלאת 100 שנים לתולדות של ארגון הרבנשטיין. לקראת הקונצרט, שהיה אמור להתקיים ב„בית דני", בשכונת הקונה, הוזמנו 400 חיילים כרטיסים בחינם.

אולם הקונצרט נתבטל, אין אולם בתל־אביב בגודל המתאים לקונצרט מיחוד, במלאת 100 שנים לתולדות של ארגון הרבנשטיין. אולם אמור להתקיים בבית דני, בשכונת דן הנמצאת ישחוור את התזמורת.

אנשי מגן־דוד־אדום מבצעים פעולות החייאה לנערה שנפגעה בדליקה.

גורבאצ'וב הודיע לערבים: בדעתי לחדש היחסים עם ישראל

מאת חנה אישי־הורביץ, כתבת „על המשמר" בניו־יורק

ניו־יורק. — מנהיג ברית־המועצות, מיכאיל גורבאצ'וב, הודיע לבעלות־הברית הערביות שלו, כי יש בדעתו לחדש את היחסים הדיפלומטיים עם ישראל ולמלא תפקיד מרכזי בהערכת השלום הבין־לאומית לעניני המזרח התיכון — מרחוב „ניו־יורק טפוסט", בכתבה מאת נילס לאתם ואורי דן.

לדברי העתון, בתשובה המרגיזה הסובייטית החדשה בשורר סורי דיפלומטי, אשר נקלט עליידי סוכני מודיעין אמריקניים וישראליים. ההודעה נשלחה לאלדיריה, לסוריה ולליבון.

עובדי קופ"ח שבים לעבודה — הממשלתיים פותחים בשביתה ביום שני

משבר הבריאות יונח על שולחן הממשלה

כמו בשביתת האחיות, גם הפעם נענו עובדי קופ"ח השובתים לקריאת הנשיא ושבו לעבודה ● עם זאת אין הקלה במצב: ביום שני עומדים עובדי בתי"ח הממשלתיים לפתוח בשביתה ללא הגבלת זמן — גם האחיות יפתחו בעיצומים וכן הרופאים ● הממשלה תדון ביום ראשון בחוליי מערכת הבריאות

מאת יוסף שמי, כתב „על המשמר"

עובדי המינהל החמשק של בתי־החולים של קופת־חולים החליטו אתמול לחזור היום לעבודה וזאת בהיענות לפניית הנשיא. כך מסר אמש חיים ברנס, יו"ר ארגון העובדים של קופת־חולים. הדיון במטה השביתה המשך נמשך אתמול משעות הבוקר עד הערב.

פרופ' דורון, יו"ר מרכז קופת־חולים, הודיע אף הוא בפני חברי המטה כדי לשכנע את המשתתפים לחשיב בחיוב למניתו של יו"ר הגוף לאיגוד מקצועי ולהפסיק את השביתה. כאמור, השביתה הופסקה. משבר הבריאות כולו יועלה בשיחת הממשלה ביום ראשון.

הממשלתיים מחרשים חשביתה

אתמול שלחו חברי הועד הארצי של עובדי המינהל המשמק של בתי־החולים הממשלתיים מברקים לשרי האוצר. הבריאות למנכ"ל ההסתדרות ולידיר הגוף לאיגוד מקצועי. בהם הודיעו על כוונתם לשבות החל מיום ב' בשבוע הבא. הם דורשים תשואות שכרם לשכר עמיתיהם בקופת־חולים. ומתלוננים שלא חלה התקדמות בטיפול בחביעותיהם ואינם מכבים לעבוד בשכוחתו של

(סוף בעמוד 22)

הנשיא: עיצומים על גב חולים — חילול זכות השביתה

נשיא המדינה חיים הרצוג יצא הוצין נגד אלו. המשתמשים בנשק המכתה כנגד חולים בחברה. בראיון שהעניק הנשיא הרצוג ל„קול ישראל", במהלך סיור שערך אמש באולפני הדיירו החרשים בשכונת תקנה בירושלים אמר הנשיא, כי ביחסי העבודה קרה דבר חמור ומצב בלתי ומיודרה: „זכות השביתה שנועדה לתת כוח לחלש נגד בעוצר חברתי, הופכת יותר ויותר למכשיר בידיהם של חזקים. לשל מאבקם על גבם של החלשים ועל חשבונם של החלשים". ועבא אמר, כי „זה חילול של זכות השביתה. זהו מיאוס וסילוף של מטת הזאת עד כדי הפיכתה אצלנו לעוך אנטי־סוציאלי".

הנשיא הרצוג הוסיף, כי כיום אין השובתים בחולים בנקיטת נשק בביתה גם כאשר מרובר באוכלוסיות חלשות. „קורבנות השביתה הם חולים ללוות חולים נכים, קשישים, ילדים הציבור הרחב — למי אין אפשרות ובחי הסקרות בלתי נסבלת".

לדעת הנשיא, המצב הנוכחי אינו יכול להמשיך והוא אמר כי הוא מקיצור הרחב יתן גיבוי מלא לכל פעולה שתרבון את הבטלולות ותשחרר אותו משריירות הלב ומאטימות החדשים הנתונים בדרך ניהול המאבקים המקצועיים בשרותים חיוניים מדינה.

(עתי"ם)

תוצאות הבדיקה: הנהג הדורסן הרג מידי החיילים

● עמוד 24

הפסיקת השביתה במפעל תדיראן בעפולה

● עמוד 24

הסלחת לדרומניה לתומכי אש"ף: על הפלשתינים להתאמץ יותר

● עמוד 4

שיוואן חי או מת — אתמול בשמשם דמיאניוק

● עמוד 4

עמון מוזיר למכבי במיכאנו 79:94 — סיכוי לגמר

● מדור הספורט

סיר הלחץ בשטחים

מעלת חתום בשטחים עולות לדרגות שלא ידענו כמותן זמן רב. המכתה, חשלכות אבנים, פגיעת חיילים במכונית דוהרת.

הלקן המחמם את החוויה כפול: הזיעוב הפלסטיני בלבנון נתון במלחמת חלאומים וחזחות שם. „האופציה הלבנונית" לפלסטינים, שנמחצה במלחמת לבנון, אינה מצליחה לחרים ראש. מלחמה בהם את רגשות האיבה והזיעאוב.

התובנה הישראלית באה בשתי רמות. ברמה חבטוחנית גורמת לחמדר בשטחים, לחידוק הרשת חבצאית סביב מת שקרוי „גורמי הטרור". לתגובה הזו אפקט מרגיע לטווח קצר. אבל אין לה ערך בטווח הארוך. גורמי המתח והחושיסה הלאומית בגדה וברצועה ובמזרח הבינלאומי מכדי שיוכלו לחיכלא ולדעוך באמצעות יד חזקה ואחרות בעוצמה.

לכיכוד אין. למעשה, תרופה כלשהי למצב. הכיכוד המחמק תמיד מחצנת פתרון ענייני לשטחים. הוא חשאיר בחתמיה. והכיבוש המרחלט וחמדכא לכחנא. חליכוד מנסח מחמאי אמן. לבנות חתנחלות בה ושם, לסגור ערייריה פה ושם. ולנחל לשחרון. באמצעות פתיחת חציר ירושלים־ושיינגטון־ירדן־אש"ף. ביטלאומית. אבל אין בו כל סיכוי לקדם אם עמדותיו באיזון הקדוש של מטשלת הארחדות. ספק אם יעז לפרק אותה וללכת לבחירות.

האיתרעים בשטחים מזעזעים מעט את חציבור בארץ. אבל חשרת המנהגות האמאצת שתבוא ותאמר את האמת: חפתרון באינו בנעיית עוד חנות. עוד אוניברסיטה ועוד עיריה. חפתרון הוא בפתיחה אמיתית מן משא־ומתן. ששחרור את טבעת חחנק מעיני עמדות על הפלסטינאים. ויתן למנהיגיהם נקודת מוצא לתחליך מדיני ממשי.

הקיבוץ־הארצי לא יכנה לממשלה — הגיע להסדר פריסת חובות עם בנק־הפועלים

מנכ"ל בנק הפועלים: מעורבות אבסורדית של הממשלה בשוק ההון מונעת הסדר דומה עם התק"ם ● הממשלה מגייסת מהציבור כספים בריבית של 4.5% — מלווה אותם לבנקים בריבית של 7% והבנקים אמורים להלוות אותם לתק"ם בריבית של 8%

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

בנק הפועלים והקיבוץ־הארצי סיכמו לאחרונה את הסדרים של תוכנית לפריסת חובות. אשר המנע מהקיבוץ הארצי את הצורך לגנות החולים המשלתיים מברקים לשרי האוצר. הבריאות למנכ"ל ההסתדרות ולידיר האוף לאיגוד מקצועי. בהם הודיעו על כוונתם לשבות החל מיום ב' בשבוע הבא. הם דורשים תשואות שכרם לשכר עמיתיהם בקופת־חולים. ומתלוננים שלא חלה התקדמות בטיפול בחביעותיהם ואינם מכבים לעבוד בשכוחתו של מנכ"ל הקופה, יעקב מרון.

הממשלה מפריעה

לדברי סיון אילו לממשלה איתה מעורבות הרבה יותר קטנה בשוק ההון. היה אפשר להגיע לתנועה היקבוצית המאוחדת תכנית דומה, אלא שמעורבות הממשלה, הנובלת באבסורד, מונעת דבר זה. לדברי סיון הממשלה מקבלת את המקורות שהבנקים מגייסים מהציבור ומשלמת ריבית של 4.5%. לאחר מכן היא מלווה בחזרה את חסכונות אלה לבנקים בריבית של 7% והבנקים אמורים להלוות את הכסף לתק"ם בריבית של 8%.

ביקורת על בנק ישראל

סיון וד"ר מועצת המנהלים של חבנק, איתן בר־גיל, מתנו ביקורת על המשלה על הבנק ישראל על האיסור שהם מטילים גייס הלוואות בחו"ל דרך הבנקים המסחריים הישראליים. הם אמרו שיש סכנה אמיתית שכל תוכניות המשלה לגבי הפורמה בשוק ההון ישארו על הנייר. ברגלם ציין שכבר ב־1986 נוצר מצב בו הבנקים המסחריים הם שהנפיקו את אגרות החוב עבור הסקטור הפרטי, וחם שנאלצו לקנות את אותן אגרות חוב בסופו של דבר.

דיתחמות באשראי

ראשי בנק הפועלים אמרו שתוכניות הבנק לעידוד מבוססות על ניון פעולות האשראי שלו. הבנק, אשר בעבר דחמתה באשראים לפירמות גדולות. יסמח מעתה קשרים גם עם פירמות קטנות ובינונית. ראשי הבנק אמרו שבשלושת השנים האחרונות קיצץ הבנק ב־17% מכמה העבודה שלו: מעשית אלפים עובדים בסוף 1983 ל־8,300 עובדים. התהליך יימשך בחודשים האחרונים אם כי בקצב איטי יותר.

ראשי הפועלים הדגישו שרמות העמלות הבנקאיות נמוכות מדי, ומבטות רק כמחצית מעלות שירותי הבנק. הם דרשו שבנק ישראל יאשר ייקור הדרגתי של העמלות ולמעשה. הוסיפו, על הבנק המרכזי לאשר הבסלת העמלות הבנקאיות באופן הדרגתי.

הממשלה מגייסת

בנק ישראל אילו לממשלה איתה מעורבות הרבה יותר קטנה בשוק ההון. היה אפשר להגיע לתנועה היקבוצית המאוחדת תכנית דומה, אלא שמעורבות הממשלה, הנובלת באבסורד, מונעת דבר זה. לדברי סיון הממשלה מקבלת את המקורות שהבנקים מגייסים מהציבור ומשלמת ריבית של 4.5%. לאחר מכן היא מלווה בחזרה את חסכונות אלה לבנקים בריבית של 7% הבנקים אמורים להלוות את הכסף לתק"ם בריבית של 8%.

ביקורת על בנק ישראל

סיון וד"ר מועצת המנהלים של חבנק, איתן בר־גיל, מתנו ביקורת

מנכ"ל בנק הפועלים: מעורבות אבסורדית של הממשלה בשוק ההון מונעת הסדר דומה עם התק"ם ● הממשלה מגייסת מהציבור כספים בריבית של 4.5% — מלווה אותם לבנקים בריבית של 7% והבנקים אמורים להלוות אותם לתק"ם בריבית של 8%

ביגון ישותרר היום או מחר ● ראיון מפתיע ל„קול ישראל" עם דובר משרד־החוץ הסובייטי גראסימוב:

„אתם חובעים, שלח את עמי" אבל רבים לא רוצים להישלח"

מאת מרבויות הדיירות, י. גלילי ו. אלפרן

כתבי „על המשמר"

גאנדי גראסימוב, דובר משרד החוץ הסובייטי, השיב אתמול לשאלות שהוצגו לו בשיחה טלפונית מישראל עם הערוך הפוליטי של „קול ישראל", גדעון רמון, על שחרור יוסף ביגון ועל שאלות מדיניות. ובכלל זה הועדיה הבינלאומית.

בתשובה לשאלה, אם שחרור ביגון הוא נסיון לספק את חתנאים לקיום ועידה בינלאומית לשלום במזה"ת, השיב הדובר: „הדי אינם דוחים

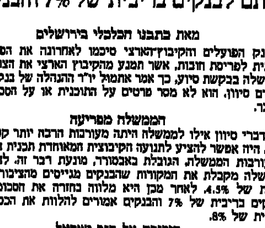

בועדיה כזו. רק אתמול או שלשום היה בושינגטון ריב על הענין הזה. אתם הלא מעדיפים גישה של שיחות ישירות."

„לא רוצים לצאת"

הדובר נתבקש להתייחס להודעתו של שר־החוץ ש. פרס, כי ישראל מוכנה לוועידה, ובלבד שיפתחו שערי העלייה. על כך השיב: „זהו תנאי שווא. הדי השערים פתוחים. אלא שלא רבים רוצים לצאת".

„תהליך ההתקרבות בין בריה"מ לישראל תלוי כיחס של ישראל להסכמים בינלאומיים ולהחלטות מועצת הבטחון. נוכל להתחיל לדבר על שיפור יחסים אם ובאשר תסיסן ישראל את תוקפנותה נגד האומות הערביות. אתם לא יראים זאת כך, אבל אנחנו כן" — תשובה זו נתן

(סוף בעמוד 22)

רה"מ סיים ביקורו בוושינגטון ● הציע ועידה זוטא בהשתתפות ישראל, ארה"ב, ירדן, מצרים והפלשתינים

שולץ דוחה הצעת שמיר ל„מיני ועידה"

בדברו בוועדת החוץ של בית־הנבחרים אמר שר־החוץ האמריקני, „כי לא זו הוועידה עליה חושב מלך ירדן" ● ישראל עשוייה לוכות בחוזים ב־100 מיליון דולר כתוצאה ממעמדה כבעלת ברית מיוחדת ● שמיר הבטיח לספק כל המידע בפרשת הנשק לאיראן ● קרא להפסיק מתן מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית־המועצות

מאת זאב מלצר, כתב „על המשמר" בארה"ב

ושינגטון. — בעוד ראש הממשלה יצחק שמיר נדעל את ביקורו בוושינגטון, אמר אתמול שר־החוץ האמריקני, ג'ורג' שולץ, כי ירדן תרדוה בכל הוראה את הצעת שמיר לכנס בעידה בין־לאומית להשבנת שלום במזרח התיכון.

מדברי שולץ בבית־הנבחרים אמר שר־החוץ האמריקני, „כי לא זו הוועידה עליה חושב מלך ירדן" ● ישראל עשוייה לוכות בחוזים ב־100 מיליון דולר כתוצאה ממעמדה כבעלת ברית מיוחדת ● שמיר הבטיח לספק כל המידע בפרשת הנשק לאיראן ● קרא להפסיק מתן מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית־המועצות

מעמדה של ישראל בארה"ב כ„בעלת־ברית עיקרית שאינה חברה בנאט"ו" עשויה לוכות אם ישראל השנה בחוזים בסחוניים אמריקניים

(סוף בעמוד 22)

דברי שמיר בארה"ב מכוונים לוויכוח הפנימי ב„חירות" — אומר מזכיר העבודה

פרס: על שני נושאים — הקיבוצים והמושבים — אלחם בכל מחיר

מאת כתבתנו לענייני מפלגות „אין זה סלא שראשי-הממשלה בחר דווקא את במת ארה"ב כדי לדקצץ את הדיבורה בנושא הדוידיה הבינלאומית

„אמר אתמול ח"כ עזרי ברעם בישיבת לשכת מפלגת העבודה, שמונו לצירנו ואף לא למפלגת העבודה אלא לצירי דעידת חירות. ברעם הדגיש כי הוויכוח אינו על דעידה בינלאומית אלא על הדרך להאיץ את השלום. זהו הוויכוח העיקרי ביניכם. אנו רוצים לדון את ההתלוי והם. הלילה, רוצים לסתום אותו ולוקפיא אותו — אמר. להסבירו לעם שר-החוץ שמעון פרס חזר ואמר כי הוויכוח הבינלאומית היא מרכיב בתהליך השלום ואם נגיד לא. נרצה את השלום. בעניין התק"ם אמר פרס. כי הוויכוח שלנו הוא לא עם המליכות אלא עם הנם. אנחנו צריכים להסביר את עצמנו לעם. יש שני נושאים. הקיבוצים והמושבים. שאני מכון להלחם עליהם בכל מחיר. אין לנו מה להסתיר ואין לנו מה בכנסת.

„יש בינינו ויכוח, אך לא נזדקק לתיווך אמריקני"

יש מחלוקת פוליטית אצלנו. הויכוח הוא בעניין תהליך השלום ודעידה בינלאומית. הויכוח הוא לגיטימי ומתקבל על הדעת. אך אני מקווה שאף אחד איננו רוצה שהוויכוח זה יתווכח האמריקנים. אם זה לא צריך להכרע בוושינגטון אלא בארץ." דברי ברכתו בחלוקת תעודות הוקרה לאורחים מצטיינים מפעולות לחברת עם ידי עם יפה עם אחר שנערכה במלון „רמאדה" אמש

(עת"ם)

מאת חנה אישהורביץ, כתבת „על המשמר" בניו-יורק

ניו-יורק, — „אמסטרדם ניוז, העתון הגדול ביותר של השבועונים באר"ב, מאשים את ממשלת ישראל ואנשי עסקים ישראליים, כי הם מנצלים באופן מחפיר מועלות שחורות במדינות-הבובות של דרום-אפריקה.

קצין העתון, הקיטו יודם אריידה, יגאל הרביץ, אפרים פורן ורות ריין מפעלים במדינות אלה.

המפעל של אריידה מייצר העתקים של מכונית מסוג ישן, לפורן ממפעל טקסטיל בסיסקאי ולרות ריין תעשיית סקסטיל ביתית ומפעל לתכשיטים. רוב החברות מייצרות ביגוד.

לטענת סוזן מנומאטנה, נציגת „הקונגרס הלאומי האפריקני", שוכרים הישראלים פועלות שחורות המתגוררות במקום. לאחר שנעקרו בכוח הזורע מבתיהן ברדום אפריקה, ומשלמים להן פחות מכפי שמשלמים לפועלים שחורים ברדום-אפריקה ופי-שבע פחות מכפי שמשלמים ללבנים.

מנומאטנה טוענת, כי ממשלת ישראל בנתה את מפעלי התעשייה, כי המנהיגים המקומיים זוכים ברווחים מחוצאה מכך, וכי החברות הישראליות ניהלו עם סיסקאי מו"מ על עסקות בסך 180 מיליון דולר. ממשלת ישראל מכרה לנשיא סיסקאי לנוקס סבה, מטוסים ובנתה שדה-תעופה ב-19 מיליון דולר. בסיוע מזהעבודה הוזל במקום.

יו"ר ההסברה של הקונסוליה הישראלית בניו-יורק אמר לעתון: „כל ממשלת ישראל לא מכרה מטוסים ולא בנתה שדה-תעופה וכי אלי עמו זאת יזמים פרטיים.

שבע המתועשות הגדולות יתאמו מדיניותן הכלכלית

מאת אירגון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס, — שר האוצר הצרפתי דוריע אתמול רשמית, כי שרי האוצר של שבע המדינות המתועשות הגדולות יתכנסו בסוף השבוע בפאריס לשם תיאום המדיניות הכלכלית והמוניטארית של ממשלותיהן.

לדברי מקורות בפאריס, התאפשר הכינוס זה בהסכם שהושג לייצוב המטבעות העיקריים האחרים. עתה צופים, שתיפסק הירידה בערך הדולר.

המשתתפים בשיחות יגמו לשכנע את יפאן את גרמניה המערבית לנקוט לעודד את הצמיחה הכלכלית בגרמניה חרף העודף העצום במאזן סחר-החוץ של ארצו.

פתחון-פה ללא ס"ג לתעמולת המחבל עבדאללה בשבועון צרפתי

מאת ארנון יפה, כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס, — גזרה אובדהים עבדאללה, המחבל הלבנוני וזרוצה השבוי שפעל בשורות הטרוריים באירגון רצח הדים לוסט הישראלי יעקב ברי-סימנטוב ונספח צבאי אמריקני, זכה לפרוח את מערכת התעמולה שלו מתא-הכלא בחברה. שבה הוא מצדיק את פשעיו.

השבועון „נובל אובסרוואטר", המקורב לאליה, נתן משום מה לעבדאללה חופש ביטוי ללא שום סייג או ביקורת. מעריכים פה, כי יתכן שפרסום דברי עבדאללה היונו חלק מעיסקה אתו ועם מפעיליו כדי למנוע המונת מצצות.

בהכרזה ארוכה, שטיקס

אל"ד „מתתיהו" על כסא המראיין

מאת אתי רונאל

הבירוף של ד"ר ישראל אלדד מראיין את שמעון פרס בטפסי הטפסים של הטלוויזיה הלימודית הבטי שאלות בטחון, תשומת קשות, וחילוקיריעות אידיאולוגיים לוהטים ביותר.

ובאמת. לפני הראיון מקיים עורך המוסף, יוסי חזן, ומכיר לאלדד, שהוא השואל — לא המשיב. ואלדד אומר לו שהוא באמת מאמץ עצום. אבל. מסתבר, שעובדת הריתוח מראיין ולא מראיין נחשב לאלדד לקיצר את השאלות ואפילו לעמוד אותן. וכך, תוך שהוא מכין כשישאל אם פרס אינו מתכוון לעלות המשבע עם רן מרגלית, ע. לא יזכיר את העובדה שרבין כן עלה לקברו של אחד מלוחמי הלחי.

הראיון מתאחר. פרס טרם הגיע מישיבה לשכת מפלגת העבודה. שבה הוא משתתף. בחדר האיפור יושבת אשתו של אלדד, בתה-הנעורים. לאחר הראיון עם פרס יראיין אותה אלדד בעקבות הכתבה, שפורסמה בשבועון ב.כותרת ראשית" על פעלה בעובדת סוציאלית. ושיין — „אל תקראו לי נ' אלדד, קראו לי בשמי, ושיין" — חשבה שם דיוון טהר: פוליטיקאי ועובדת סוציאלית „מפני העובדים הסוציאלים מתקנים מה שהפוליטיקאים הורסים". אבל כטהיא נשאלת על הניגוד בין השקפותיהם הפוליטיות ושיין היא יונה מצדדת. היא מסברה כי אינה קוראת את מאמריו של אלדד מפני שהיא לא רוצה להתנגד לראיון פשוט מפני הוא קורא את מאמר של אלדד ב.הארץ" ומכיר את סגנונו.

הראיון מתחיל. חילופי דברים שנונים בנוסח הפולמוסיים

הבריטי המפורסם. אבל — האווירה נגיותה ללא .כאסר! ולא שמן של עיינות אישית. דיאלוג עניני, אינטליגנטי, תענוג לעין ולאוזן. אלדד: „הויכוח במפלגת העבודה הוא בין מי שמתנגדים לפלשתינ'ים ובין מי שתומכים בדרך-ציונית של הגוה. פרס: „הויכוח הוא על ההיוהרזיה של א"י. אלדד: „מה קרה לדתו הציוני שלך? פרס: „אני מבחין בין להט ובין קנאות". אלדד: „למה בשאנדוך בקיבוץ הוא כל כך נדול, מיגיע נמפיד חתוך שני מנכ"לים? פרס: „תחזיק כמדינאי ונגמרת כפוליטיקאי. למה אינך שואל למה הוסיף דשר אדנס שמונה תקנים בעוד שאמצלו לא נתוסף ולו גם תקן אחדי?

אלדד: „האם תעלה לקברו של ארדיד?

פרס: „אני בדיעה שצריך לקבוע יום אבל לאומי אחד לכל הלוחמים".

בסיום הראיון מציע אלדד לכרות סוף סוף את הברית ההיסטורית שכמעט נכרתה בין ב.ג. ו„בוטינסקי, בין „העבודה", הליכוד וחלמדי ישיבת „מרכז הרב". את בתיה ושיין זה לא מפתיע: „אלדד משיק מאור את פרס. הוא אומר שהוא טוב יותר משמיר. איש חכם, מעיי. שיפתור גם את הבעייה של קופת-חולים".

בתצלום: פרס, אלדד ומרגלית באולפן. |תצלום: מאיר פרפשו

אורה נמיר: ח"כים מנצלים מעמדם לעשיית כסף גדול וזו — שחיתות

מאת אשר שילוני, כתבנו בחולון

רק ב-25 מתוך כלל חברי-הכנסת חיים ממשכורתם. יתרם עושים מפעלים גדולים מוצדה לה, תוך ניצול מעמדם בכנסת. ואחי השחיתות הזולת ולא הגלאה של 40 אחוז בשכרם, עדיף היה לשלם לח"כים שכר גבוה מי שלושה, ובלבד שלא להניח לשחיתות זו ולהשתרש — אמרה אורה נמיר, יו"ר ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, חברת-הכנסת אורה נמיר.

נמיר היתה אתמול אורחת מוצעת פועלי חולון והתקבלה ע"ידי מנהלי המועצה משה רינת והסמה לאורחת צוברים עם פורום מנהלי מפעלים ומסורות המתרדרות-ים, אתמול, בנרכז הספרדי והמזרחי-ות בעיר.

ד"ר דעדה העבודה הדיווחה ותיחסה לפרשת בקשת הסיוע מלקים ובמיוחד שמפלגת חבעדה לא למדה משגיאותיה בעבר, כאשר הסביעים. ולכן חוזה עתה וביקשה סיוע רק לתקים ולא לעייריות ומיקות.

אשר לנשבר ברואות הציבורית הביעה אורה נמיר את דעתה שגם אם יעניקו לקופות-הולים 100 מיליון. שקל זה לא ישנה את המצב מאון מחתיי. אם ידצנם דרואות ציבוריות במקסימום שוויוניות על המשאבים. ודרוחה לשלם ודרכה יותר מאשר הם משלמים כעת. היא קוראת לעיון מחדש בכבר של הקורים המרכזיות.

ארבע שנים לרצח אמיל גרינצוויג

יום ה', כ"ז בשבט, 26 לפברואר

אירועים:

ירושלים 24/2/87 יום ג'

19.00 עצרת אזכרה במקום הרצח מול משרד רוה"מ.
20.00 דיון במלון „מגדל הכנסת" על האפשרויות לשלום
בהשתתפות: השר יעקב צור, הד"ר סרי נוסייבה, ח"כ יוסי שריד
דיון בהשתתפות אישים ישראלים ופלשתינאים.

תל-אביב 25/2/87 יום ד'

22.30 ערב שירה וקריאה במועדון „צוותא" — „שירים לאמיל"
בהשתתפות אומנים

באר-שבע 3/3/87 יום ג'

19.00 „יריד דמוקרטיה" בבית יציב
20.00 בית יציב: דיון — „האם יש סכנה לדמוקרטיה?"
בהשתתפות השר עזר וייצמן בשיתוף עם תנועת „מעגה".

שלום עכשיו

ת"ד 24288 ירושלים

במלאת שנה לפטירתו של חברנו היקר

יחזקאל שביט ז"ל

נעלה לקברו ביום שני, 23.2.87, בשעה 15.00

המשפחה
ובית עין-השופט

ביתנו אבל יחד עם
בן-עמי, חגי, נפתלי ומשפחותיהם

במות חברתנו היקרה

אטקה פניגר

על מועד ההלוויה נא להתקשר למוכירות הקיבוץ
טלפון: 06-367811

קיבוץ המעפיל

למושב חצבה בערבה
דרוש/ה
מדריך/ה חברתי/ת
למתאימים תנאים טובים
מגורים במקום
טלפונים:
057-81513, 057-81511, 057-81475

20.2.87

אנו מודיעים בצער על פטירתה של

חיה'לה זכרין

בת משה לייב קיטבורג ז"ל

ההלוויה תיערך בקיבוץ נחשון, ביום ראשון, כ"ג בשבט תשמ"ז, 22.2.87, בשעה 3.30 אחה"צ

המשפחה וקיבוץ נחשון

זוויל: מו מיליארד דולר השקעו בשטחים

מאת יהודית צור, כתב „על המשמר"

יו"ר של מחלקת התיישבות של הסוכנות היהודית ניסים זוויל אמר כי כ-10 השנים האחרונות הושקעו ישראל-10 מיליארד דולר ביהודה ושומרון. ניסים זוויל שביקר השבוע בכפרים חובל שבאיזור תפוז ציין שאם 50% מהסכום הזה היה מושקע בתחומי הקו הירוק, היה הגליל מאוכלס יותר ביהודים והנגב היה נראה ירוק יותר. ניסים זוויל ציין שבימים הקרובים יאשר חבר הנאמנים של הסוכנות סכום של כ-78 מיליון דולר שנועדו לסיוע ליישובים הנתונים במצוקה.

גורבאצ'וב רומז שיתפטר אם לא תתקבל תוכנית הרפורמה שלו

מסקבה, — מנהיג בריה"מ, מיכאל גורבאצ'וב, אמר בשבוע שעבר, לתמכים מרכזיים בדיכ כי הוא יאלץ להתפטר אם לא תתקבל תוכנית הרפורמות הדרשות שלו — כפי אתמול המעון הרשמי. חדשות מקור.

בגילוון האחרון, מקור ראשי של השבועון, יגור מלק, מוסר, כי גורבאצ'וב אמר בה ובין בפגישה אם שש שעות בדומה לו בינו ל' שעבר עם נציגים מרכזיים של אמצעי-התקשורת הרשמיים.

נמלץ הדיונים נחשפה העובדה, שהצב המליאה של הדעיר המרכזי של המפלגה הקומוניסטית נרחה שלוש פעמים. עד אשר נפתח לבסוף, ב-27 בינואר, לפי התכנית המקורית. עצר המושב להתקיים בסתיו אשתקד. מושב המליאה הוקדש להערכת הרפורמות הסוציאליות והכלכליות שהנהיג גורבאצ'וב. ולנושא הרגיש של שינויים במדיניות המפלגה. שינויים אלה נתקלו בהתנגדות מצד פקידים שונים, אשר לא גילו נכונות לשנות נהלים הקיימים מכבר.

יקובלב מצטט את דברי גור-באצ'וב, אשר אמר במיפגש: „אילו התכנסה המליאה הנ'ציה למסקנה, שתוכנית השיקום אינה מוצדקת, ויש לדחותה. הייתי אומר: „אני יכול לעבור אחרת".

מתוך הדיווחים על מושב ה' מליאה מתברר, כי חלק מהדוברים הביע התנגדות לרפורמות. בניסוח שוקתמלין מבקש לכלה חזוק מדי ומהר מדי. גורבאצ'וב קרא להרחבת הדמוקרטיה, כולל רפורמות בשיטת הבחירות. כדי לחזק את תוכניותיו לבליטת הדיירה הכלכלית ולשיפור רמת החיים של האזרחים הסובייטיים. (עת"ם)

● שר תחוץ הצרפתי מארק עזיר יצא מרבת-עמון למוסקבה. לאחר פגישה עם המלך חוסיין במהלך שהיית ביצים קצרה ברמת-עיון.

● עזרוז הצבאי הראשי של פנוזר, אש"ף יאסר ערפאת, חלילל אל-רוזיד המכונה „אבו ג'יהאד", יצא אתמול מרבת-עמון לקוביר, בתום ביקורו הראשון בירדן מאז גורש מפרוצה זו בילל אשתקד.

לונדון. — השחקנית האנגלית אונור בלקמאן, בקומדיה המוסר' קלית „נזירה בפיג'מה", המועלית עתה על הבמה. (צילום אי.פי.)

הנשמר
עתון יומי
עתון מפלגת חפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מרכז המערכת: רוביק רוזנטל
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל-אביב טל. 378833
חשבון בנק הדואר 3-43360-4
המען למכתבים: שירות שק-דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2. Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן-יהודה 2, בניין מנסור חדדים 102-121, טל' 233161-3, המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' פבזנר 17, טל' 673673, המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

שאילתות לחברי-כנסת בפיקוד צפון

מאת יהודית צור

כתב „על המשמר"

אלוף פיקוד הצפון יוסי פלד הכחיש פיקודו כאילו צה"ל תיגבר את נוכחותו בדרום לבנון. אלוף הפיקוד אמר בפגישה עם חברי-הכנסת מפלגת העבודה אלה לקבוצה של עשרה חברי-כנסת מכל הסיעות עמם נפגש אמש בלשכתו בתום יום מפגשים עם בחברי הכיבוז עם יחידות השדה של הפיקוד. במסגרת זמן הדלת הכנסת אמירה סרסיו, עיבה סולודיר, כהן אביידוב, חיים קולס, פסח גרופר, אהרון נחמיאס, עובדיה עלי, בני שליטא ויירון עטשי. אלוף הפיקוד ציין שאדרגון ה„חיזבאללה" רוצה למוטט את רצועת הבטחון. לדבריו, הפגיעה בחיילי צ"ל נועדה לשדח מטרה זו.

החיילים ביחידות שאלו על תרמיתם של חברי-הכנסת, ותבעו לדעת אם צה"ל יוכל לעמוד מול כל האיומים החיצוניים אנשי הקיבוץ ביחידות אמרו שעליית משכורתם. של חברי-הכנסת ב-40 אחוזים איננה מתיישבת עם הדרישה מן הציבור לסון דרישות השכר.

● אגרת המטרונגים למשפטים באוניברסיטה העברית ושלושה סטודנטים למשפטים עתרו לבג"ץ בטענה, כי המלצת שר המשפטים ולשכת עורכי הדין בישראל לחייב בחזיבה בכתב, מתנאי לקבלת רשיון עורך-הדין, אינה חוקית.

„הנשמר" בארה"ב כ"ז בשבט

ה„לביא", ויינברג: המשטר אם נחוה

מאת זאב בליבר, כתב „על המשמר" בארה"ב

ראש הממשלה ושר-הביטחון, יצחק שמיר הדיע אתמול לשר-הבטחון האמריקני, קאספאר ויינברגר, כי משלת ישראל מסרבת לקבל הדרה-הסחר של משרד הבטחון בלוגאר.

ויינברגר וזקה אה שמיר בקבלת-פנים לכבוד ובסקס רשמי מלא מנמנגון, מול משמר-כבוד צבא. ע' ראש הממשלה סירב להשמיע הערות לשטח לגבי החלטה חומרית של ישראל בעניין ה„לביא" — סמן פקדים אמריקניים, שהתחנו בפגישה לציר ש הבטר.

„אנו מתעניים להערכות של הצד המבחון". אמר שמיר, לדברי צד הצבאים האמריקניים. ראש הממלה הביע גם זאת, תקוה, כי יוזל ומקבל את החלטתה הסופית

ויינברגר: „יהיה זה מטוס נחוח מן המטוסים שכבר מכרנו להם, ואנו מקווים, כי הם ישתמשו בסיוע הצבאי האמריקני למטרה שלמענה הוא ניתן — לחזק את כוחם הצבאי".

משרד החשב הממשלתי בארה"ב השלים זה עתה הערכת-עלות משלו בנושא זה בקרוב מאוד. נציגים ישראליים מסרו אתר-כך כי ממשלת ישראל עשויה לקבל את הדו"ח הסופי של משרדי הבטחון בתוך השבועות הקרובים.

ביום ד' מסר ויינברגר לוועדת-החוץ של בית-הנבחרים האמריקני, כי „הלביא" הוא „מטוס יקר בהרבה" משיכולה ישראל להרשות לעצמה. בהתחשב במיגבלות התקציביות שלה. „זהו מטוס שלא יבריר במידה משמעותית בכל שיר את כוחם הצבאי של הישראלים". אמר ויינברגר. בהסתמכו על מסקנת שהוגשו לדרוח של הפנטאגון — שהוגש לישראל בתחילת יונאר. אמר ויינברגר: „יהיה זה מטוס נחוח מן המטוסים שכבר מכרנו להם, ואנו מקווים, כי הם ישתמשו בסיוע הצבאי האמריקני למטרה שלמענה הוא ניתן — לחזק את כוחם הצבאי".

משרד החשב הממשלתי בארה"ב השלים זה עתה הערכת-עלות משלו למטוס ה„לביא" הנדע. כפי שנמסר. למסקנה, כי בייצור שוקף של 300 מטוסים ב-20 השנים הבאות. יעלה כל מטוס לישראל 18 מיליון דולר. התעשייה האווירית אמרה את העלות למטוס ב-15 מיליון דולר ואומדן הפנטאגון היה 22 מיליון דולר.

עם זאת נמסר, כי דו"ח החשב, המחזיק 52 עמודים ואשר יתפרסם ברבים בשבוע הבא ע"י-ידי הצוות המדומקרטי של בית-הנבחרים לי המילטון מאינראנה, תומך במסקנה המסכמת של הפנטאגון, כי אם יימנם „הלביא" לשלב הייצור. תיגבר לבל-יגשא המעמסה שיכיל על תקציב הבטחון של ישראל. מדומן. מסר בתחילת השבוע, כי דו"ח חשב מגיע לסקנה, שמטוס ה„לביא" יעלה לישראל כ-1.4 מיליארד דולר בשנה ויפגע בכן בתוכניות-צבאיות ישראליות רבות אחרות.

אנשי משרד ההגנה האמריקני אמרו, כי אם יוועד קו הייצור השוטף של „הלביא" לפחות מ-300 מטוסים — ואפשרות כזו בבר עלתה על הפרק — תהיה עלותו של כל מטוס גדולה בהרבה. לדעתם. אין כל סיכוי מעשי שה„לביא" יגמא בארה"ב שוקייצוא. כפי שהציעו כמה מתומכי המטוס בישראל. מקורות אלה רחו גם את הדעיון, כי בשנים הקרובות יוגדל הסיוע הצבאי האמריקני לישראל בשיעור ניכר. שהדי אר"ה נאלצת באחרונה לקצץ קיצוצים ניכרים בתקציבה הא

למרות התאוקות הנמשכות בנושא ה„לביא", תוארה פגישת שמריי-ויינברגר כ„דידותית".

ראש הממשלה אמר, כי הוא מרגה מאוד מהחלטת הממשל האמריקני להעלות את מעמדה של ישראל למעמד של בעלת-ברית עיקרית שאינה חברה בנאט"ו. מעמד זה יאפשר לישראל להתחרות בחנאים טובים יותר

אדרבע שנים

פנו מן המשמר

המוסף לשבת

שאלון שלום לבנון

„אם הנביא מוחמד בעד הפלשתינים — אז אנחנו, השיעים, נגדו".
נדמה שדבריו של חשיח השיעי מוחמד עטורת, תושב רצועת הביטחון,
אומרים הכל ■ צה"ל, צד"ל, דרוזי־לבנון, שנתיים אחרי הנסיגה. מה הלאה?

אבי בניהו

צילומים: מאיר פרטוש

כמי חשיעי דולה שבבאל ראנעה הביטחון בדרום־לבנון, הביאו לקבורה ביום שישי קדם לכן לבקר משפחה במערב צידון, שבו, שאינו ידוע מי שאינו אחדה בביטחון כי זה חיה מבו פלשתיני, חייב כל חשיעי שחיה נקלע ביום שלישי לדיבוב מחלה הוא „לא ניתן לקנות לבנוני. ניתן אולי לשכור אותו לתקופה מסוימת".

לצד יחידת הקישור של צה"ל, לבנון ישב הגנרל אנטואן לחאד, ממפקד צד"ל. בסיור צה"ל חחליט השבוע הגנרל לחכפיל את תקופת חסיוזבות של חיילין מאוכבאה לשמונה שבועות.

מנהיג דת בארגון הח'יזבאללה שבבקעת הלבנון, עזר מהרוחות טרגית של אפות ובנים בארץ הארזים.

סיור ברדום־לבנון, שנתיים לאחר נסיגת צה"ל, ביום חשנה לחשיעמים של שני חיילי צה"ל בבא דרום־לבנון מבסה לתראשש מגד החתקפת האחרון של הח'יזבאללה, סידע וגיבוי של צה"ל והבונגות בצד"ל חדשו מספר חתקפות, עכשיו מוכים להפתעה חדשה של הח'יזבאללה" — חאויב חעיקרי חנולך ומתעצם, והמאיים על אזור הביטחון בשם אללה וחומיני שליחו.

שנתיים לאחר נסיגת צה"ל קשה לחתגבר על עתיד אחר: הביטחון, בשיטה חצמון וביחידה חקישור ללבנון משנים מדי פעם חחזיקה, וקו חמגחת חוא „לא ניתן לקנות לבנוני, ניתן אולי לשכור אותו לתקופה מסוימת".

בן חונהג בצד"ל, אימון פלוגתי אחת לכמה חודשים, מדי שבוע מתקיים אימון מתוך לחגנה חמוצים. „צד"ל לא יחיה אף פעם גוזלי", אמרו בארץ הארזים.

מבחל"ל וצדיקו. אולם עושה רושם כי הן ישראל וחן צד"ל, חחליטו לחשקיע יותר, יותר אימונים, יותר ציוד וסיוע, יותר נשק, חחמרשת ואמצעים, וגם יותר שכר. „אם תיתן לאדם ברזל, מדי תיתן לו אדרחת צחריים: אם חלמד אותו לרוח, הרי נתת לו ביטאון, כי לעומת שיעור גיוזל של 0 אחוזים בחבועה הקיבוצית בשנה חחולפת (עובר 5000 הנטרשו 5054) גדלה „חתנועה הישיבתית" בקרוב ל־5000 נפש, אברכים ובני משפחותיהם. אגב, גם המספרים שצה"ל מספק על מספר תלמידי הישיבות — „אוגדת המתפללים" — שקיבלו רחיית שירות, מראה על עליה חדה מאז 1985: 1412 אברכים קיבלו רחיה ב־1982; 1411 ב־1983, 1423 ב־1984 ו־1688 ב־1985.

ועוד נתונים דמוגרפיים מאלפים מביא לנו כתרדעת נצחון „ערב שבת". פחות מ־700 זוגות נישאו בשנה שחלפה בכל חתנועה הקיבוצית לעומת 3000 (!) חתונות ב„חנועה הישיבתית".

לקיבוצניקים אין עתיד, צוחל אותו בטאון חרדי, ומספר שאחוז בני 4־0 בחנועה הקיבוצית הוא כ־13.4 אחוז (לעומת עשרות אחוזים ב„חנועה הישיבתית").

אכן כן, אם לא ישתנה דבר מחותי בסדרי העדיפות. חלאומיים ויינתן למרקם הכלכלי־ וחחברתי של חתנועה הקיבוצית ליהדם, הרי העתיד שייך לפרדיטים.

אגב חביטוי „חנועה ישבתית" ישיבה היא מטבעה חסרת חנועה כטבעו של כל טפיל שוחא מחוסר כושר חנועה, כושר חזנה וכושר הגנה וכל קימום על בשרן, גבו, ורמו של הפונרקאי.

אז משהו קטן חשוב יש לנו לחוכיר לחם, לחנועה הטפילית המכבת עצמה „חתנועה הישיבתית"! סל פרויס, בין בטבע ובין בחברה, חוך שחבע גדל וחופח וחזק מן קורבנו — הוא קורס ואובד יחד אחו. לכן, חצעה לנו ל„חנועה הישיבתית": ראנו נא אחם, לטובחכם, שחמשיך לחתקיים חנועה קיבוצית.

העתיד שייך לפרדיטים

עמירם כהן

הוצאות מאלפות וחומר למחשבה נותן לנו בטאון חרדי בשם „ערב שבת", היוצא בירושלים ומקורב לגוש אמונים. אותו בטאון, בעריכתו של אחד בשם ישראל קצובר, מתפאר, בשמחה רבה לאיר, כי זה מכבר הדביקה וגם עברה בגורלה מה שהוא מכנה „חתנועה הישיבתית" את חתנועה הקיבוצית.

לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה — מגלה לנו „ערב שבת" — מנה כיום חתנועה הקיבוצית 124 אלף נפש לעומת 200 אלף נפש שמונה „חתנועה הישיבתית", מתוכם 70 אלף תלמידי ישיבה („בחורים", „אברכים" ושאר פטורי שירות צבאי) ו־140 אלף בני משפחותיהם. עוד מגלה לנו אותו ביטאון, כי לעומת שיעור גידול של 0 אחוזים בחבועה הקיבוצית בשנה חחולפת (עובר 5000 הנטרשו 5054) גדלה „חתנועה הישיבתית" בקרוב ל־5000 נפש, אברכים ובני משפחותיהם. אגב, גם המספרים שצה"ל מספק על מספר תלמידי הישיבות — „אוגדת המתפללים" — שקיבלו רחיית שירות, מראה על עליה חדה מאז 1985: 1412 אברכים קיבלו רחיה ב־1982; 1411 ב־1983, 1423 ב־1984 ו־1688 ב־1985.

ועוד נתונים דמוגרפיים מאלפים מביא לנו כתרדעת נצחון „ערב שבת". פחות מ־700 זוגות נישאו בשנה שחלפה בכל חתנועה הקיבוצית לעומת 3000 (!) חתונות ב„חנועה הישיבתית".

לקיבוצניקים אין עתיד, צוחל אותו בטאון חרדי, ומספר שאחוז בני 4־0 בחנועה הקיבוצית הוא כ־13.4 אחוז (לעומת עשרות אחוזים ב„חנועה הישיבתית").

אכן כן, אם לא ישתנה דבר מחותי בסדרי העדיפות. חלאומיים ויינתן למרקם הכלכלי־ וחחברתי של חתנועה הקיבוצית ליהדם, הרי העתיד שייך לפרדיטים.

אגב חביטוי „חנועה ישבתית" ישיבה היא מטבעה חסרת חנועה כטבעו של כל טפיל שוחא מחוסר כושר חנועה, כושר חזנה וכושר הגנה וכל קימום על בשרן, גבו, ורמו של הפונרקאי.

אז משהו קטן חשוב יש לנו לחוכיר לחם, לחנועה הטפילית המכבת עצמה „חתנועה הישיבתית"! סל פרויס, בין בטבע ובין בחברה, חוך שחבע גדל וחופח וחזק מן קורבנו — הוא קורס ואובד יחד אחו. לכן, חצעה לנו ל„חנועה הישיבתית": ראנו נא אחם, לטובחכם, שחמשיך לחתקיים חנועה קיבוצית.

עשן בעיניך — טוב לך?
(עמודים 8–9)

קולנוע סיני, הודי ומערבי
(עמוד 11)

פוקוס אישי
(עמודים 12–13)

עורכת: עדה סער
עורכת: שולה כץ־לוריא
עיצוב גרפיקה: רחל דביר

אנשים ואירועים

שופט גרמני: אנו נלחמים במוות ובזמן במשפטי פושעים נאצים

ורטהאל. — שופט מערב־גרמני, המנהל את משפטו של שומר אס.אס. לשעבר במחנה ההשמדה אושוויץ, אמר אתמול, כי בית־הדין השופט, וילפריד קליין, העיר הערה זו לאחר שעיד נוסף במשפט המתנהל זה חמשה ימים, נקנע מלהעיד כתוצאה ממחלה.

המדובר במשפטו של גוטפריד דייזן, בן 65, שהתאשם ברציחת שישה אסירים יהודיים באושוויץ, בשנת 1944. הוא זכה שם לכינוי „וילהלם טל", לאחר שנהג להציב קופסת פח על ראשי אסירים וליירות עד שהיה סנוג באסיר.

כמה וכמה עדים שנקראו להעיד הגישו תעודות רפואיות המעידות, כי אינם מסוגלים להעיד מסיבות בריאות, ואילו אחרים מנו מאז המשפט או שהם חיים בחו"ל ובילם המוסלג אינו מאפשר להם לבוא לגרמניה.

השופט קליין ציין, כי בית־הדין מתבונן לצאת בעתיד הקרב לישראל ולהונגריה כדי לראיין עדים שאין ביכולתם לבוא לגרמניה. (עד)

קורפו: נשים, הפסיקו ללמוד „הליכות כסאח" מגברים־נהגים

בקריאה לנשים נהגות „לקחת את עצמן בידיים" ולהחליט שאין בן צריכות להוזג באוטוביות בדרכים, כמו גברים נהגים, יזא אתמול בערב שר התחבורה דויד קורפו בכנס של 500 נשים נהגות, „למען ההיריות בדרכים", שנערך על ידי הסניף החל אביבי של המועצה הלאומית למניעת תאונות באולם „טוקסידו" שבבית הכנסת, בכנס נשאו דברים ד"ר חמועצה הלאומית למניעת תאונות, שופט בית המשפט העליון רב לוין, חבר כנסת רב בן מאיר, וחמנהלת שמחה קליוסקי. שר התחבורה ציין עוד בדבריו, כי בעשור האחרון חל גידול של 7 אחוזים במספר הנהגות מדי שנה לעומת 3 אחוז גידול שהיו של נהגים גברים. לעומת 900 אלף נהגים, יש כיום 412,000 נהגות. זהו תהליך מתמשך שיביא בקרוב לאיזון בין הנהגות והנהגים.

היער תופס טרמפ לנגב

מאת שלי יחימוביץ, כתבת „על המשמר"

„רבבות חונגב אל יער חנגב" כך קראו לרבבת שיאאמו אתמול בבוקר מנחיות, וסיימם את המסלול בשדח בוקר, ב„טקס חכרזות חמנצח חשנתי של ילדי ישראל בארץ ובתפוצות לפיתוח ויעוור חמדבר".

בדרך לשדח־בוקר עצרו חרכבת בבני־ברק בלוח בקרית־גת ובדימונה כשחיא אוספת חלמידים. חלמ בטקסי קבלת פנים חגיגיים בנוכחות ראשי חעיר. גם שר חתחבורה חיים קורפו ושר החוץ שמעון פרס, עלו על חרכבת.

אחח"כ חגיעו חילדים לשדח־בוקר, שם שמעו מפי חחיינוך יצחק נבון, על מורשת בן־גוריון. אחר־כך ירדו לנחל עין, וסבבו נטעו עצים שרכשו בתרומות חלמידים.

בחברת לחגגת חטבע כבר חביעה את מחאתה על עוד המדבר ומגיעה בגופו חטבעי, בחברת מתכנים בעת עצרי מחאה.

בתצלום: פרס מקבל את פני חחלמידים בבני־ברק, משם נסע עימם לשדח בוקר. (תצלום: אנדרי ברוטמן)

איראנים יהודים יוצאים נגד הקמת המנזרים באושוויץ

ורשינגטון. — האיראנים הישראלים הגישו את תקילתה היחודית בארה"ב הבחירה על התנגדותם וקבלתה לתובעים לקיים מנזר ומרכז תפילה בשטח אושוויץ. בבקשה אינו יודע מי שאינו אחדה עם קין לחייהן. לפרחות שלא ניתן לקבוע בביטחון כי זה חיה פגו פלשתיני, חייב כל חשיעי שחיה נקלע ביום שלישי לדיבוב מחלה חיה בקרע לגוזלים.

„גם אם ובכא מוחמד הוא בעד חפלשתינים, אני אנחנו, חשיעים, נגדם. אני בן 75, תגו לי לשון אז נגע ואבא לחילחם בפלשתינים, אמר לי שיעו קלה לאחר החלוחיה חשיעה חשיעי שעחח מחכסר מדבקה, בלו, אנכ, הוא מנחיג אנשים מחלים בכרקיע מטרלים חבדשה בן חונהג בצד"ל, אימון פלוגתי אחת לכמה חודשים, מדי שבוע מתקיים אימון מתוך לחגנה חמוצים. „צד"ל לא יחיה אף פעם גוזלי", אמרו בארץ הארזים.

מבחל"ל וצדיקו. אולם עושה רושם כי הן ישראל וחן צד"ל חחליטו לחשקיע יותר, יותר אימונים, יותר ציוד וסיוע, יותר נשק, חחמרשת ואמצעים, וגם יותר שכר. „אם תיתן לאדם ברזל, מדי תיתן לו אדרחת צחריים: אם חלמד אותו לרוח, הרי נתת לו אוכל לכל החיים" אמר לי חשבוע גורם „צבאי בדרום־לבנון, צחל מנסח ללמד את צד"ל לרוג.

חנאים לחילוני שבויים

שנתיים לאחר נסיגת צה"ל קשה לחתגבר על עתיד אחר: הביטחון, חצמון וביחידה חקישור ללבנון משנים מדי פעם חחזיקה, וקו חמגחת חוא „לא ניתן לקנות לבנוני, ניתן אולי לשכור אותו לתקופה מסוימת".

לצד יחידת חקישור של צה"ל, לבנון ישב הגנרל אנטואן לחאד, ממפקד צד"ל. בסיור צה"ל חחליט חשבוע הגנרל לחכפיל את תקופת חסיוזבות של חיילין מאוכבאה לשמונה שבועות.

בן חונהג בצד"ל, אימון פלוגתי אחת לכמה חודשים, מדי שבוע מתקיים אימון מתוך לחגנה חמוצים. „צד"ל לא יחיה אף פעם גוזלי", אמרו בארץ הארזים.

מבחל"ל וצדיקו. אולם עושה רושם כי הן ישראל וחן צד"ל חחליטו לחשקיע יותר, יותר אימונים, יותר ציוד וסיוע, יותר נשק, חחמרשת ואמצעים, וגם יותר שכר. „אם תיתן לאדם ברזל, מדי תיתן לו אדרחת צחריים: אם חלמד אותו לרוח, הרי נתת לו אוכל לכל החיים" אמר לי חשבוע גורם „צבאי בדרום־לבנון, צחל מנסח ללמד את צד"ל לרוג.

האם נהרג איוואן במרד בטרבלינקה?

מאת בצלאל עמיקם
כתב „על המשמר"

האם איוואן האיום הוי אז שנהרג במרד במחנה טרבלינקה בקיץ 1943? שאלת מפתח זו שבגילגולית חשונים מהווה את ציר המשפט, שבה והריכה אתמול את מושב בית־הדין בירושלים.

התכתבות חריפה היתה בין חתנבעה והתביעה על רקע הבנת מסמכים המנסים לשפוך אור על פרטי חאירועים במחנה המות, כשחילוקי־חדיעות בעשו קולי. ביים ניתן חשופט רב לוין את המיקרופונים לומן מה, שני חד פרקליטים של רמיאיגיון, חיישר ראלי יורם שסטל חאמריקני אוקונור, העסיקו מרבית שעות חיום את עד חתביעה ד"ר יצחק ארד שחיה זה יומו חשלישי על דוכן חעדים.

יורם שסטל, בציג חתנבעה חישראלי, שעבה בחכלית בניגוני מעמתו חאמריקני המבוטס וחאדיב. הוא הביא עדויות ממשפטי דיסלדורף לפיון נוסא איוואן בדיי המורחים כשחלך לישון בצריפו, לאחר משמרתו.

יצחק ארד נראה לי שחה תיאור חמביע יותר רצון ממציאות. במציאות וחלו האסיתים לברוח ולא מבעו בצותו. רק גרמני אחד נמצע ואילו שני אוקראינים נפלו חלל. „חמתח" איוואן היתה סמל להגלחת חשרר.

שפטל קרא תוכן מכתב שכתב חיים שטיר מאוסטרליה, מניצולי חמחנה, וכו הוא טוען שהוא אישית חכה באיוואן האיום במעדר או בקלשון שביד וגרם למותו.

חשופט רב לוין אם לא יוכא לארץ לחעיד — לא תוהיה כל חתיחסות לאיגרתו.

עדות נוספת שבה הצטייר הסנגור היתה של אליהו רוזנברג שנבבחה ממנו לפני שנים רבות על־ידי המוסד לחיעוד של טוביה פרידמן. רוזנברג, אשר יחייצב בראשית השבוע על דוכן העדים, סיפר בשעתו, כי בשעה שחתלקח המרד חשלך אוקראיני שעמד ליד חבאר לחוכה, ואילו איוואן מצא את מותו בבריח.

יצחק ארד: יש עדויות מצטלבות על מותו של האוקראיני בתוך חבאר. לגבי המומת־חשני נמסר שעמד ליד שער הכניסה ואין ראיות לגבי אחותו. קרדם לכן ביקשה הסנגוריה לקבוע שהאסיתים ששרדו ממחנה המות לא הכירו למעשה את איוואן משום ששהו במחנה החשתון, מחנה העבודה, מי שנכנס למחנה חעליון, לא שב ממנו. הסנגוריה הירבחה לצטט מ„הסטר השחור" של אייליה ארנבורג המסטר מה עלה בגורלם של הבוגדים האוקראינים שעקו מחנבא האדום או שפעלו בשורות הגרמנים.

קו ההגנה היה שכל הפרשה לגבי גודלו של איוואן האיום אינה ברורה דבר בה המתום על הגלו.

חיין נקטע לפני סיומו לאחר התנצחות בין התביעה לחגנה. הסנגור אוקונור ביקש לפסול את העדת הסיום שעמד להמסיע הדיסטוריון יצחק ארד. לאחר מכן המבוך ארד כי ביקש לומר שלא כל האוקראינים הצטיירו בדמותו של איוואן. היו רבים שנלחמו בצבא האדום וגם בתוך מחנות המות פעלו דמויות שונות.

קצין משטרה מנסה לחדיף את חקהל חרב שבא אתמול לדיון במשפט דימאנוזק
(תצלום: רחמים ישראלי)

הסינאט החליט להפסיק המימון ל„קונטראס"

וושינגטון. — ועדת החוץ של הסינאט האמריקני החליטה אתמול להפסיק את כל הסיוע שהקציב הנשיא ריגן לפוררי ניקראגואה.

החחלטה אושרה ברוב של 11 קולות נגד 9. תומכי החחלטה מבאים בחשבון, כי קרוב לוודאי שהנשיא ריגן יטיל וטו על הקיקה זו, אבל הם מכחכנגים לקרב נוסף במשך חשנה המאמינים, כי בו יהם עתידים לנצח.

החחלטה תוכא עתה למליאת הסינאט ובית־הנבחרים, אשר כשיקום שולט רוב רפובליקאי: קרוב לוודאי כי שני חבתים יאשרו את החחלטה, ואחר־כך הוא תובא לאישורו הסופי של הנשיא, שיש לצפות כי יטיל עליה וטו. (ערד)

ריגן מבטל את כל העיצומים שהוטלו על פולין

וושינגטון. — נשיא ארה"ב, רונאלד ריגן, ביטל אתמול את שאריח חעיצומים הכלכליים שהטילה ארה"ב על פולין, כאשר מחשלת וארשה הכנעיה בתקיפות את חנועת „סולידאריות".

עם זאת הדגיש ריגן, כי מן הדין שממשלת פולין תכריז על רפורמות נרחבות.

„נותרה עדיין דרך ארוכה שיש ללכת בה", ציין הנשיא בגילוי־דעת בכתב. „מכבת מעצרים מרחבת עדיין מעל ראשיהם של אלה המבקשים את החופש וחפיים לאומי בגדר חלום בלבד — מטרה לעתיד, ולא מציאות של היום."

עוד ציין ריגן, כי ראשי חנועת חעבודה בפולין המנהיגים דתיים שם קראו לביטול חעיצומים, וכן עשו גם בעלות־בריתה של ארה"ב. (ערד)

פעילי מחנה השלום במפגש עם תומכי אש"ף:

„על הפלשתינים להשתדל יותר בהקמת גשר לציבור בישראל"

מאת פנחס עמברי

אנשיות חברי המשלחת לרומניה עם אישים פלשתינים תומכי אש"ף למה שחוגדר „מפגש בלתי רשמי שבו המשלחת ביקשיבו לדברי חברי המשלחת לרומניה". בן חשתתפו אנשי חמרכז חברי"ל לשלום ואנשי מפלגי מפים בירושלים.

איש המרכז חבר"ל לשלום שמחון סלפן אמר, כי על מחנה השלום הישראלי לסייע לפלשתינים לנעשים את מטרתם לחקים מדינה לצד ישראל, אבל על הפלשתינים לסייע למחנה השלום בישראל במאמציו בציבור הישראלי. הוא אמר כי המשלחת לרומניה הגיעה מורכבת מאנשים המוסלים ומה אל"מים חם ביקשו לשכנע את הלעבור לפסים הרפיולמטיים. והא אמר כי אש"ף הוא הנציג הלגיטימי היחיד של הפלשתינים ועמו יש לנהל את המו"מים אבל הפלשתינים לא היו רק קורבן אלא הם גם שימשו גורם ליצירת התמונה המעוותת בדעת הקהל הישראלי כלפי הבעיה הפלשתינאית.

עוד אמר כי בין המעוך והליכוד קיימת תמנה רבה יחד מאשר מחלוקת. משום שעיניים אינם מסכימים לקיימה פלשתינאית ואינם מוכנים להכיר בשאיף ומזכות הגדרה העצמית.

חלק נגד שלום

את חמוק נגד בעונות הגדיר „חוק מביש" ומסר, כי חיכים שחמצביע בזמנו נגד חחוק או נמנע ואמילו חיכים שחמצביע בעוד בלב כבד, עומדים ליחם חקיקה שתבטל את חחוק חזה.

לטיף חדיר מחזיר לריאלוג ישראלי פלשתיני שחראשם עמ"ש חעיק נגד מפגשים עם אש"ף אמר כי זה אינו חוק נגד טרור אלא יש לחגדירו „חוק פרוליסטי נגד השלום". חוא אמר כי יבוא לאולם חמשפט בראש יקוקר ויחסך מגאשם לאמאים. הוא גם אמר כי מאבקם של חרשני מחנות חפלישים בבירחת מוכיר את מאבקם של לחמי חגיטאות. בחראשון ובחאיסטרט נגד חנאצים.

חיים שור, עורך חבטאון ניר אאונטלוק, קרא לפלשתינים לחשתדל יחד במציאת בעלי ברית בישראל. „יש פוטנציאל של מחצית חעם חישראלי שחפלשתינים יכולים למצוא אליו", אמר.

מאיר קריקאה מאוני אל־נג'אח בשכם חקיף את חישראלים שרמחו שאולי אש"ף אינו עושה מספיק לרכוש את לב ירחוב חישראלי באמרו, כי אש"ף עשה המון למען השלום. הוא חוכיר שרח מן חחולטות ביו"ל למען השלום שבחן אש"ף שחוח. הוא חוכיר כן לפני כמה שנים חמון לאוני אל־נג'אח קמוצה של ישראלים חמפגש חחוא חרשלנו כמה מה־ פלשתינים לכלא מרגה ומשלל שכם חוחיר אחו שלא ישמיך „לסכסך בין חישראלים".

מני ברזילי מקבוצת חמחרח אל חשלום חעלה על נס את דברי עמיה מאיר, שחיה ראש לוסכחו של עיראות, כי, חפיעים באמנה חפלש־ תינאית חמדברים על גירוש חיחוד־ רים חשמרח ישראל חיו „טעות חסטורית של אש"ף".

חברי „חמשלחות לרומניה" במפגש עם אישים פלשתינים במזרח ירושלים
(תצלום: רחמים ישראלי)

שאלו שלום לבנון

(המשך מעמוד 5)

לחאר מספר לנו כי צבאו מונה כעת 2500 חיילים. «זה מספיק כדי למלא את המשימה.» 35 אחוז מהחיילים הם נוצרים והשאר שיעים ודרוזים. «היו עריקות». מורה לחאר ומוסיף «צריך להבין את הרקע והסיבות. זה נבע בעיקר בשל שכר נמוך. העלינו אותו כעת ל־10 דולר בחודש, ובתרגום לליירות לבנוניות זה ורבה.»

לכלא אל־חיאם, עליו שולט הגנרל הקדיש ארגון «אמנסטי» פרק מיוחד בדו"ח השנתי שלו. לחאר אומר כי בבלא נמצאים ב־250־300 כלואים, שאותם יהיה מוכן לשחרר בעסקת חילופי שבויים, אם תגיע פנייה רשמית. בינתיים אין פנייה כזו. יש לו גם תנאיו. «בידי אמל והחיזבאללה יש עונות של אנשים מצד"ל וגם של כמה נערים, ואני אדרוש שהם ייכללו בכל עסקה אפשרית».

לשאלה מה יקרה אם צה"ל יעזוב את האזור, משיב לחאר: «בשנתיים האחרונות נהרגו מאה מחיילי. כמה נהרגו אצלכם?» תשובה דיפלומטית. את החישוב יעשה מי שכראי לו.

«לא נבריל בין אמל, חיזבאללה והמשלשתיים»

שעתיים ברזיוק לפני שהגענו למוצב של צד"ל במחסום חולה נפלו במקום שני פגזי ארטילריה. כאן זה עניין יום־יומי. במחסום בכפר חולה נבדקים תושבי אזור הביטחון העוברים לצפון־לבנון לצרכי מסחר וביקור קרובים. צד"ל,

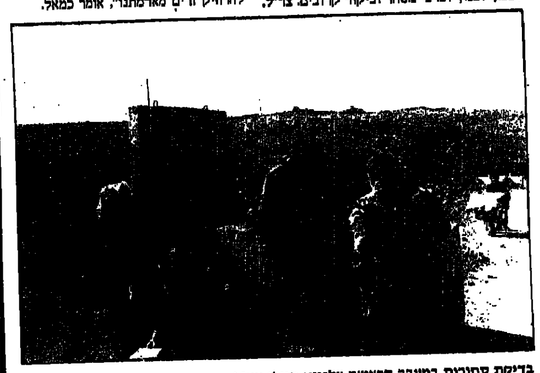

בדיקת סחורות במעבר חרצעון על־ידי חיילי צד"ל

המפקח על המחסום, מתיר גם כניסת תושבים מן הצפון. בתנאי שהובטחה בקשה מוקדמת עליידי משפחתם בדרום. לפני מספר חודשים נתפס כאן שוק קטנה ובתוכו אמצעי לחימה ותבלה. אז השק הבריחה תושב אזור הביטחון שחזר מן הצפון. הבריקות קפדניות. כל חשוד מועבר לחקירה בכלא אל־חיאם.

מחמוד אייב, בריון מזוקן מצד"ל, הוא מפקד מחסום חולה. לנו הוא אומר: «כל אלו שמתקיימים את אזור הביטחון זה שכיר חרב. אני שיעי תושב הרצועה, ואלחם נגד כל שיעי אי־אמל. שיפריעו למהלך החיים התקין. חיינו תחת שלטון המשלשתיים וסבלנו מאוד. צה"ל הציל אותם במלחמה ועכשיו הם שבים תחת השם חיזבאללה. לא נבריל בין אמל, חיזבאללה והמשלשתיים. נעמוד מולם להגנת כפרינו ומשפחותינו».

אייב מספר על מעורבות גדולה של חיילים אירניים בתוך החיזבאללה. «בתתקפות האחרונות עלינו השתתפו גם אירנים כשכירי־חרב».

מפקד צה"ל באזור מספר לנו על גופה של מחבל שנמצא עליה חגור של צה"ל ובגופות גם הסיכון „צ".

אנו שואלים מה יקרה אם ישראל תעזוב את האזור. כמאל מסביר שזה לא פשוט. מיר אל־רכז הוא מבקש דרכנו כי השלטונות בישראל יעניקו שק קנה ותמונו אמצעי לחימה ותבלה. אם השק הבריח תושב אזור הביטחון שחזר מן הצפון. הבריקות קפדניות. כל חשוד מועבר לחקירה בכלא אל־חיאם.

אנו שואלים מה יקרה אם ישראל תעזוב את האזור. כמאל מסביר שזה לא פשוט. מיר אל־רכז הוא מבקש דרכנו כי השלטונות בישראל יעניקו שק קנה ותמונו אמצעי לחימה ותבלה. אם השק הבריח תושב אזור הביטחון שחזר מן הצפון. הבריקות קפדניות. כל חשוד מועבר לחקירה בכלא אל־חיאם.

עליו שולט הגנרל. הקדיש ארגון «אמנסטי» פרק מיוחד בדו"ח השנתי שלו. לחאר אומר כי בבלא נמצאים ב־250־300 כלואים, שאותם יהיה מוכן לשחרר בעסקת חילופי שבויים, אם תגיע פנייה רשמית. בינתיים אין פנייה כזו. יש לו גם תנאיו. «בידי אמל והחיזבאללה יש עונות של אנשים מצד"ל וגם של כמה נערים, ואני אדרוש שהם ייכללו בכל עסקה אפשרית».

לשאלה מה יקרה אם צה"ל יעזוב את האזור, משיב לחאר: «בשנתיים האחרונות נהרגו מאה מחיילי. כמה נהרגו אצלכם?» תשובה דיפלומטית. את החישוב יעשה מי שכראי לו.

«לא נבריל בין אמל, חיזבאללה והמשלשתיים»

שעתיים ברזיוק לפני שהגענו למוצב של צד"ל במחסום חולה נפלו במקום שני פגזי ארטילריה. כאן זה עניין יום־יומי. במחסום בכפר חולה נבדקים תושבי אזור הביטחון העוברים לצפון־לבנון לצרכי מסחר וביקור קרובים. צד"ל,

בדיקת סחורות במעבר חרצעון על־ידי חיילי צד"ל

המפקח על המחסום, מתיר גם כניסת תושבים מן הצפון. בתנאי שהובטחה בקשה מוקדמת עליידי משפחתם בדרום. לפני מספר חודשים נתפס כאן שק קנה ותמונו אמצעי לחימה ותבלה. אם השק הבריח תושב אזור הביטחון שחזר מן הצפון. הבריקות קפדניות. כל חשוד מועבר לחקירה בכלא אל־חיאם.

מחמוד אייב, בריון מזוקן מצד"ל, הוא מפקד מחסום חולה. לנו הוא אומר: «כל אלו שמתקיימים את אזור הביטחון זה שכיר חרב. אני שיעי תושב הרצועה, ואלחם נגד כל שיעי אי־אמל. שיפריעו למהלך החיים התקין. חיינו תחת שלטון המשלשתיים וסבלנו מאוד. צה"ל הציל אותם במלחמה ועכשיו הם שבים תחת השם חיזבאללה. לא נבריל בין אמל, חיזבאללה והמשלשתיים. נעמוד מולם להגנת כפרינו ומשפחותינו».

אייב מספר על מעורבות גדולה של חיילים איראנים בתוך החיזבאללה. «בתתקפות האחרונות עלינו השתתפו גם אירנים כשכירי־חרב».

מפקד צה"ל באזור מספר לנו על גופה של מחבל שנמצא עליה חגור של צה"ל ובגופות גם הסיכון „צ".

שומרי ישראל

בעמדת־הדרי של «המאב» במוצב צד"ל שוחחנו עם ראוף איוב, חייל ותיק עוד מתקופת רב־סרן חדאד. כששאלנו אותו מה בדיוק הוא עושה, ענה: «שומר על הכפר שלי ועל ישראל». «מה לך ולישראל», שאלנו בתמיהה. «אני ניצב כאן לשמור על הכפר שלי ועל שכני בגבול מרינה־ישראל. היום אין ממשלה בלבנון, אנחנו הממשלה. וכדי לשמור על עצמנו אנו חייבים לשמור גם על שכנינו המעניקים לנו סיוע ועזרה».

יומים קשים

ניפוח: „.N.O.P

מעוה ומחברון. לעניין הלאומי יש השלכות על העבודה. קודם כל — לערבים אפשר לשלם פחות, וזו כבר עובדה ידועה. קבלן ניקיון בתי־ספר בבאר־שבע רצה לפטר את עובדי הניקיון היהודים כדי שיוכל להעסיק ערבים. יותר בזול. מרעצת פועלי באר־שבע ניהלה את המאבק הספציפי הזה בדרכים פתלתלות. היא גייסה לצורך הענין את קצין הביטחון של העיירה, שאמר שהעסקת פועלים ערבים מהווה סיכון בטחוני. העובדים היהודים שבו לעבודה.

לא לקבל ראיסים

«עקירות, ייצור, הנדסה — אין תחום שאינו נגוע», אומר כלפון. «הם עובדים שנים. ללא זכויות סוציאליות. החברה הקבלנית משלמת לעובד 18 ימי מחלה בשנה. במבטחים — הוא מכוסה כל השנה. עובד רגיל שאמור אח כושר העבודה — יוצא לפנסיה נכות. עובד קבלן — משוט מפסיק לקבל כסף. במכתשים, ברמת־חובב, היה מהנדס ששמר 12 שנה הועסק כעובד קבלן. עובדתו הוסיפה במסגרת המלחמה בתופעה הזו. עכשיו הוא צריך חצי שנה לא לעבוד ולא לקבל משכורת. כדי לקבל פיצויי פיטורים מחברת הקבלנית, אם יעבור — הוא לא יכאי לתם.»

«לפני שאת הולכת», אומר לי חיים גורפינקל, «אני חייב להסביר לך למה מזמינים אותי בכלל. חברה צריכה עובד ל־18 חודש. יש לה שלוש אפשרויות לגייס עובד ולהיחקע איתו בקביעות, לפטר את העובד בחודש ה־11, או לגייס אדם דרכנו ל־15 חודש. יש גם נושא התקנים. מפעלים לא רוצים לוסיף תקנים, תקנים זה כסף, רוח גם דורש אישורים ממשלתיים, במקרה שמדובר בחברות ממשלתיות. כשהם מזמינים אותי — זו הוצאה כספית, יחזו».

«הבעיות האלה», אומר יוסי בוטבול, «יעקרו, את יסודות החברות. התסתדרות, לא נלחמת מספיק בהנהלות, שלא תקבלנה עובדים דרך הראיסים. צריך לפרק את הנגע הזה שקורא לו קבלנים. הקבלנים הורסים כשיטתיות את העבודה המאורגנת».

«העניין הזה של העסקת עובדי קבלנים בא כדי שלא יתקיימו יחסי עובד־מעביד»

שכועיים ביקר השר שרון במפעלי כ"ל בנגב — ביקור שלא זכה לסיקור משום שלרוע המזל התקיים ביום ההילולה בנתיבות. התענייתי שר שרון פנה אל ההנהלות בבקשה להפסיק עבודת קבלנים. «לא», אמרו לי בהנהלת כ"ל. «הוא דיבר על זה באופן כללי, אבל לא היה מצדו שום לחץ. זה נושא שעולה מדי פעם».

מתנות קטנות לעובדים

החברות של כ"ל, אמרו לי בהנהלה, שלא ליידוט. מעריצות להעסיק עובדי קבלן על מנת שתהיה להן חנמישות הדרושה לעבודות אר־דוקן. מה שלא ניתן לעשות עם עובדים קבועים. אין מדיניות של העסקת עובדי קבלנים בכ"ל. לקיחת עובדים כאלה אי אחרים היא מעילות קצמאית של כל חברה לעצמה. אין לחצים מלעלה, כך אמרו לי. «אבל קיימים לחצים יחדו מכיוון העובדים, שיש אצלם אישור מחד המכבסת עובדי קבלן. הם חוששים שהחברה אינם מקיד חברי לכיתן של העסקת עובדי קבלן, ובמובן שהם לא כל־כך מבטיחים מזה».

חיים גורפינקל: «בוטפסים יש עובדים. שעם קבלת הקבלנות — הצטיינותן יורדת. נוח לאותם עובדים שיש עובדי קבלן, כי אז הם חוסכים אוטומאטית למנהלים. גם אם לא מיבן אותם, עובד שלי לא יפו לתקוטנו ולהתחנף. אבל שיתאפקו לא לחחיר. במקום שהעובדים הקבועים יאסמו אותם תחת כנפיהם גגי הקבלן העשקן — אני צריך לגנוז על העובד שלי, כאילו הוא ילד חריג בקבוצה שלדים מציקים לו. לפעמים הם ממש רעים. ועד העובדים מתנגד לעובדים שלי כי הוא צריך כוח. כוחו נובע מכמות עובדים שבחברה בו. פחות נחרים — פחות מס

ועד, ואז הם קונים מתנות יחתר קטנות ופחות מוצאים חן בעיני העובדים».

מורים כלפון חושב דווקא שחוערי העובדים לא פעילים מספיק: «ועדי העובדים לא מספיק ערים לחופעה. אני מצפה מחועד העובדים שלא יתן לאף אחד מחוץ למפעל לעבוד. אם דוד כנפו (יו"ר ועד עובדי מפעלי ים־המלח) יחליט שאין עובדי קבלן בים־המלח — הם לא יהיו. וכך זה בכל מפעל. הענין הוא ביידיים של ועדי העובדים».

העובדים מגיעים מרצועת עזה, מחברון, מירוחם, מרימנה, מבאר־שבע ומשבטי הבדואים בנגב. בבית־החולים סורוקה, למשל, יש כמאתיים עובדי קבלן העוסקים בעבודות ניקיון. רובם

מהרכשות אמונם — קנית את עולמן. אני פשוט אוב אחם».

מקצועים ושר צבי

גורפינקל אומר שנמאס לו מהאשמות כלליות המיוחסות בו כמועצת הפועלים, למשל, «עמדת ההסתדרות היא, שלא יהיו שני סוגי עובדים באותו מפעל. עובדים של המפעל ועובדים המועסקים על־ידי קבלן. זוהי תופעה שיש לעקור מהשורש. ודיברנו למפעלים ההסתדרותיים, דרך כור, שלפחות הם לא יעסיקו עבודות קבלן. מה רשם עוקפים את זה. יש הזיראכיה. קיסר לא ריקסטור. אם תבואי ותגידי שיש מפעל הסתדרותי כזה, אלך ואגיד להם להפסיק. דרך כזה, כמובן?»

טולר אומר, שהעבודות הללו מהוות חוזות־נפץ בכל שלוח העבודה. העובדים אינם מאורגנים, אינם קשורים בחוזה עבודה, והקבלן יכול לטפר מהם כחי שהוא רוצה. אין לנו משטרה, אומר טולר.

ואנחנו לא יכולים לכפות הפסקת העסקת קבלנים. במפעלים ההסתדרותיים התופעה הולכת ופוסקת.

קיסר, אומר טולר, קיים שתי שיחות בנושא עם המסחר והתעשיה אריאל שרון, וביקש ממנו להורות למפעלים המסחריים להפסיק עבודת קבלנים. טולר אמר, ששרון אמר שבעניין זה הוא מצדיע את קיסר. הוא הבטיח לקיסר לטפל בעניין.

המפעלים ההסתדרותיים, לפחות בדרום, אכן אינם מלקח חברה. רובם אינם מעסיקים, למחות לא בשיטה, עובדי קבלן. פעם נהגו המפעלים הללו להעסיק עובדים כאלה, אולם לאחר מאבק עקרוני שקיימו העובדים ומועצת פועלי באר־שבע בהנהלת מפעל «חסיקראש» (מפעל הסתדרותי) פסקה תופעה כמעט. לחלוטין. ב«חסיקראש» היו 30 עובדי קבלן שבעצו עבודות זמיומיות. היום, לאחר השבתת של המפעל בשנה שעברה, מועסקים חלקם כעובדי המפעל לכל דבר, חלקם עונו אי פוטרו.

המעסיק הגדול ורב הוצאות ביותר של עובדי קבלן בנגב כ"ל (כימיקלים לישראל). המפעלים הגדולים של כ"ל בדרום הם מפעלי ים־המלח, מפעל תובלה, פוספטים בנגב, כרום ואחרים. כולם, מפעלים ממשלתיים. לפני

קיסר אינו דיקטטור

שמואל טולר, הדיבור הוותיק של ההסתדרות, אומר: «עמדת ההסתדרות היא, שלא יהיו שני סוגי עובדים באותו מפעל. עובדים של המפעל ועובדים המועסקים על־ידי קבלן. זוהי תופעה שיש לעקור מהשורש. וחדיבו למפעלים ההסתדרותיים, דרך כור, שלפחות הם לא יעסיקו עבודות קבלן. מה רשם עוקפים את זה. יש היראיכיה. קיסר לא דיקטטור. אם תבואי ותגידי שיש מפעל הסתדרותי כזה, אלך ואגיד להם להפסיק. דרך כזה, כמובן?»

טולר אומר, שהעבודות הללו מהוות חוזות־נפץ בכל שלוח העבודה. העובדים אינם מאורגנים, אינם קשורים בחוזה עבודה, והקבלן יכול לטפר מהם כחי שהוא רוצה. אין לנו משטרה, אומר טולר.

ואנחנו לא יכולים לכפות הפסקת העסקת קבלנים. במפעלים ההסתדרותיים התופעה הולכת ופוסקת.

קיסר, אומר טולר, קיים שתי שיחות בנושא עם המסחר והתעשיה אריאל שרון, וביקש ממנו להורות למפעלים המסחריים להפסיק עבודת קבלנים. טולר אמר, ששרון אמר שבעניין זה הוא מצדיע את קיסר. הוא הבטיח לקיסר לטפל בעניין.

המפעלים ההסתדרותיים, לפחות בדרום, אכן אינם מלקח חברה. רובם אינם מעסיקים, למחות לא בשיטה, עובדי קבלן. פעם נהגו המפעלים הללו להעסיק עובדים כאלה, אולם לאחר מאבק עקרוני שקיימו העובדים ומועצת פועלי באר־שבע בהנהלת מפעל «חסיקראש» (מפעל הסתדרותי) פסקה תופעה כמעט. לחלוטין. ב«חסיקראש» היו 30 עובדי קבלן שבעצו עבודות זמיומיות. היום, לאחר השבתת של המפעל בשנה שעברה, מועסקים חלקם כעובדי המפעל לכל דבר, חלקם עונו אי פוטרו.

המעסיק הגדול ורב הוצאות ביותר של עובדי קבלן בנגב כ"ל (כימיקלים לישראל). המפעלים הגדולים של כ"ל בדרום הם מפעלי ים־המלח, מפעל תובלה, פוספטים בנגב, כרום ואחרים. כולם, מפעלים ממשלתיים. לפני

שקוולה. והוא שובת. את צריכה להבין שיש כאן בעיה חיקוכית».

«הענין הזה של העסקת עובדי קבלנים בא כדי שלא יתקיימו יחסי עובד־מעביד»

שכועיים ביקר השר שרון במפעלי כ"ל בנגב — ביקור שלא זכה לסיקור משום שלרוע המזל התקיים ביום ההילולה בנתיבות. התענייתני שר שרון פנה אל ההנהלות בבקשה להפסיק עבודת קבלנים. «לא», אמרו לי בהנהלת כ"ל. «הוא דיבר על זה באופן כללי, אבל לא היה מצדו שום לחץ. זה נושא שעולה מדי פעם».

מתנות קטנות לעובדים

החברות של כ"ל, אמרו לי בהנהלה, שלא ליידוט. מעריצות להעסיק עובדי קבלן על מנת שתהיה להן חנמישות הדרושה לעבודות אר־דוקן. מה שלא ניתן לעשות עם עובדים קבועים. אין מדיניות של העסקת עובדי קבלנים בכ"ל. לקיחת עובדים כאלה אי אחרים היא מעילות קצמאית של כל חברה לעצמה. אין לחצים מלעלה, כך אמרו לי. «אבל קיימים לחצים יחדו מכיוון העובדים, שיש אצלם אישור מחד המכבסת עובדי קבלן. הם חוששים שהחברה תעבור יותר לכיתן של העסקת עובדי קבלן, וכמובן שהם לא כל־כך מבטיחים מזה».

חיים גורפינקל: «בוטפסים יש עובדים. שעם קבלת הקבלנות — הצטיינותן יורדת. נוח לאותם עובדים שיש עובדי קבלן, כי אז הם חוסכים אוטומאטית למנהלים. גם אם לא מיבן אותם, עובד שלי לא יפו לתקוטנו ולהתחנף. אבל שיתאפקו לא לחחיר. במקום שהעובדים הקבועים יאסמו אותם תחת כנפיהם גגי הקבלן העשקן — אני צריך לגנוז על העובד שלי, כאילו הוא ילד חריג בקבוצה שלדים מציקים לו. לפעמים הם ממש רעים. ועד העובדים מתנגד לעובדים שלי כי הוא צריך כוח. כוחו נובע מכמות עובדים שבחברה בו. פחות נחרים — פחות מס

עובד רגיל שמאבד את כושר העבודה יוצא לפנסיית נכות. עובד קבלן — פשוט מפסיק לקבל את הכסף

מקצועי וטכני — מהנדסים, חשמלאים, מסגרים, רתכים, מוכיריות, כתבניות, קלדניות.» אי «שירותים — דלויה, איש עבורות עליי סוד אדם מקצועי במחיר הזול ביותר».

אחת החברות הללו, הפועלות גם בדרום, היא «רנאל». «רנאל» היא מחברות כוח־האדם היותר פעילות בדרום, אם כי לא הגדולה ביותר. חיים גורפינקל, מנהל הסניף הדרומי, היה בעבר מנהל כוח־אדם ב«פוסטים בנגב». החברה שלו, הוא אומר, מספקת עובדים בעיקר בתחום המחבה, מסגרים, רתכים, חשמלאים, מבוגאים, מחנים. אבל גם כתבניות ומעבדות תמלילים.

גורפינקל הוא קפיטליסט אדוק ומוצהר. ולמרות העובדה הפשוטה שהוא מחר בעבודה של כני אדם ומקבל עליהם אחריות — הוא מעדיף מצליח לשכנע אותי שהוא מאמין באמונה שלמה בצדקת השיטה, וגם בכך שרווחת העובד חשובה לו.

«תעבדי פה, במרכז העיר, בכל מיני מקומות עבודה, בגריות, מסעדות», הוא אומר. «כל מקום כזה מעסיק שלושה־ארבעה פועלים. מישהו שם פעם אם הם מקבלים תנאים סוציאליים מישהו שלא פעם בכי כמה הפועלים מישהו שלוח אליהם אנשים ממועצות הפועלים שיעצו להם בענייני זכויות כמו שמיעצים כל הזמן לעובדים שלוח».

חברות כוח־האדם, לפי גורפינקל, לא תשעיר לעזאזל של ההסתדרות. «בשאין עבודה — אני לא מעסיק. אנו שאני מסיק להעסיק. אמנם לא מקבל משכורת, אבל הוא גם לא צריך לשמח חשיני שאנחנו נגזלים», הוא אומר. «אצלי מקבלים משכורות הזות למה שמשולם בתעשיה. אנחנו כבר עוקיים באבטלה ותראי כמה מחודרי שוחר מתחיל היו בתקופה הזאת. ילדים בני 21 יוסכים על הבדולים מלל לשכת העבודה. אני שמתן מנסיים שיהנו לעבוד אצלי, הם אומרים לעקוף בכיסים ולצבוע עמודים בעיר. שיעשו אחרת».

גורפינקל אומר שהחברה שלו מרוויחה על עובד 30־40 ש"ח בחודש. תלוי במכרז. לעניין מקצועי, אינו מקבל אדם שקיקסונון, אדם שהתעשר במהלך שנה לעולם. קשרים שבא לבקש את עצתו מגיעים מהשיטרים במרכבה רחובות לשטח אבן־כדון שמפסים בין מהנו. «אלה», מחב גורפינקל, «מחח הרוחים הרבה יותר יפה. שם עבדנו בה את החשיבה בין אדם ומקבל עליהם אחרים — הוא מעדיף מצליח לשכנע אותי שהוא מאמין באמונה שלמה בצדקת השיטה, וגם בכך שרווחת העובד חשובה לו.

«תעבדי פה, במרכז העיר, בכל מיני מקומות עבודה, בגריות, מסעדות», הוא אומר. «כל מקום כזה מעסיק שלושה־ארבעה פועלים. מישהו שם פעם אם הם מקבלים תנאים סוציאליים מישהו שלא פעם בכי כמה הפועלים מישהו שלוח אליהם אנשים ממועצות הפועלים שיעצו להם בענייני זכויות כמו שמיעצים כל הזמן לעובדים שלוח».

חברות כוח־האדם, לפי גורפינקל, לא תשעיר לעזאזל של ההסתדרות. «בשאין עבודה — אני לא מעסיק. אנו שאני מסיק להעסיק. אמנם לא מקבל משכורת, אבל הוא גם לא צריך לשמח חשיני שאנחנו נגזלים», הוא אומר. «אצלי מקבלים משכורות הזות למה שמשולם בתעשיה. אנחנו כבר עוקיים באבטלה ותראי כמה מחודרי שוחר מתחיל היו בתקופה הזאת. ילדים בני 21 יוסכים על הבדולים מלל לשכת העבודה. אני שמתן מנסיים שיהנו לעבוד אצלי, הם אומרים לעקוף בכיסים ולצבוע עמודים בעיר. שיעשו אחרת».

גורפינקל אומר שהחברה שלו מרוויחה על עובד 30־40 ש"ח בחודש. תלוי במכרז. לעניין מקצועי, אינו מקבל אדם שקיקסונון, אדם שהתעשר במהלך שנה לעולם. קשרים שבא לבקש את עצתו מגיעים מהשיטרים במרכבה רחובות לשטח אבן־כדון שמפסים בין מהנו. «אלה», מחב גורפינקל, «מחח הרוחים הרבה יותר יפה. שם עבדנו בה את הח

עשן בעיניך

נגמר לחם. ללא־משנים. סוף סוף מריח הריב הבריף את הראש. מריח. הם אומרים למעשנים. אתם מסריחים. מגעילים. לא גבריים ■ במה פרסומים בטלוויזיה ורצי־חוץ. זה מה שיש לחם בינתיים

רונית מורגנשטרן

עשן לם לך. אורזי המעשן, הם לך בביתיך המעשנה. אין המרכא חיום? לא נעים. אחז מנסים להסתתר מאחוריי מסך חעשן? מרגישים נעלבים? כי הרי עכשיו אייטם עליכם והפחידו אתכם במסיני פרגן ומחלות־לב. ויודעים. מה זה ידעתם. חייתם בטוחים. שלכם זה לא יקרה. ואיך מזה. היה לכם די נעים שראנו לבריאותכם. ודאיו אינסחיות למח שקרתי לאיבריים הפנימיים שלכם. אבל עכשיו? איזה שיגוי בגישה. פתאום בבר לא דואגים לכם. המעשנים. עכשיו אתם סתם בחזקת סריחים. מגעילים. מזוהמים ומחמיים. שצריך לגרות ולבריח אותם מחחברה. עכשיו אתם בגדר סכנה לציבור נקי. חיראות. מרבריים אנוכיים שבכמחכם. שלא מסגלים להיכמל מחריבן לילדחי ומסוכן בפעיצת מיגרית. חוקים מחקקים נגרכם. בפינות עישון ישימי אתכם. ביאה לכם.

כשליש מן האוכלוסיה הבוגרת בישראל. וקיימת טענה שכמעט 40 אחוז ממנה — מעשנת. ובכל זאת. ב־16 השנים האחרונות יש כל חומן מגמה עקבית של ירידה מתונה באחוז המעשנים. בשנים האחרונות יש גם ירידה במספר המחחילים לעשן. שהם בני־נוער בעיקר. ויש המיחסים זאת לתחליפים שהנוער רואה בהם יותר "אין". כמו סמים ואלכוהול.

בארה"ב המספרים דומים. מאז 1976, שנה לאחר שנחקק. החוק הראשון לחגבלת עישון במרינה מינכמיה. אז נמצאו 37 אחוז מעשנים בקרב האוכלוסיה הבוגרת. ירד אחוז המעשנים ב־1986 ל־30. ע"ד עמוס האוחנר. היועץ המשפטי של האגודה הישראלית למניעת עישון. שהוקמה ב־1982. סוען. שהעובדה שהמסע נגד המעשנים ובעד זכויות הלא־מעשנים יצא דווקא מארה"ב. נובעת מהמודעות הרבה שיש בארץ זו ומהחשיבות שמיחסים בה לבריאות־הפרט.

כשנגרעו החשפעות שיש לעישון הפאסיבי על מי שנמצא בסביבה מעשנים אך לא מעשן בעצמו, קמה החחמודות נגד המעשנים.

היום זה קורה אצלנו. עד היום ניסו לשכנע את המעשנים להפסיק לעשן, כי בכך הם מסכנים את חייהם. אבל האיומים והחפחדות לא כליכ עזרו. "הקונספציה היום אומרת", מסבירה מירי זיו, מנהלת מחלקת ההסברה והחינוכה באגודה למלחמה בסרטן, "שאין להחחיר, אלא יש לשנות את הגורמה — לעשן זה לא. בגרי, לעשן זה לא יפה, לעשן זה מסריח, זה רחוה, זה לא ספורטיביי".

פרסומים מפוחידים לבני עלייה של ב־200 אחרו במספר חולי הסרטן, שפרסם מנהל המחלקה האונקולוגית בביח"ח איכילוב, פרופ חייצ'יק מצאו קרקע פורייה, והעיוחחים בכלי חתקשורה הגבו. האמת. היא. שהמחקר עליו החבסס הפרסומים, נעשה במכון האונקולוגי של "איכילוב", בחוך חל־אביב בלבד, כלומר, גם אם הייחה עלייה במספר חולי הסרטן היא. לא היחה בשיעורים שפורסמו, והרי מדובר רק בחל־אביב ובמכון הספציפי הזה. המבחיחים לאפשיניים מיוחדים לאחר, כמו אכולוסיה זקנה יחחר וכו'.

מבחיחה מירי זיו, "אין מגיפה סרטן. יש עלייה מסוימת של עד 10 אחוז במחלות הסרטן — סרטן ריאה. המעי־הגס ושד. אבל את שחי האחרונות ניתן לרפא באחוזים גבוהים על־ידי גילוי מוקדם. ואת סרטן הריאה ניתן למנוע על ידי הימנעות מעישון".

סרטן הריאה. מסתכנים המעשנים במחלות סרטן לוע־הגרון. סרטן הפה וסרטן שלפוחית השתן. המעשנים חשופים פי שניים למחלות־לב ולהתקפי־לב. יש להם סיכויים גדולים יותר לפתח מחלות של כלי הדם ושל דרכי הנשימה. וסיכוייהם ללקות בסכיב־קיבה גדולים פי שניים משל הלא־מעשנים.

בשנים האחרונות החלו מחקרים להתמקד בהשפעת העישון על המצאים בסביבת המעשן ושאינם מעשנים בעצמם — מה שמכונה "עישון פאסיבי". המכון הלאומי למחקר הסרטן בארה"ב פירסם בדצמבר 1986 חוצאות מחקרים. שהוכיחו. למשל. כי בקרוב החי במחיצת מעשן מגדיל את סיכויי לחלות בסרטן הריאה ב־30 אחוז. וכאשר בן־הזוג הינו מעשן כבד ויותר מ־20 סיגריות ליום) הסיכון של בן־הזוג הלא־מעשן לחלות בסרטן הריאה גדל ב־70 אחוז. מחקרים אחרים העידו על היכצאותם של מרכיבי העשן ברוק. בדם ובשתן של אנשים שאינם מעשנים. אך חשופים לעשן סיגריות. ועל כך שילדים להורים מעשנים לוקים יותר מאחרים במחלות דרכי הנשימה.

איפה חוק בנוביץ?

"כ נאזה ארץ. חברת ועדת הפנים והדרוחה. לא השתתפה הפעם בישיבת הוועדה. שדנה בהצעה להרחיב את חוק הגבלת העישון בחלקים ציבוריים. ארץ מעידה על עצמה כי יש מעשנת מאז היותה חיילת.

— לא השתתפת בישיבה בגלל התנגדות לחוקי?

אורי: לא השתתפתי בדיון בוועדת הפנים והדרוחה כי היה לנו דיון אחות זמן מוגבל הכסמים על תקציב המיגון. בכל מקרה. אני נגד חוקים שהציבור יכול לעמוד בהם. חוק כה הציבור לא יוכל לעמוד בו. חוץ מזה. חוקים יפיי השקעות בלתי רגילות לבניית פינות־עישון בכל מיני מוסדות ציבוריים. אז אם זה חוק שנחוד אזי עלות. זה לא הזמן. וזה בטח לא הכי דחוף בסדר־היום הבריאות.

— את מעשנת די הרבה. היו שמעתי על חיבורים בינך לבין דיר ועדת הדרוחה. נמה. שאינה מעשנת בדיוני הוועדה. ואמרו שאתה עזבת ישיבה בגלל חילוקי דעות בחוק העישון בשעת דיוני הוועדה.

אורי: מה זה מעשנת הרבה? פעם הייתי מעשנת כבדה. היום אני משתדלת לא לעבור את החמיסה. אבל. בהחלט. אני שייכת לציבור המעשנים. דווקא לא נתקלתי בבעיות מיוחדות בעישון בדיוני הוועדה. פעם הציע שרטסק לא לעשן בזמן הדיון — זה עבר חביייים. לא יחחר. כשמעיקר כמה אורחים לדיוני הוועדה. אז כשמעשנים כמה הקטן הזה. זה לא נעים.

— ומה עושים במליאה כשרוצים לעשן. חברי אפרים?

אורי: אולם המליאה בכנסת דווקא בני לשמה המעשנים — ואם אני רוצה לעשן וכל זאת לא לחפסיד את הדיון. אפשר לצאת לסגרחן. לעבר ליד הדלת. ובעוד כמה לשמוע את הדיונים.

— איך את במעשנת מגישה נטה המתקפות המרחצת נגד ציבור המעשנים?

אורי: תראי. אין לי התנגדות שיישב ובנים כדי שלא אפריע ללא־מעשנים. אבל שיהיו בנים סבירים — שלא יאמינו את הדיון לא ציבור המעשנים. גם להם יש זכויות. לא הרי בסוף של דבר צריכים לחיות יחד. המעשן עצמו יכל להחחשב גם ללא חוקים בלא־מעשנים. הרי מה אני לא מכינה מה נסמלים כל־כך לעישון — הרי הופיע שיובא מארונות חעשיה הדיבה האוטובוסים וחמניות. היחום הארוי שנוסע מעלי מעשיה — הרבה יחחר חמר מעשן סיגריות. למה לא אוכפים את חוק בנוביץ הזה כל נושא איכות הסביבה לפני שנטפלים למעשנים? אני דווקא כועסת על נוסח הדיבי הדיחה האחרונים נגד העישון. הוא נוסח של שיעמומה. שבחחלט יכול לחרחיע את. הצעירים מלהחחיל בעישון. הרי אנחנו יודעים. שהחשיריים הלא לא ישפיעו כמעט על המעשנים עצמם. ונוסח חזה מרעיל על תחרשת הדיחה וחבחילה. שהן אינן חחרשות ששיטות גמילה כמו חיפנות. לטפל. רוצות לחשיב.

העונש — קנס על סך 50 שקל

אחת המשימות הראשונות שנטלה על עצמה הנוכ' שושנה ארבלי־אלמוחלינו. עם היכנסה לחפקיד שרת הבריאות. הייתה להרחיב את חוק הגבלת העישון במקומות ציבוריים. שנחקק ב־1983 ונכנס לחוקף בפברואר 84.

על־פי חוק זה נאסר העישון באוטובוסים ובמוניות. בבתי־חולים ומרפאות. באולמות ובמקומות־דיון. במעליות וכן. יש לכם אם מלוא הוכות לדרוש מעשון במעלית לכבות את הסיגריה ואף להחלונן נגדו. בבתי־קולנוע ובבתי־שעשועים. בבתי־ספר ואוניברסיטאות. באולמות קריאה וספריות. בבתי־מרקחת ובכל מקום אחר שקבע שר הבריאות כמקום ציבורי לצורך זה באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. מחוזקים ומפעילים של מקומות ציבוריים חייבים לקבוע שלטים גדולים ומוארים המודיעים על איסור העישון בהם. העונש על הפרת החוק הוא 50 ש"ח. באורה"ב הקנסות נעים בין 100 ל־500 דולר וחם אף כוללים עונש מאסר עד 15 יום.

היום מבקשת שרת הבריאות לחרחיב את חוקיך למקומות ציבוריים נוספים הכוללים — אולמות ספורט. חדרי־שיבה. מסוסים בטיסות פנים־ארציות. רכבות. מגורי חיילים. מסעדות ובתי־קפה. מקומות בהם יש המתנה בתורים ומיכחר במקומות עבודה. שם השהייה היא לשעות ארוכות.

הוצעה הוגשה חשבוע לאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. שישיבתה בנוכחות מצומצמת (6 חברים מתוך 15) נקטעה בגלל חחלפת דברים חריפים בין חברי הוועדה. ח"כ ותחר וח"כ רן כהן. ונרחתה למועד אחר...

"דובק" — עסקים כרגיל

ב־1970 נמצאו 42 אחוז מעשנים בקרב האוכלוסיה הבוגרת בישראל. ביולי 86, בסקר שנערך על־ידי מכון "רחוי", רק 29 אחוז בוגרים נמצאו מעשנים. כלומר, לאורך השנים יש מגמה עקבית של ירידה. מתונה אמנם. באחוז המעשנים (מכיוון שסמות האוכלוסיה גדלה בשנים אלה. הרי אין לדבר על ירידה באחוז סדר גודל במספר המעשנים. אם בכלל).

מאז וחיכה המתקפה התקשורתית. בעיקר תשדירי השירות בטלוויזיה המבנים את המעשן ומגינים על זכות הציבור הלא־מעשן לנשום אוויר נקי. במדרגה ירידה של 3 אחוזים במספר המעשנים. מבחינה כלכלית. מדובר בחסכון עצום מקרב הציבור הבוגר. שזה כ־750 אלף איש יותרו על סיגריה אחת ביום. כלומר. יקנו פחות 750 אלף סיגריות ביום. שזה. כ־37 אלף חפיסות ביום — וכבר יביא חרבה לחפסר של עשרת אלפי דולרים ליום ליצרני הסיגריות. אם ניקח בחשבון שמחיר חפיסה זאת שקל לפחות.

שאלתי בחברת "דובק", יצרנית הסיגריות הישראלית. אם הם מטרדים מהמצאים הסטטיסטיים המחתקפה חתקשורתית וחעתיקותית נגד המעשנים והסיגריות.

יאיר תרחר, דובר "דובק", אומר שב"דובק" לא מאמינים לסקרים. גם אנחנו שמענו על המצאים. אבל כשמיקשנו את הסקרים עצמם לידינו. לא נחנו לנו אותם. הסקרים מצביעים על ירידה במספר המעשנים זה לא מתבטא במכירות. להיפך. גדף המכירות שלנו נמצא כל חומן בעליה. ואת זה אני יכול לחוכיח גם לעורכי הסקרים. כך שאין לנו שום סיבה להיות מדוכדכים. אבל מסע הלחשמצות נגד העישון אינו בעיה של "דובק". בלבד: אני. למשל. מעשן. ובאורח יש לי מספיק חובות. אבל יש לי גם זכויות. עישון אותי פושע — אני חושב שאני פושע. וחוץ מזה. אני סבור שלמשרד הבריאות יש בעיות בעורחה יחחר. שדרוך לשפל בחן — מתגבלת עישון הם איבדו מרפיחיות".

סכנה גם למעשנים פאסיביים

לי־פי המסמך שהציג השבוע פרופ' נתן פרוינס. חוקר בכיר וסגן יו"ר ועדת העבודה והרווחה. הרי 90 אחוז ממקרי סרטן הריאה נגרמים כתוצאה מעישון. מלבד לשפעת רבים. אם לא יותר. מעשנים אותנו הרבה מאוד. רוצים לשמוע אותנו. לפעמים איננו יכולים להעניק לכל ההומנות.

בעבר רק אנחנו תמכנו בזכות ההגדרה העצמית לעם הפלשתיני. היום גם מפ"ם. ר"צ. חוגים בעבודה גורסים כך. כשבגין עלה לשלטון ב־1977 אמרתי בכנסת כי צריך להביר באש"ף. ספגתי צעקות איומות מספסלי הימין. וגם מח"ים בפערך. עכשיו רבים מדברים בנוסח זה. כולל שרים. יש בארץ פחד ממלחמה נוספת. אנשים חוששים כי היא עלולה להיות שחנה מוכרח לציין. כי גם בנושא הזגיה־ת בדרום. עכשיו עכבו. מאז אושרה יציאתם. לזמן בלתי סביר. עכשיו מתגברים על הרבה מכשולים ביורוקרטיים גם בחתום זח.

— פגן ירד הזתאחדות. לבחירגל. עזריקם מילצין. אמר חשבון כי יבקש את עדרגו ואת קשריך במסיקבה. לשלובה של ישראל באירופה. מילצין הוא איש ליכוד. האם אתה מרגיש בזמן האחרון ביותר פתיחות. של הציבור הישראלי כלפי רק"ח?

וילנר: בשחייתי צעיר שיקוקתי כחורגל. אני מתפלא על הבקשה. מדוע לחשתלב באירופה אנחנו חרי באסיה. הזהיגון אומר כי עליהו לחיאבק פוליטית כדי שיכירו בנו באסיה. ויקבו לשוקק איתנו כדורגל באסיה.

בשנתיים שלוש האחרונות יש הרבה חוגים. לא רק אנשים בודדים. המגלים פתיחות כלפי רק"ח. חלקם מסכימים איתנו. האחרים מעריכים את

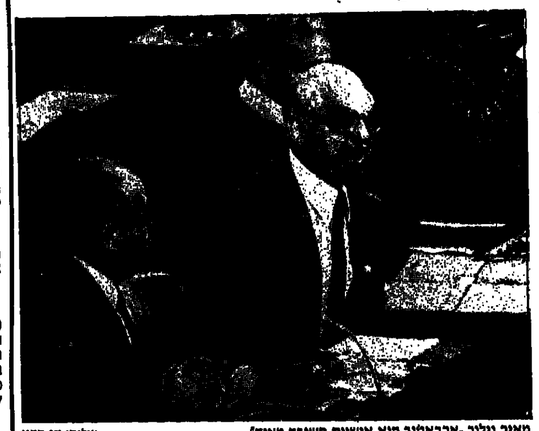

מאיר וילנר "אר־באסוב חוא אישיות חשובה מאוד" — צילום: דן חדני

העמדות שלנו. מזמינים אותנו הרבה מאוד. רוצים לשמוע אותנו. לפעמים איננו יכולים לחעניח לכל ההומנות.

— רקח נאבקת ב־מצעון. זח שונים. בחריפות רבה. מדוע הדיעקתם חשבוע. עם סגירת מרכז האינפורמציה של "מצעון" ומאמר כמח מאנשיח?

וילנר: הודעקנו כי זח צעד אנטי־דמוקרטי מובהק. גם עכשיו אנחנו נגד "מצעון". לא שיגינו את הטערכה הפוליטית שלנו. אבל עם זאת התנגדנו ונמשיך להתנגד לכל פגיעה בחופש הדיבתנות. גם הליגה לזכויות האזרח וגם חלק מחיעיתונים תקפו את האקט הלשלחלי נגד "מצעון". מה רוצים שהם יפרסמו. על הנעשה בשטחים. את מה שהממשלה מפרסמת ואוחבת לשמוע? גם אם יצאו לסגור את "מעריב", למרות שאני לא מסכים לקו חיעיחון. רק"ח חמחה.

מיבט בסוק

מאיר וילנר: ההפגנות מעכבות את שחרור ביגון

"יחוני המערב יודעים לסמר בחורשים האחרונים על חתפחרויות דרמטיות בסיית־המועצות. גם בחחומי דיכוי־מיקוד חיה הנוטיח. גם בנושאי כלכלה וחברה. חלו גם בנושא היחס ליהודים. השבוע מיפסמה ריעה על שחרור הקרוב של יוסף בגון. מי ה"חעבה" בנושאים הקשורים לעיון מרבבה. שחחבו עם מזב"ל רק"ח. מאיר וילנר.

חאם אתה אכן מבחין בשינוי דרמטי בריחה? מאז חבסמס גורבצ'וב בשלטון?

וילנר: בריחה כ"מ מתחללות חמורות בכל חחומים כל חשנים. חחמורות הן בבסיס המשטר המרכזיסטי ועקרונותיו. מבחינה זו אין שינוי. עם זאת. הסוביטים אומרים אנחנו רוצים יחחר עם זאת. חמיד בפלוס. במערב. לעומת זאת. יש עוים של פלוס ושל מינוס. חוכנית החומש חמוכה. 1980/85. חראחה גידול שנחי ממוצע של שלושה אחוז. נחנו. 1986 מראים גידול של 4.9 אחוז. זה שיפור ניכר. זו כמובן רק חחחלה.

המצאלים יכול לחחפחח יחחר ממה שהיה מקבל. הביקורת נוגעת כי קצב השינוי בשנות חשבעים ובשנות חשמונים. הוא קטן מחאפשרי. בשל אין גישות סוביייקטיביות לא נכונות. המצאלים עצמם שיגיים קבועים לא רק חוים. פיחוח של הטרוקרטיה יביא ליחחר מיעילות. הבמנים יהיו מוכנים לחרוח חחמיים יחחר לפיחוח ולקידום המדינה. זוה מחו כבר ב־1986. בעיקרון הצנטרליזם חשיעיי אינו אינו מתכוון לבעוע. אבל עכשיו מנים הרבה יחחר אוטונומיה למשל מוניציפלים. למחוזות. לממשלה. לקואלוחיים.

— איך אחח מסביר את חוסר הבהירות מיחס לסבבו של ביגון?

וילנר: אין כאן חוסר בהירות. מדובר בבחורות אנטיחיות מיחחרות. אחרי שאראבאטוב אמר עיגון יחחרב. אין ספק כי זה מה שחולץ לחחיחס. אראבאטוב הוא אישיות מאוד חשובה. חח חבר חדוב. המרכזי של המפלגה הסוביטיחת בבריה"מ ר"ר המכון ליחסים עם אח"ב וקבוצה. כמו שאראבאטוב עצמו אמר. חדוים מדבלים לוקחים זמן. ולכן חשחרור מעקב. אולם אין ספק. כי כשאמר שביגון שחרר. הוא ידע מה שהוא אומר.

עדין לי כי חחפגנות של ביגון חבן נערבו אני שחמשמחה כבר ידעה כי ראבאו עומד לחחחרר. בחחייעצות עם גורמים בישראל נאמר לנו. "חעשה משחר". כדי שניחן יהיה לומר. כי חחרור נעשה חחת לחץ. חחפגנות רק מקטנות את חשחרור.

— האם צפוי ממנה ביחס חשלטונות לחיקוח?

האב, הבן ומלחמת הקודש

עולם התקשורת כולו נגדנו. כך האמינו רבים מאד בליכוד ובחתיה בתקופת ממשלת בגין הראשונה. רובם חשתחררו מחתסכיך בקרנצית בגין חשניה ובחקופת שמיר הראשונה. היום נותרו בימין הקיצוני שני עורכי־דין שעדיין מאמינים כי מאפיה שמאלנית שולטת ומנוחת את התקשורת בארץ. כולל זו הממלכתית.

הכוונה כמובן לעו"ד אחרון פאסו. דמות פאחטית מאוד. שהצטרפה עם לע"מ (אולמרט. שוסטק) לחדות. ולערו"ד אליקים העצני. איש קרית־ארבע ותחתיה. השגים לא רק חיים באמתחם. הם גם מנסים. נוסח דוד־קישוט. לחילחם בטחנות־הרוח.

כך. למשל מצאו השבוע על שולחנם 24 שרים ו־97 ח"כים מכתב "מעניין" מאוד בחתימתו של אליקים העצני.

העצני. המכריז על עצמו כראש אלישע"ע (אזרחים למען יהודה. שומרון. עזה). מציין בפתח המכתב. כי "שרים וח"כים רבים נתקלים בתקשורת האלקטרונית (הממלכתית) הקישראלית ביחס גרוע ומפלה. תגובותיהם אינן משודרות כלל או שמקצצים אותן עד כדי גיחוך או שהדברים נמסרים בצורה מעולפת ומגמתית".

העצני יודע גם לציין. כי "המפליה היא בכך שבשום־מה כמעט רק שרים וח"כים ממחנה מסוים. הוא המחנה שמן המרכז ומימינה. נמנים על קרבנותיה של החברה המפעילה את כלי התקשורת הנ"ל. המחנה שבראשו עומדים יוסי שריד ושולמית אלוני אינו מתלונן. ואין לו סיבה להתלונן".

למותר לציין כי העצני החליט להילחם בכאפיה השמאלנית מבפנים. הוא שלח אל כנו בכוכרו נרב לשמש כעיתונאי בלא פחות מאשר הצהרון "חרשות". נר בבר ממשיך אבא אליקים במלחמתו הפרטית: "אי לזאת". הוא כותב לשרים ולח"כים. "החלטנו לבדוק ולחעיר את חחר־צדיות ברימנים ומדיות פוליטיות מסרמות. בהשוואה לדיכוי של דמות אחרות. אנא. הואל לשתף עמנו פעולה. לבקש מעורך האישי למלא באופן קבוע את הטפסים הרצופים כזה ולהמציאם לנו. רק כך נוכל לפרסם ולחמיע. ואולי אף להביא בפני ערכאות. את בעיית ההשחלטות המגוונת שגיעה עמוקה ואנושה במרקם הדמוקרטי של המדינה".

העצני צירף למכתבו דף. בו מתבקשים השרים וחח"כים. קודבנות המלחוויה ה"קול ישראל". לצין מתי פנו לתקשורת. על מה. למי. האם הדברים שודרו. וכיצד הם טולפו.

לעמעם המפאורים והעצנים האלה גדלים. מתפתחים וצוברים יותר מדי כח...

ראש קטן

האם נבחרי ישראל הם סתם רובוטים מתוכנתים. או שמא הח"כים שלנו הם אנשים חושבים. חשקלים כל דבר לגופו של ענין. ורק אחר־כך מכריעים?

ניתן לנסח את השאלה הזו גם בצורה אחרת: האם פרוסטור אבנר שאקי. פרופסור שבח ויים. פרוסטור דוד ליבאי ופרוסטור משה ארנס. כאשר הם מצביעים בהיקל־הכנסת. האם הם עושים זאת לאור מחשבה יסודית והתעמקות בסוגיה. או שמא איזה שהוא גוף ענק ובלתי־מוכר שולט בידיהם. כאילו היו מריונטות?

השאלה לשאלות אלו גילתי במסמך שהתגלגל אליי. שלא במקרה. לידיי.

מסתבר כי הנהלת הקואליציה. גוף המורכב מאפסר מצומצם מאוד של נציגי כל המפלגות. עשה מתחילת כל שבוע ושבועיים ל־96 ח"כים כיצד יצביעו בכל נושא חוקיה. לא מתייעצים עמהם לח"כים. לא שואלים דעתם. לא מדיפים את הדיפק. כולל בנושאים מרובלמטיים. משחם מאד. מבמסך שהגיע ליידיי. הח"חים על־ידי ר"ר הקואליציה רפי אדרי. נאמר לח"כים מפורשות. כי בנושא חוק הצנזורה קיים. חוטש. חצבעה. בנושא הרשורמה בבחיקות הבגרות יש לחמוך בהצעת הכיבה לדוגרה. וכך בנושא זכויות העובדים במערכת הביטוח ושאיבתה בבת־חחלים של שפיר. בנושא משכורות המנהלים באוניברסיטאות. ותחנת כוח בחבת אביב. הרוטוציה מעמנו של יו"ר כהן מעל סדר היום של הכנסת. חסיבה ברורה. כהן הוא ר"מ. ור"מ הוא אחראי־ציה. יחדים ואלה מחולקים בין כל חברי הקואליציה. חלק לא מבחל. מחח"כים אפילו בקוראות. לא מאפשרים לקואליציונים לחיות ראש קטן. ראיים מי חנוחם. מעיפים מבט ולה. רק אחר־כך. כיציאת הוחצות. שאילים בחיוך את אמריגנאו הסכנה. על מה בעצם הצבענו. זה לא מצחיק. זה קורה יום יום בכנסת ישראל. כך מכריעים נבחרי העם בגורלנו.

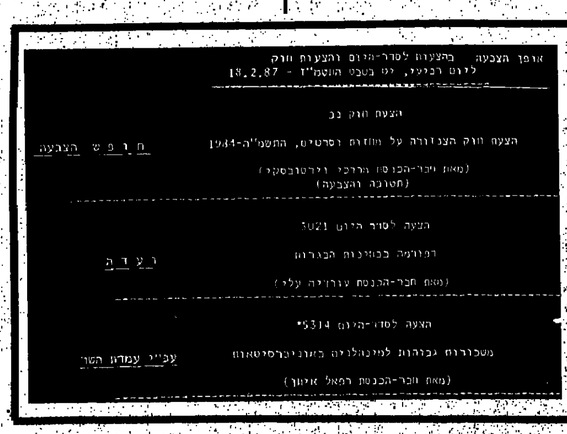

בלי איומים

סטטיסטיקן חקלאי מרטין בליינר מחחום דיבה. מסביר עם בסתיקות חוים סרטן. שיצאות חוים נגד המעשנים. הוא בעיקר בלתי־יעיל. זח מכניס את ציבור המעשנים לדו־קשר. ובמקום לחוקק חוקצע ובתשדרים — מסבירים את המעשנים. שאנשים חשקיע לעשן. הרי זו חחמקה. אפשרים לחיות בחרגע. — כלומר. דווקא אנשים. לעשן. יש ... מה שיגרע לעשון. זח חוקי. ... שמעשנים ... הדיון ... הדיון ... הדיון

ממשלה בהליכים

ההיגיון אומר כי הממשלה תפורק ואנחנו נלך לבחירות מוקדמות. הניסיון, וגירסתו של שמיר, כי „המאחד גדול בהרבה מן המפריד" — יגזרו עליה להמשיך. מפלגת העבודה מוביחה, כי אין סיר שלא ניתן לגשר עליו, ובלבד שלא תחזור לאופוזיציה

מארק גפן

ביגור למספר פוליטיקאים ופרשנים אינני צופה משבר ממשלתי, לא בימים הקרובים ולא בחודשים הקרובים. ממשלת זו תחזיק מעמד עוד שנה ומעט. לסיום חוזקי של פחות־יותר. ובעוד גם באופן אישי בין פרס לשמיר, ורא תחשוף ברוניות חגלוויות לממשלת האחדות מאז ביגוגה. מעין „מיאונגמנגות" המזוהות לצערי כי שני הפרטנרים שוחרים על ייחודם האיידיאולוגי והפוליטי. אבל אני נוטה לקבל דווקא את גרסתו של יצחק שמיר, כי „המאחד גדול בהרבה מן המפריד". מה שנותר הוא גדול בהרבה מן המפריד. מה תתקדם הוא לברר ביצר ביצר. „המאחד" חזה זמי יכבוד אל מי. כבל שתתאמצאנו לא מצאתי אצל הליכוד דתקרבות לעמדותיה של מפלגת העבודה.

ובכל זאת, מחובתי גם לנגוק מדוע לא יצמח משבר ממשלתי מן התקרויות האחדרנות ואלה שעד יבואו בין המערך לליכוד.

הסיבה העיקרית והחביגיבית לכאורה היא פירוק הממשלה והליכה לבחירות מוקדמות. אפילו אם המערך יתמוך באפשרות זו ודבר שאני מפקפק בו. הרי לא יימצא בכנסת הרוב הדרוש לקבלת חוק לפיזור הכנסת. הליכוד בוודאי יתנגד לקטוע באמצעותו את כהונתו של שמיר כראש הממשלה, שלא לדבר על כוונתו שלא יעודדו את הליכוד להתייצב עתה בפני הקיטוב הדתיות כבר הכריח שלא תמכנו בחקרמת הבחירות. וגם ספק רב אם „הדתיה" תתמוך ביזמה כזאת של המערך. האופציה השניה היא ניסיון לחקים „ממשלה צרה". למערך אין כל סיכוי לחקים ממשלה כזאת. נוסף הוודעות המפורשות של המפלגות הדתיות, שלא יוכנסו לממשלת המערך. הליכוד אולי יכול לחרכיב „ממשלה צרה" בתמיכת הדתיים ו„התחייה", אלא שהליכוד לא יראה בממשלה שתאצורך להתמורך עם בעיות כלכליות, כאשר ההסתדרות תחדל לתתגנב כשותף מאולץ של הממשלה.

מוריניות כלכלית משותפת

אלה הם הסברים מעשיים להנחתי, כי על הממשלה בתרכבה הנוכחי נגזר להמשיך בחיי הנישואין של בני־זוג מסוכסכים, שלכל היותר ידברו על כך שהם „בהליכים", אך לקבלת גט לא יגיעו. אולם גם חילוקי־הדעות בין השניים אינם מצדיקים זאת. על־פי גרסתו של שמעון פרס הקיטוב בקרב העם, ובכן, בתחום הכלכלי המערך והליכוד מצליחים לגבש מדיניות משותפת; כלומר, מפלגת העבודה, שעדיין רשומה כמפלגה סוציאליסטית, מוצאת שפה משותפת עם מפלגה ימין מובהקת. תאם פירושו של דבר הוא, כי הליכוד אימץ לעצמו תורה כלכלית סוציאליס־טית־שוויונית. או שמא ההיפך הנכון והליכוד לא הסתיר כלל, כי השותפות עם המערך דרושה לו כדי לקבל את ההסתדרות כגורם תומכן לקבל מדיניות שעיקרה שחיקת השכר של העובדים. בשם הצמיחה, שרוחים אותה משנה לשנה, משלמים הפועלים בהלכי רוח אלו, מחלוקת האחרונה על הסיוע לתקים וחלוקת כספים לאחרים אין קשר עם עיקרי המדיניות הכלכלית המשותפת לשני הפרטנרים בממשלת האחדות.

לפני שנה שמעתי את מוכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר, הטוען כי המערך צריך ללכת לבחירות בנאום, שבומנו הוגדר כצעד אמיץ לקראת הזירבות עם ישראל, קבע המלך חוסיין את ולליכוד יש תשובה ברורה, נוסח „שלום תמורת שלום". כלומר, החזרת שטחים. ליצחק שמיר לא באה בחשבון. אם הערבים יבינו שלום איתנו הם יצטרכו לחתום עליו עם ארץ־ישראל השלמה.

זה זמן רב לא שמענו משמעון פרס ומן דומר המכריע של מפלגת העבודה שום הגדה לגבי הכסוס להשגת השלום. במצע המעוך אשנם מרובר על „פשרה טריטוריאלית", אך כבר במערכת הבחירות לא רוברי עליה, על־פי עצם מנהלי מסע הבחירות, שיש לשמור על „פרופיל נמוך". בכל הנוגע לוויתורים על שטחי יהודה ושומרון, מה שהיה בזמנו „מכסים בחירות" הפך עם הקמת ממשלת האחדות למריגות של התחמקות מהתכרעה המריגה. לשם קיומה של ממשלת האחדות נמנעים שני הצדדים מלהו

על מי הוא מאיים?

לראש הממשלה יצחק שמיר ציפתה הפתעה בוושינגטון. כוכר. שמיר סון לא מוזמן כי „אפילו מוכיר המדינה ג'ורג' שולץ מתנגד לוועידה בינלאומית". אבל נראה, כי שמיר לא עשה היכר את שיעורי הבית שלו לקראת המסע. בפגישתו הראשונה עם שולץ כאילו שמע את קולו... של פרס. שולץ סיפ, ושמיר שכח כנראה שהוא נמצא בוושינגטון, הוא „איים", כי בעניין זה הוא מוכן ללכת לבחירות. האם חשב להפחיד את שולץ או את פרסן נדמה, כי בשונו לארץ ישכח מה ההחירה. עדיין עליו להתמודד עם הבחירה בועידת „חירות".

בנאום, אך אין כאן פשרה, שכן בא"ן ותלמה חדשה וממשלה מתבססת למעשה על הרוניות המוחיבת של קודמתה. כלומר של ממשלת הליכוד.

אין לי ספנות ליצחק שמיר ולמפלגתו. הם אינם מסתירים את רעתם, ומבריחים עליה בנסוכי מרי יום. הם גם תורמים בפועל לחזוק ההתנחלויות בשטחים הכבושים. הציבור מתחיל להתרגל לעובדה, כי הגדה היא חלק מדינתנו, חלק הגדרים צרות, חלק שתושביו „הילידים" מיידים מדי פעם אבנים, אבל זהו חלק שלא נוותר עליו. מה עשתה מפלגת העבודה כדי לרכוש את החמונים לרעיון של ויתור הכחוי על ארמות לא שלנו לטמון הסכנת השלמה שום רמ.

בנאום שבומנו הוגדר כצעד אמיץ לקראת הזירבות עם ישראל, קבע המלך חוסיין את ולליכוד יש תשובה ברורה, נוסח „שלום תמורת שטחים". ליצחק שמיר „שלום". כלומר, החזרת שטחים. אפילו חלקים, לא באה בחשבון. אם הערבים יבינו שלום איתנו הם יצטרכו לחתום עליו עם ארץ־ישראל השלמה.

זה זמן רב לא שמענו משמעון פרס ומן דומר המכריע של מפלגת העבודה על חשיבה מחדש הבסיס להשגת השלום. במצע המעוך אשנם מרובר על „פשרה טריטוריאלית". אך כבר במערכת הבחירות לא רוברי עליה, על־פי עצם מנהלי מסע הבחירות. שיש לשמור על „פרופיל נמוך". בכל הנוגע לוויתורים על שטחי יהודה ושומרון, מה שהיה בזמנו „מכסים בחירות" הפך עם הקמת ממשלת האחדות למריגות של התחמקות מהתכרעה המריגה. לשם קיומה של ממשלת האחדות נמנעים שני הצדדים מלהו

דבקות פתאומית בקמפ־דיוויד

לפני למעלה משנה היה זה ח"כ ויקטור שם־טוב, אשר השמיע דברים נוכחות הוועידה הבינלאומית. אני עצמי קמתי אז מאחר בשם „מי מפחד מוועידה בינלאומית," ואני זוכר את תגובתו של שמעון פרס, אשר העלה את כל הנימוקים האפשריים נגד הוועידה. נימוקים רומים לאלה משמיע היום יצחק שמיר. מילא, אפשר לשנות דעה. יתכן שפרס הגיע למסקנה זו — תחילה על־פי הנוסח „הליוזי הבינלאומי" — לאחר שהתברר לו, כי מצרים, ובודאי ירדן, לא יעשו צעד אחד לקראת חידוש התהליך המדיני בלי הסכמה לוועידה הבינלאומית.

ובקוחנו המתאומית של שמיר בהסכמי קמפ־דייוויד, העובדה שהאיש אשר התנגד בזמנו להסכמים אלה (וכמותו גם השר משה ארנס) הפך עתה ממש לחסיד של קמפ־דייוויד, יש בה בוודאי מידה מרובה של צביעות. יש להניח, כי שמיר כראש־הממשלה, מודע לפחות לעובדה, כי אי־אפשר לכפות על ירדן (וכמובן גם על הפלשתינים) פתיחה משא ומתן על בסיס ההסכם שהם לא היו שותפים לו, לא חתמו עליו, ואף הוקיעו בזמנו את מצרים על מתן חתימתה עליו. יתירה מזו, הם מנסים לטשטש את העובדה, כי ממשלת בגין עשתה בזמנה הכל כדי לטרפד את „שיחות האוטונומיה" שעל פי הסכמי קמפ־דייוויד אמורים היו להביא לפתרון הבעיה הפלשתינית, ולאחר חמש שנות האוטונומיה לקביעה סופית של גבולות המדינה, קדי לנסיגה משטחי יהודה, שומרון וחבל־עזה. משת דיין, שכיהן אז כשר החוץ בממשלתו של בגין, התפטר לאחרונה, וכי בגין לא מתכוון כלל לשנות את המצב הקיים בשטחים.

ותחמקות מהכרעה מדינית

כעת הם ניצבים זה מול זה: פרס ושמיר, כאילו תהום רוצצת ביניהם בתחום המדיני, בשאלות השלום והבינתחום. אין לדבר שחר, שכן אפילו אם הממשלה כולה תבביע הסכמה למשא ומתן ישיר עם־ירדן ונציגים פלשתינים תחת חסות הוועידה הבינלאומית, הרי עדיין לא קיבלה שום החלטה מוחותית שיכולה לקדם את סכסוך השלום באזורנו, שכן החכרעה האמיתית היא עם מה הולכים למשא ומתן כזה.

יצחק שמיר: „תוועידה הבינלאומית – סכנה לקיומנו"

שמעון פרס: „רוצים לחרוג אות התחליך המדיני"

ממשלת בגין עשתה בזמנה הכל כדי לטרפד את „שיחות האוטונומיה" שעל פי הסכמי קמפ־דייוויד אמורים היו להביא לפתרון הבעיה הפלשתינית, ולאחר חמש שנות האוטונומיה לקביעה סופית של גבולות המדינה, קדי לנסיגה משטחי יהודה, שומרון וחבל־עזה. משת דיין, שכיהן אז כשר החוץ בממשלתו של בגין, התפטר לאחרונה, וכי בגין לא מתכוון כלל לשנות את המצב הקיים בשטחים.

ותחמקות מהכרעה מדינית

כעת הם ניצבים זה מול זה: פרס ושמיר, כאילו תהום רוצצת ביניהם בתחום המדיני, בשאלות השלום והבינתחום. אין לדבר שחר, שכן אפילו אם הממשלה כולה תבביע הסכמה למשא ומתן ישיר עם־ירדן ונציגים פלשתינים תחת חסות הוועידה הבינלאומית, הרי עדיין לא קיבלה שום החלטה מוחותית שיכולה לקדם את סכסוך השלום באזורנו, שכן החכרעה האמיתית היא עם מה הולכים למשא ומתן כזה.

סביב נושאי הכלכלה, הוא סבר, כי אשר יהיה לרכוש את אמונו של הציבור סביב תפיסתה של מלאכת העבודה, חשונה מזו של הליכוד. עתה יש לשני הסרטרים מדיניות כלכלית משותפת.

המחלוקת הגדולה פרצה לאחרונה דווקא בתחום המדיני. למראית־עין עימות פרוגמאלי בין שתי השקפות שאין לגשר ביניהן. שמעון פרס מתייצב כשיר ומחויב לוועידה בינלאומית לה באופן נחרץ, פרס אומר „רוצים לחרוג את התהליך המדיני", ושמיר משיב, כי הוועידה הבינלאומית היא הסכנה הגדולה ביותר לקיומה של מדינת ישראל, שתתיה נתונה לחסדי המועצות הגדולות, חערבים, אשר יכתיבו בצותא תנאי כניעה למדינתנו. פרס מרגון לדיעות המחלטות המשמלת הכנסת. ושמיר משיב, כי הממשלה מחויבת להסכמי קמפ־דייוויד בלבד. בוויכוח זה, סביב הוועידה הבינלאומית, שני הצדדים מגלים בציעות רבה ומתחמקים מדיון והכרעה אמיתית בנושא השלום.

קולנוע בעיניים מלוכסנות

פסטיבל הקולנוע ברוטרדם מתרגז חשנה בחשיפה של הקולנוע החדש בסין העממית, בפרטים איטלקיים משנות ה־80 וברטרוספקטיבות של במאים אחדים, בעיקר אמריקנים. גולת הכותרת היתה הקרנתו של הסרט האילם „קאזאנובה", ששוחזר לאחרונה עלידי הטינמטק הצרפתי

טצינה מסדוטו של הבמאי הסיני חואנג ג'אנקסין. „פרשיית חתונתה השחור"

רני ורם, רוטרדם

פעם הפסטיבל של רוטרדם, ה־16 במספר, הוא פסטיבל צנוע יחסית. הוא מביא מבחר פרטים חדשים ומספר רטרוספקטיבות — חלק מהפרטים מיועדים לקהל שוחרי הקולנוע הרוטלנדי, מוזמנים ועוזרי פרטים. יתרונו על פסטיבל ברלין הקנוע יותר. הוא מיקומו במרכז אירופה ומאלתו לרכז בצד הקרנות הפרטים את פרפת הקרבים. הבאים לדיות נרבוים בחקרות ולחתריין עם הקהל והעיתונאים בסיקום.

גל הקור האחרון חלף, אבל הטמפרטורה כאן עוד עדיין סביב האפס. עובדה שאינה מונעת מקהל נלהב לנדוש את חמשת בתי הקולנוע המלוכלים כל אחר יותר מאולם הקרנה אחרי אולם מלבר אחר. מרוכזים ברחוב קרוסנאצאה ובר חלק מהם שייכים לרשת בתי הקולנוע של חנה „קוק". נוסף להקרנת רגילות מוצגים מאלמה מרכזים גם סרטי יוראו במשך מרבית שעות היום.

מרגוני הפסטיבל התרכזו השנה בנושאים אחדים: חשיפה של הקולנוע החדש בסין העממית, סרטים איטלקיים משנות ה־80 וכן רטרוספקטיבות של במאים אחרים — במאי הרטים ותעודיים־פוליטיים, האמריקני אמיל דה־אנטוניו (שברגיש סרטיו מוכרים בארץ לצופי הפסטיבלים), עוד במאי סרטים תעודיים, אמריקני ר.א. פנבייקר, הבמאי האמריקני ג'ים ג'רמיש והבמאי הגרמני־קונג אלן פונג.

לשרות הארגון הסביר של הפסטיבל, לא מצוה מלוא תשומת הלב לאורחים שאינם הנים את שפת המקום. אומנם חלק מהסרטים הנו בפני הצופנים בליווי תרגום סימולטני, אבל אחרים ומצגו גם כותרות בהולנדית בלבד. אל אותן בעיות לא התאפשר לי לראות את שחקנית הצעירה קתרין מרשאן שמלים בה תמונות באחד הסרטים הישנים שגרא בפסטיבל אלמיי גרמן וגלן מאנפילוס. שוכר להעריכה רבה.

מן

הפסטיבל של רוטרדם סיפק, כאמור, הצצה על הקולנוע החדש של סין העממית, שלא היה מוכר כמעט מעבר עד לפני שנים אחדות, ולהה נעלם גורל עוד יותר לצופה הקולנוע הישראלי, שלא ראה קולנוע סיני מעולם.

הקולנוע הסיני קיים כשמונים שנה, שנים רבות לפני ליווסד הרפובליקה העממית הסינית. ניני קולנוע זה בפסטיבל — במאים, מפיקים, מחקרים — ניסו להסביר לצופים את משמעות הגל החדש. הם דיברו על מה שהם מכנים „הדור המישי" לקולנוע הסיני.

הב' מיוצרים, במאים בשנות השלושים והשישים שלהם, הם נוגרי שנת 1982 של הקרנה לקולנוע בביג'ינג, בית־הספר היחיד לקולנוע הפועל בסין, בסיום הפסקה ארוכה בשנת 1966. לאחר שסיכנות פוליטיות לא פעל מעל 13 שנה. היוצרים הסיניים הצעירים מעיים את הנושא היחסי שלהם: היום לבמאי הסיני, ואת מדיניות הנפקה הליברלית, שמרה מתיחה אולפני קולנוע פרובינציאליים שם מפקיע סרטים אישיים צנועים.

בסין מצוקמים עשרות סרטים בשנה, במאי אחד „על הדשא" יצרו את סרטיהם הקלילתיים הראשונים באמצע שנת השמונים. הנציג הבולט הוא „הפרפה הצחובה" סרטו של צ'ן קיינג, סרט שנבחר לאחרונה לתפוצה רחבה למרי במערב.

הבמאים הצעירים מרבים על שבירת מסכמת אמתיות, על אפשרות בחירה מעמים הבדתיים. הפוליטיים רגישים, על הישמר של המשקר הסיני היום ליצור סרטים אם הכאיר יתחליל המשא ומתן, האם יחזר קם מי לדבר, כך נוצר מעגל הקסמים — הערבים אינם מוכנים לשלוח סרטים מעניים הדשים קשה לבין מנו השיעור הבכיר. יתכן שזו אותה נקודת עדינה על מנגנונים פוליטיים מסוקבלים, מה שמשמש ב„פרשיית החתונה השחורה" (1985), של הבאנג ג'נקסין, הסרט מטפל במאבקו מסמיה. אותו מתנהרים בביורוקרטיה מעניה, שכן לא רק שאינו חבר מפלגה, הוא אף מעגל בנסיה ומטפח קשרים חברתיים עם אמרים ברמנו המנוקר על פרייקים תעשייתי.

שני סרטים נוספים, שמהם נודפת תמימות, הנם דנים בהשבים באחדים ניחיים בסין, „הנרגיים" (1985) של יאן קואנטו מתאר מעגלה של שני אנשים אירכים באחור הרי בצפון הנוגה ומחלמה בין המסורת לבין הנסיונות הנוסחי של איפנסים מודרניים לפפר הקטן. „גנב הנשמה" מאנג'ין וואנג מרחיק עוד יותר, מקום מאבקי־מחיה של משפחה מיבסית, חחיה עליה מנהנים עמיקים פרימיטיביים ולא מעמה מלל מציבילוזיה.

הקולנוע הסיני החדש, לפחות על־פי הסרטים אלה, הוא קולנוע בוסר! ושמשני, שעדיין לא הגיעו לעצמם סגנון ואופן העבודה מרתק של מקום תיאורה של מערכת היחסים המסובכת בכפר המצרי קארנאק שליד עתיקות לוקסור. יחד עם זאת יש בסרט זעם עצור וביקורת חריפה נגד דעות קדומות ונגד מבנה החברה הפטריארכלית המצרית. שמו של הסרט, הסביר המבאי, מרמז על הכבלים בהם נתונה החברה המצרית אז וגם היום. זהו סרט שונה לחלוטין מחגראה אצלנו על המרקע בימי שישי והוא מורה על קיומו של קולנוע מצרי שתוה, שעל־פי בשארה אין רבים כמוהו.

פולין

„החקירה" של הבמאי הפולני ויישאר בוגאיסקי הוא סרט קשה, עד כדי כך שלעיתים קשה להביט בו. העלילה מתרחשת בתקופת סטלין ב־1951. שוחקנית קאבארט פולנית נאסרת בידי המשטרה החשאית. מנסים לאלצה להודות שסייעה לקצין צבא, בעניני ריגול. האסיריה מנסה להכחיש, מועמדת שנאסרה בטעות. אבל לשווא. הסרט עוקב אחר חתנאים המחפירים בבית־הכלא לנשים, ואחר פעולת המנגנון הלא־עקבי של חקירה, עינויים והשפלה, שמהלכם על האשה לחזור ולגולל את הפרטים האינטימיים ביותר של חייה. „אם נאסרת", אומרת לה אחת מחברותיה לתא, קומוניסטית ארוכה, „המשטר לא יוכל לעולם בטעות. עליך להודות באישורו פשע. אם לא ביצעת פשע, מוטב שנמציא אחר. רק כך יהיה לך טוב יותר." לאחר שנתיים של חקירות אינומות, המהלכן היא יולדת גם בת בין כותלי הכלא (כתוצאה מיחסים עם אחד החוקרים). היא מודה, מכלי שתדע שאותו קצין, שנאשם בריגול, נרצח ביומיים בבית הכלא.

שוקצ'לוגו של וייצה מ.איש השיש", כרי־סטינה יאנרה, מופיעה כאן בתפקיד הראשי. הבמאית אגניישקה חולנד (מי שבריימה את „קציר הזעם" שהוצג בארץ) מגלמת את אחת האסירות. לסרט היסטוריה ארוכה. הוא צולם ב־1981 במסגרת קבוצת הוקפה של אנדריי וייצה. לאחר השלטת המשטר הצבאי בפולין, אסר משרד התרבות הפולני את הקרנת הסרט, ולטעצת בוגאיסקי אף היו נסיונות להשמיד את הנגטיב. הסרט הועתק במחתרת לקסטות ויראו וחוזק באופן לא חוקי בפולין. הבמאי בוגאיסקי פוטר ולאחר זמרמה ניתנה לו אפשרות לחגר. היום הוא חי בקנדה. עותק ויראו הוברח גם למערב, וגם ברוטרדם הסרט הוקרן בויראו. אין לחפשלא מרוע עורר הסרט סערה. זהו סרט עכור שלוחה ש„חנואה" של גאברס נראה לעומתו משחק ילדים. בשיחות שהיו לו עם אסירים בתקופת סטלין, טוען המבאי, נאמר לו שהמציאות היתה קשה הרבה יותר.

ארהיב

הסרט האמריקני הסימפטי בפסטיבל היה „פריחה מדברית", סרטו הראשון של הבמאי יוג'ין קור שקודם לכן כתב חסרטים אחדים. סרטו של קור מתרחש בראשית שנות החמישים בלאס־וגאס. התקופה היא מלחמת קוריאה ואנחור מתכוננים גם לקראת ניסוי אטומי, כפי שנרמז מתחנועה המוגברת של אנשי צבא ובגרים מסתוריים הנעצרים בתחנת הדלק של ג'ק, אביה של רון בת ה־13. שהסיפור מסופר מנקודת ראותה. זהו סיפור המכורות של נערה בצד תיאור היחסים בין אמה לבעלה השני, אלכוהוליסט שחי עם טראומת פציעה במלחמת העולם. זו תערובת של טרגדיה וקומדיה, כשברקע הניסוי האטומי, כשמצד אחד מוקעים לאיים ומאירך מתיחסים לכל הענין כאל שעשוע. הדעיון היה לתחליך סרט בריכשת משקפי־ראייה לנערה ולסיימו בפיצוץ גרעיני, סיפר קור. ג'ון וייט, ג'ינה ויליאמס, אלן בארקין והנערה אבבה גיש, בתפקידים הראשיים.

באריקין, שמגלמת את דודתה של הגיבורה ב„פריחה מדברית", היא הכוכבת הנשית בסרטו החדש של ג'ים מקברייד. „דה ביג איוי", כינוי שניתן לניו־אורלינס שבה מתרחש הסרט. מרובר בסיפור משטרה שיגרתי, שבמרכזו יחסים בין שוטר צעיר המלוקק, רנים קווייד לסגניתו של הדוגבע המקומי (אל) בארקין. בין נסיונות חיזור מצד השוטר משתלבת פרשיית רציחות בקרב אריגרני הפשע, וגם נסיונה של סגנית הדוגבע להפליל את השוטר בגנבלת שוחד. לבסוף מגיע גם הגילוי המפתיע, שמישהו בתוך המשטרה עצמה ניהל את מסע הרציחות. יחודו של הסרט הוא אוירת המקום, לא ניו־יורק או סאן־פרנציסקו, המקובל בסרטי פשע, אלא תחוויי האוטנטי של ניו־אורלינס, עיר משפחתית מאוד. דומה שמקברייד ניסה להמון את רגיש קוויין לחיצ'ון גיר שני, ביכול סרטו הקודם („עד כלות הנשימה"), ואת בתחבוגתו, באופן לברשון הגם המשיתתו ללא לומן. למקברייד, יוצר לשעבר של סרטים ניו־יורקיים עצמאיים, תוקשה בבסטיבל רטרוספקטיבה שלמה. גם לאור סרטי שנות השבעים שלו, שבזמנם נחשבו לבלתים בתוך דום „המתורת" ניו־יורקי. „זמנו של דויד הוקנר", „המתורת" ו„הבתולה" או „המונגו מצודם האחר של החיים". מקברייד אינו מתגלה כיוצר שיש לו אמירה משמעותית. היום, הוא מתגונן, נאמם לו לתרוצים אחר משקיעים, גישתו לחיים השתנתה, הוא אחבר, אין הוא רואה מוחיות כבוד בהנפשות לקולנוע

(המשך בעמוד 19)

ארץ ורם

שמונה הסרטים של רוטרדם, ה־16 במספר, הוא פסטיבל צנוע יחסית. הוא מביא מבחר פרטים חדשים ומספר רטרוספקטיבות — חלק מהפרטים מיועדים לקהל שוחרי הקולנוע הרוטלנדי, מוזמנים ועוזרי פרטים. יתרונו על פסטיבל ברלין הקנוע יותר. הוא מיקומו במרכז אירופה ומאלתו לרכז בצד הקרנות הפרטים את פרפת הקרבים. הבאים לדיות נרבוים בחקרות ולחתריין עם הקהל והעיתונאים בסיקום.

מן

הפסטיבל של רוטרדם סיפק, כאמור, הצצה על הקולנוע החדש של סין העממית, שלא היה מוכר כמעט מעבר עד לפני שנים אחדות, ולהה נעלם גורל עוד יותר לצופה הקולנוע הישראלי, שלא ראה קולנוע סיני מעולם.

הקולנוע הסיני קיים כשמונים שנה, שנים רבות לפני ליווסד הרפובליקה העממית הסינית. ניני קולנוע זה בפסטיבל — במאים, מפיקים, מחקרים — ניסו להסביר לצופים את משמעות הגל החדש. הם דיברו על מה שהם מכנים „הדור המישי" לקולנוע הסיני.

הב' מיוצרים, במאים בשנות השלושים והשישים שלהם, הם נוגרי שנת 1982 של הקרנה לקולנוע בביג'ינג, בית־הספר היחיד לקולנוע הפועל בסין, בסיום הפסקה ארוכה בשנת 1966. לאחר שסיכנות פוליטיות לא פעל מעל 13 שנה. היוצרים הסיניים הצעירים מעיים את הנושא היחסי שלהם: היום לבמאי הסיני, ואת מדיניות הנפקה הליברלית, שמרה מתיחה אולפני קולנוע פרובינציאליים שם מפקיע סרטים אישיים צנועים.

בסין מצוקמים עשרות סרטים בשנה, במאי אחד „על הדשא" יצרו את סרטיהם הקלילתיים הראשונים באמצע שנת השמונים. הנציג הבולט הוא „הפרפה הצחובה" סרטו של צ'ן קיינג, סרט שנבחר לאחרונה לתפוצה רחבה למרי במערב.

הבמאים הצעירים מרבים על שבירת מסכמת אמתיות, על אפשרות בחירה מעמים הבדתיים. הפוליטיים רגישים, על הישמר של המשקר הסיני היום ליצור סרטים אם הכאיר יתחליל המשא ומתן, האם יחזר קם מי לדבר, כך נוצר מעגל הקסמים — הערבים אינם מוכנים לשלוח סרטים מעניים הדשים קשה לבין מנו השיעור הבכיר. יתכן שזו אותה נקודת עדינה על מנגנונים פוליטיים מסוקבלים, מה שמשמש ב„פרשיית החתונה השחורה" (1985), של הבאנג ג'נקסין, הסרט מטפל במאבקו מסמיה. אותו מתנהרים בביורוקרטיה מעניה, שכן לא רק שאינו חבר מפלגה, הוא אף מעגל בנסיה ומטפח קשרים חברתיים עם אמרים ברמנו המנוקר על פרייקים תעשייתי.

שני סרטים נוספים, שמהם נודפת תמימות, הנם דנים בהשבים באחדים ניחיים בסין. „הנרגיים" (1985) של יאן קואנטו מתאר מעגלה של שני אנשים אירכים באחור הרי בצפון הנוגה ומחלמה בין המסורת לבין הנסיונות הנוסחי של איפנסים מודרניים לפפר הקטן. „גנב הנשמה" מאנג'ין וואנג מרחיק עוד יותר, מקום מאבקי־מחיה של משפחה מיבסית, חחיה עליה מנהנים עמיקים פרימיטיביים ולא מעמה מלל מציבילוזיה.

הקולנוע הסיני החדש, לפחות על־פי הסרטים אלה, הוא קולנוע בוסר! ושמשני, שעדיין לא הגיעו לעצמם סגנון ואופן העבודה מרתק של מקום תיאורה של מערכת היחסים המסובכת בכפר המצרי קארנאק שליד עתיקות לוקסור. יחד עם זאת יש בסרט זעם עצור וביקורת חריפה נגד דעות קדומות ונגד מבנה החברה הפטריארכלית המצרית. שמו של הסרט, הסביר המבאי, מרמז על הכבלים בהם נתונה החברה המצרית אז וגם היום. זהו סרט שונה לחלוטין מחגראה אצלנו על המרקע בימי שישי והוא מורה על קיומו של קולנוע מצרי שתוה, שעל־פי בשארה אין רבים כמוהו.

פולין

„החקירה" של הבמאי הפולני ויישאר בוגאיסקי הוא סרט קשה, עד כדי כך שלעיתים קשה להביט בו. העלילה מתרחשת בתקופת סטלין ב־1951. שוחקנית קאבארט פולנית נאסרת בידי המשטרה החשאית. מנסים לאלצה להודות שסייעה לקצין צבא, בעניני ריגול. האסיריה מנסה להכחיש, מועמדת שנאסרה בטעות. אבל לשווא. הסרט עוקב אחר חתנאים המחפירים בבית־הכלא לנשים, ואחר פעולת המנגנון הלא־עקבי של חקירה, עינויים והשפלה, שמהלכם על האשה לחזור ולגולל את הפרטים האינטימיים ביותר של חייה. „אם נאסרת", אומרת לה אחת מחברותיה לתא, קומוניסטית ארוכה, „המשטר לא יוכל לעולם בטעות. עליך להודות באישורו פשע. אם לא ביצעת פשע, מוטב שנמציא אחר. רק כך יהיה לך טוב יותר." לאחר שנתיים של חקירות אינומות, המהלכן היא יולדת גם בת בין כותלי הכלא (כתוצאה מיחסים עם אחד החוקרים). היא מודה, מכלי שתדע שאותו קצין, שנאשם בריגול, נרצח ביומיים בבית הכלא.

שוקצ'לוגו של וייצה מ.איש השיש", כרי־סטינה יאנרה, מופיעה כאן בתפקיד הראשי. הבמאית אגניישקה חולנד (מי שבריימה את „קציר הזעם" שהוצג בארץ) מגלמת את אחת האסירות. לסרט היסטוריה ארוכה. הוא צולם ב־1981 במסגרת קבוצת הוקפה של אנדריי וייצה. לאחר השלטת המשטר הצבאי בפולין, אסר משרד התרבות הפולני את הקרנת הסרט, ולטעצת בוגאיסקי אף היו נסיונות להשמיד את הנגטיב. הסרט הועתק במחתרת לקסטות ויראו וחוזק באופן לא חוקי בפולין. הבמאי בוגאיסקי פוטר ולאחר זמרמה ניתנה לו אפשרות לחגר. היום הוא חי בקנדה. עותק ויראו הוברח גם למערב, וגם ברוטרדם הסרט הוקרן בויראו. אין לחפשלא מרוע עורר הסרט סערה. זהו סרט עכור שלוחה ש„חנואה" של גאברס נראה לעומתו משחק ילדים. בשיחות שהיו לו עם אסירים בתקופת סטלין, טוען הבמאי, נאמר לו שהמציאות היתה קשה הרבה יותר.

ארהיב

הסרט האמריקני הסימפטי בפסטיבל היה „פריחה מדברית", סרטו הראשון של הבמאי יוג'ין קור שקודם לכן כתב חסרטים אחדים. סרטו של קור מתרחש בראשית שנות החמישים בלאס־וגאס. התקופה היא מלחמת קוריאה ובאחור מתכוננים גם לקראת ניסוי אטומי, כפי שנרמז מתחנועה המוגברת של אנשי צבא ובגרים מסתוריים הנעצרים בתחנת הדלק של ג'ק, אביה של רון בת ה־13. שהסיפור מסופר מנקודת ראותה. זהו סיפור המכורות של נערה בצד תיאור היחסים בין אמה לבעלה השני, אלכוהוליסט שחי עם טראומת פציעה במלחמת העולם. זו תערובת של טרגדיה וקומדיה, כשברקע הניסוי האטומי, כשמצד אחד מוקעים לאיים ומאירך מתיחסים לכל הענין כאל שעשוע. הדעיון היה לתחליך סרט בריכשת משקפי־ראייה לנערה ולסיימו בפיצוץ גרעיני, סיפר קור. ג'ון וייט, ג'ינה ויליאמס, אלן בארקין והנערה אבבה גיש, בתפקידים הראשיים.

באריקין, שמגלמת את דודתה של הגיבורה ב„פריחה מדברית", היא הכוכבת הנשית בסרטו החדש של ג'ים מקברייד. „דה ביג איוי", כינוי שניתן לניו־אורלינס שבה מתרחש הסרט. מרובר בסיפור משטרה שיגרתי, שבמרכזו יחסים בין שוטר צעיר המלוקק, רנים קוויין לסגניתו של הדוגבע המקומי (אל) בארקין. בין נסיונות חיזור מצד השוטר משתלבת פרשיית רציחות בקרב אריגרני הפשע, וגם נסיונה של סגנית הדוגבע להפליל את השוטר בגנבלת שוחד. לבסוף מגיע גם הגילוי המפתיע, שמישהו בתוך המשטרה עצמה ניהל את מסע הרציחות. יחודו של הסרט הוא אוירת המקום, לא ניו־יורק או סאן־פרנציסקו, המקובל בסרטי פשע, אלא תחוויי האוטנטי של ניו־אורלינס, עיר משפחתית מאוד. דומה שמקברייד ניסה להמון את רגיש קוויין לחיצ'ון גיר שני, ביכול סרטו הקודם („עד כלות הנשימה"), ואת בתחבוגתו, באופן לברשון הגם המשיתתו ללא לומן. למקברייד, יוצר לשעבר של סרטים ניו־יורקיים עצמאיים, תוקשה בבסטיבל רטרוספקטיבה שלמה. גם לאור סרטי שנות השבעים שלו, שבזמנם נחשבו לבלתים בתוך דום „המתורת" ניו־יורקי „זמנו של דויד הוקנר", „המתורת" ו„הבתולה" או „המונגו מצודם האחר של החיים". מקברייד אינו מתגלה כיוצר שיש לו אמירה משמעותית. היום, הוא מתגונן, נאמם לו לתרוצים אחר משקיעים, גישתו לחיים השתנתה, הוא אחבר, אין הוא רואה מוחיות כבוד בהנפשות לקולנוע

(המשך בעמוד 19)

מצרים

גם הסרט המצרי „הצוואה והצמיד" של המבאי שחדיר בשארה מעמיד את האשה במרכז, אם כי מרוכז בקולנוע הרבה פחות מרשים מזה של סן, בשארה מתרכז בגורלו המר של שלוש נשים — אם, בת ובכה — שסיפורן מתחיל ב1933 ומסתיים ב1952, זמן קצר לפני מתפכת הקצינים. האירועים היסטוריים הם רק רקע לסיפור שלנו, (למעט) רק מתרחשים בקרקע הקולנוע, מתרכז יותר בגורלות האנושיים. את בעיותיו של הסרט וקסוגו הלא שלם הזה מסביר המבאי בכך שהיה צריך לעקוף בעיות צנזורה על כן הסמיע פרטים שונים, רמז עליהם או תעלימם כליל, מה שלא מועיל לסיפר. כך יצא סיפור. יתכן שלא ראיתי כאן את היצירות חחשובות יותר, אולי אלה יגיעו בעתיד.

צרפת

הבמאי הצרפתי אלן קאבאלייה מביים סרטים מאז ראשית שנות השישים. עד לסרטו האחרון, „תרר", לא ליצר סרטים בולטים. על כן סרטו זה מהווה הפתעה. הוא מתרחש בה 15 בראשית המאה. שאאפת להיכנס למנור הכרמלי־שיים בדומה לשתי אחיותיה הבוגרות. הנטל שהיא לוקחת על

פוקוס אישי

אילן שיינפלד

עבר ואפר

אני מעולם לא אהבתי גרמנים. מאז שנולדתי שמעתי רק כמה דם אכזריים, גדלתי על סיפורו של דודי יצחק דל, שהיה אמן נחושת וכעל מסעדת פועלים קטנה בצפת. יום אחד בזמן השואה, היתה מספרת לי בתו צ'יפ, כשגרה בביתנו, אגב האכטסן בדיסת הסולת הטעימה שבישלה, רדפו הנאצים הרשעים שלו ספר גוי. לבש על עצמו מהר ככל האפשר את חלוק הגלח, והיה מעמיד פנים כאילו הוא השוליה שלו. בכנסו הנאצים הרשעים ושאלו היכן הוא אותו יהודון, ענה להם הספר שאינו יודע, וכי לא נכנס לכאן כלל. והם עזבו את המקום, והלכו לחפש להם אחר קורבן אחר לרשעתם.

גם היום אני לא אוהב גרמנים. הנה, לא מכבר הודיעו לי מזיאון לעיצוב בניו־יורק, ובהיכנסי פנימה התברר לי, כי במקום מתקיימת תערוכת עיצוב של מוצרים מתקופת גרמניה הנאצית. שוטטתי בין גביעי בדולח אצילים למראה, כסאות עץ מרשחר ומחוזב, בעלי ריפוד כבד, מרובב גונים, והיכבדתי גם בכרזות מיוחדות שעוצבו בתקופה זו — למשל, כרזת פרסום מלכתית קטנה — ובתכניות ארכיטקטוניות של בניני ציבור, כמו מוזיאון עירוני גדול, שאיני זוכר כעת באיזו עיר גבנה, וצורתו כצורת היכל אימתני. הכל היה מאיים, שופע עוצמה. הכל היה עשוי, מן הסריט היומיומי והתמים ביותר ועד לסריט הפחות תמים, כך עשיתיה להחזיק בו עוצמה בלתי מצויה, שתעורר אימה גדולה בלב המצוים תחת פיקודו, בתחום אחריותו או בסביבתו.

לימדו אותי לשנוא גרמנים כי רצו שאזכור מה שעשו. רצו שאזכור מה שעשו כדי שאשא בליבי הצעיר את תשוקת הנקם. אבל אני בכלל לא רוצה לשנוא. לא רוצה לזכור וזוראי שאיני רוצה לנקום. כי הלא תשוקת הנקם היא חיבה פיפיות. כאשר אתה משתוקק לנקום, אתה חי למעשה בתוך אימת הזיכרון המתמדת. מתוך חשש הניער רצף רעולה שוב ושוב שמא יקרה הדבר שנית. אתה נדון לחיות עבר שאינו עברך שלך, כי לא עבר עליך ממש, רק משום שעבר על קרובך. אלה שנרצחו ואלה שניצלו והביאו אותך לאוויר העולם.

אני מעדיף לסלוח. כוח הסליחה גדול מכוח הנקם. כאשר אתה סולח, איבר מפסיק לגמרי לזכור על מה יש לך לסלוח. אך הזיכרון הזה נותר בך מעומעם משהו, ומתיר לך בכך מרחב קיום משלך. ואם אתה סולח באמת, הרי שאינך חש עוד. כבמקרה הנקם, שאתה מלא בזעם מחלחל, במצב של סליחה הלא הכל מעורן ומרוכך יותר בסביבתו.

אני מעדיף לסלוח. לסלוח לא מתוך שכחה ולא מתוך חרטת עליונות על הנותן לסליחתי. לסלוח, לא מתוך אדנות או תעמדת עצמי כבעל מדרגה גבוהה יותר של מוסר. אלא לסלוח כדי שאוכל לחיות שלא בקרב שרים. שאני משביע ומעלה שוב ושוב מן הרחמים הכערוה של זכרון העבר.

אני מעדיף לסלוח. לכן אני לא מבין למה מבריחים אותי לתחבונן במפלצת קסנה ורשיעה, מאחורי מחיצות זכוכית. ולמה נותנים לבני עמי, תורבנות שאני כואב את כאבם, לבוא ולשפוך מרדנם באולם המשפט. הלא זה אינו מועיל לאיש מאיתנו. את הנרצחים לא תשיב אף יבבת כאב מול תא זכוכית אטום. גם לא נקישת הגרזנים.

אני מעדיף לסלוח. איני יכול להעמיד עצמי במקומם של מי שעברו את חוויה הזאת, וגם לסלוח במקומם איני יכול. אבל אני אומרתי, ואומר, וגם אומר: אני מעדיף לסלוח.

לבסוף, עוד סיפור קטן. כאשר נשפט איינמן, המזיגנו גם את ידידי הקשיש, פליט צ'כי חזי זה שנים בבריטניה, להעיד נגדו. ידידי זה, רופא במקצועו, היה במחנה ההשמדה בו פיקד איינמן בראשית דרכו, אך כיוון שהיה נערץ בעיני איינמן, לא נגעו בו לרעה. כאשר עלה ידידי על דוכן העדים שאלו את איינמן אם הוא מכיר את האדם הזה. איינמן השיב בשלילה.

מצה ידידי פיו ואמר: הו, ארון איינמן. הלא אתה מכיר אותי! ומזכרני היטב. אני הוא ד"ר א.ב. איינמן התוויר. התובע שאל את הרופא אם יש לו מה לומר על האיש הזה הנתון בתא הזכוכית. אמר ידידי: אין לי. ולא דבר אחר לומר עליו. מלבד זה שאני סולח לו.

וידד מעם דוכן העדים.

גדעון ספירו

יד ימין הפוגעת

הדיונים „אור ארום" או „תמרור עצור" או „כל החרדים לדמוקרטיה בישראל" או „פניה בחופש העיתונות" נמצאים בסבכת שחיקה עקב שימוש חוזר ונשנה. אולם מה לעשות ואין לאותו בעט תחמושת אחרת וזלת השפה ולעתים הוא נאלץ לחזור ולהשתמש בכל אותם דפוסי־לשון על מנת להביע את חרדתו לשחיקה הובהרת הולכת בגורמות הדמוקרטיות של החברה והמשטר בישראל.

זאת היתה תחושתי שעה שקראתי השבוע על הפשיטה המשטרתית על משרדי „המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית" בירושלים. עיינו רגילים לכך כי גירות עיתונים וסוכנויות ידיעות, מעצר עיתונאים והחרמת חומר הן מנת חלקם של הפלשתינים בשטחים הכבושים. עתה, לראשונה מאז תחילת הכיבוש ביוני 1967, עשה מפכ"ל המשטרה שימוש בסעיף 6 בפקודה לפגיעת פורר משנת 1948, שבו סוכנות ידיעות ישראלית, החרים את החומר והציר ועצר אם העיתונאים שעבדו בה.

אגודת העיתונאים הישראלית, שעמדה מנגד שעה שהתנכלו לחופש העיתונות הפלשתיני, צריכה לראות עתה את סגירת „המרכז לאינ־פורמציה אלטרנטיבית" ומעצר עובדיו ומנהליו כהתפתחות חמורה. סגירה זו היא הזכות עצובה להשקפה אותה אני מנסה זה שנים להעניר לציבור הישראלי, כי אין דמוקרטיה לחצאין כמו שאין חצי הריון.

מי שחשב כי אפשר להמשיך לנצח במצב של דיקטטורה צבאית לערבים ודמוקרטיה ליהודים, קיבל השבוע עור רמז עבה כמו פיל, כי זה לא ילך. 20 שנות כיבוש ושליטה צבאית על עם אחר עשו ועושות את שלהן. הנורמות של הכיבוש חודרות ומתלחלות אט אט לתוך החברה הישר־אלית, הורסות את התאים הדמוקרטיים של חברה זו, ומשתחררות, כמו גידול סרטני ממאיר, את תאים הפראיים.

נכון, המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית עסק בפעילות שהרגיזה והטריחה את השלטון בישראל. הוא שיחרר המון מידע שלא היה נוח לשלטון וזיה לו עניין בהסתרתו. ההוכחה הטובה ביותר לחיוניותו של המרכז היתה בהזדקקות הרבה של עיתונאים ישראלים וכתבים זרים לשרותי המידע שסיפק. אולם מזי הדמוקרטיה אם לא זכות הציבור לדעת גם אותם הדברים שהשלטון לא מעוניין בהפצתן?

אין ספק כיום, כי השטחים הכבושים מהווים את החצר האפלה של השלטון בישראל. כל מתרחשיהם שם דברים חמורים. מעשים רבים הביעו לידיעת הציבור הורות למרכז לאינ־פורמציה אלטרנטיבית. הפעילה שהביאה לסגירת המרכז יכולה להביא אם לא לסגירת מערכות עיתונים, מכוני־מחקר והחרמת ספריות שלמות של חוקרים העוסקים בסכסוך הישראלי־פלשתיני. כל מי שהשלטון לא חפץ ביקרו ניתן לעצרו משום שהוזיק „חומר של אריגון טרור".

כפי שהפגיעה בעיתונות ובעיתונאים לא נשארה בתחומי השטחים הכבושים והורה גם לתוך הקו הירוק, כך יש להזהיר עתה, כי הפגיעה בתוך הקו הירוק לא תישאר רק מנת חלקם אלה הקרויים „שמאלנים". בשיטה איטית של פרוסה ועוד פרוסה יתרחב מעגל הנפגעים. כל פעם צעד נוסף לכיוון השכן הפוליטי הבא. וכשהמשטרה והשב"כ יגיעו למערכת „על המשמר" על מנת „להחרים את פרומי אש"ף ולעצור את העורכים והכתבים, יהיה ארולי כבר מאוחר על מנת לזעוק. ולאנשי „דבר", הקורבן הבא, לא יותר אלא לחכות בעצב ובפחד לתורם שלהם.

על כן צריך לזעוק ולמחות ולהפגין היום בתביעה לשחרר את העצורים ולפתוח מחדש את המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית. וחשוב מכל יש לסיים את הכיבוש כי הוא טומן בחובו את חורבנו.

ודרך אגב — אם לא יהיה כיבוש, גם לא תהיה למרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית תעסוקה רבה.

גיורא מנור

משחק מכור

„לפליג הכרחי — לחיות לא הכרחי" — קבעו ספני רומי העתיקה, ובמשך הדורות פירשו אנשי התיאטרון את הפתגם העתיק הזה שלא כצורתו — „הצגה חייבת להימשך". כי הפלגתם שלהם — המשחק על הבימה — הכרחי לחייהם שלהם. אז במלים אחרות: לשחקן אין חיים ללא התיאטרון, שלא כמו אצל הספנים, המצורים להמשיך, אפילו שבשיבתם תוהה לנושא תקשורתי, ותמשוך את תשומת־לב הציבור למאבקם.

לכאורה הרי צריך היה להיות להם יותר רסין מלווה־עובדים רגיל. אם כן, מדוע אין הם משתמשים בו?

ההסבר תלוי אולי במצב. אותו תיאר הסופר קארל צ'פק כך:

השחקן סובל תמיד, כי בחזרף עליו להתהלך על הבימה בבגדים ובקיץ הלוהט לבוש פיזון; לעפעם עליו להחמרה כהו; בצבע מגעיל, עליו לבלוע בהתלהבות מים צבועים במקום שמפניה, לעשן סיגר, אפילו אם הוא שנוא עישון, ומה לא. אבל כל זה אינו כלום לעומת הסבל, שהשוקן סובל כשאין לו האפשרות לסבול את כל אלה.

לא כל השחקנים הם מאזוכיסטים (יש כמה יוצאים מן הכלל...) ובכל זאת, הסיפור הבא מתאר את מצבם האמיתי:

לפני שנים די רבות, תבעו שחקני תיאטרון פרטי אחד את בעליו של המסוד לדין, על הפרת ההסכם איתם. השופט המלומד עיין בהסכם וחכריז: „הייתי סבור, שהעבודות בוטלה לפני שנים רבות. מממסך זה שלפני מתברר, שהוא „בוכבים" ומפונקים, נחתמים בין כוחות בלתי שווים: מצד אחד אלה שאינם יכולים לחיות (כלכלית, אבל בעיקר נפשית) בלי הצגה, ומאידך גיסא אלה שיכולים לחיות סוב מאוד גם ללא הצגה הבאה.

ולכן יש לצפות, ששביתת השחקנים ב„הבימה" תסתיים בקול רמבה מאוד מאוד רקה.

אבל למען הצדק הבהרתי להוסיף, שבאמת מצב הנהלות תיאטרון אינו קל מזה של צוות האמנים שלהם. אבל גם הם מצידם אינם יכולים להכיר על שכיחה. כי יחסית למשרד החינוך אז לעירייות ויתר „מקורות הפרנסה" שלהם, גם הם בעמדה של חולשה, כי הם רוצים להציג, ואילו בני הפלוגתא שלהם יכולים לחתקיים ללא המופעים.

ושרשרת זו נמשכת, כי לו הכריז שר החינוך והתרבות, שהוא עושה שביתת אמנות, יש לתיה שהכנסת ויתר מוסדות השלטון לא היו מתרגשים מזה, כי יחסית לשר החינוך, הם יכולים להמשיך את פעולותיהם הדרדיות גם ללא תיאטרון. וכך הלאה. עד לרבונו של עולם בעצמו ובכמוהו, שכל עולמו במה.

זה מצב עצוב, אבל ברגיל, רק הפסימיסטים צודקים. האופטימיסט בטוח, שיותר גרוע לא יכול להיות. הפסימיסט יודע, שתמיד תתכן הרעה נוספת במצב.

שמוליק כץ

צבי טימור

בזכות הזנות, הציי הששי והבלאק ג'אק

באמת, קשה להבין את ההתנגדות לביטול מדינת הרווחה בישראל. אין שום צורך בשירותים ממלכתיים, הכל יסתדר בעורת היזמה החופשית, תרומות ונדבנות.

למשלו לאחרונה הוקמה עמותה למען בתי־הספר הקהילתיים. יתכן כי ניתן יהיה להקים עמותה גם למען החינוך העממי ולבטל את אגרת החינוך. בתחום הבריאות פועלות כבר מספר אגודות וחלונטריות המטפלות בסרטן, בחולי הנפש, בילדים משותקים ובאוטיסטים. ישנם בתי חולים כגון הדסה, ביכור חולים ושערי צדק שהיו אמורים להתקיים מתרומות. יש רק להרחיב ולשכלל את השיטה.

את הספורט מממנים אצלנו בעזרת הטוטו, את השירותים המוניציפליים בסיוע מפעל הפיס. אם המשלה האפשרי הקמת קאסינו בישראל, ניתן יהיה למנן את ההשכלה הגבוהה כאשר הכנסות הרולטה ישמשו את האוניברסיטה העברית בירושלים, וה"בלאק ג'אק" את בר־אילן, בארו"ב מכנים ענף זה כ־6 מיליארד דולר לשנה. אולי נזכה לפידורים גם בארץ.

מיסוד הזנות ישמש את הקירמה הטכנולוגית ויופנה להשלמת תקציב הטכניון. במיוחד לאור התעופה של רבנות מלחי הצי השישי שהשאירו מיליון דולר בחיפה. אולי ניתן יהיה להפריש חלק מהמע"מ שייגבה בענף זה לשיפור ההיגיינה של המקוואות או לפיתוח מחקר בלימת התפשטות נגיף ה„איידס".

מיסוד המסחר הבינלאומי בחשיש עשוי לממן את החזקת צ"ל. אם המושבים והקיבוצים מגבוה יש להפסיק את השיטה המיושנת של גביית מס הכנסה לשם מימון מוצאות ציבוריות. יש לאפשר ליזמה הפרטית לתפקד.

■

יהודה להב

דמוקרטיה — „קשה שיטה"

הדמוקרטיה היא שיטת ממשל קשה — לשליטים. ה„פתיחות" („גלאסנוסט") שהמנהיג הסובייטי מיכאיל גורבצ'וב פועל למענה, עדיין אינה דמוקרטיה, אלא רק האשיתה אל דמוקרטיזציה. אבל גורבצ'וב חש כבר עתה על בשרו, כמה מורכבים הענייניים.

מתן רשות לאנרייי סחארוב לשוב מגורקי למוסקבה היה מצד גורבצ'וב מעין הצהרה־מחות. „יתכן, שהוא חשב, שסחארוב אסיר־הזה יגזור על עצמו אלם, לפחות בתקופה הראשונה. אבל הוא הכריז כבר למחרת שובו למוסקבה, שרק תגיבה לכל אסירי־המצפון תעיר על שינוי של ממש. זוה גורבצ'וב (והסובביה אותו) לא היה מוכן. אך בכל זאת הוא עשה עוד צעד קדימה בדרישתו עם האופוזיציה. שחרור כמה עשרות אסירים פוליטיים נועד לאותת. כי הפלוגתא שלהם יכולים לחתקיים ללא המופעים.

ודשרשרת זו נמשכת, כי לו הכריז שר החינוך והתרבות, שהוא עושה שביתת אמנות, יש לתיה שהכנסת ויתר מוסדות השלטון לא היו מתרגשים מזה, כי יחסית לשר החינוך, הם יכולים להמשיך את פעולותיהם הדרדיות גם ללא תיאטרון. וכך הלאה. עד לרבונו של עולם בעצמו ובכמוהו.

שכל עולמו במה.

זה מצב עצוב, אבל ברגיל, רק הפסימיסטים צודקים. האופטימיסט בטוח, שיותר גרוע לא יכול להיות. הפסימיסט יודע, שתמיד תתכן הרעה נוספת במצב.

מורגש.

אבל לו היו, למשל, מפסיקים הצגה בעצם מלהלה, ויורדים לקהל עם כוכבים ביד, לבקש תרומה, סמלית כמובן, או מופיעים בהצגה בבגדי הרחוב שלהם ללא תלבושות, או באמת ללא לבוש כלל, או מרבדים ביניהם בלחש, כך שני־אפשר יהיה להבין מלה מהטקסט, ובכל ענ־משנים את הסקטיקה ומפתיעים, היה אולי סיכוי שבשיבתם תוהה לנושא תקשורתי, ותמשוך את תשומת־לב הציבור למאבקם.

לכאורה הרי צריך היה להיות להם יותר רסין מלווה־עובדים רגיל. אם כן, מדוע אין הם משתמשים בו?

ההסבר תלוי אולי במצב. אותו תיאר הסופר קארל צ'פק כך:

השחקן סובל תמיד. כי בחזרף עליו להתהלך על הבימה בבגדים ובקיץ הלוהט לבוש פיזון; לעפעם עליו להחמרה כהו; בצבע מגעיל, עליו לבלוע בהתלהבות מים צבועים במקום שמפניה, לעשן סיגר, אפילו אם הוא שנוא עישון, ומה לא. אבל כל זה אינו כלום לעומת הסבל, שהשוקן סובל כשאין לו האפשרות לסבול את כל אלה.

לא כל השחקנים הם מאזוכיסטים (יש כמה יוצאים מן הכלל...) ובכל זאת, הסיפור הבא מתאר את מצבם האמיתי:

לפני שנים די רבות, תבעו שחקני תיאטרון פרטי אחד את בעליו של המסוד לדין, על הפרת ההסכם איתם. השופט המלומד עיין בהסכם וחכריז: „הייתי סבור, שהעבודות בוטלה לפני שנים רבות. מממסך זה שלפני מתברר, שהוא „בוכבים". ומפונקים, נחתמים בין כוחות בלתי שווים: מצד אחד אלה שאינם יכולים לחיות (כלכלית, אבל בעיקר נפשית) בלי הצגה, ומאידך גיסא אלה שיכולים לחיות סוב מאוד גם ללא הצגה הבאה.

ולכן יש לצפות, ששביתת השחקנים ב„הבימה" תסתיים בקול רמבה מאוד מאוד רקה.

אבל למען הצדק הבהרתי להוסיף, שבאמת מצב הנהלות תיאטרון אינו קל מזה של צוות האמנים שלהם. אבל גם הם מצידם אינם יכולים להכיר על שכיחה. כי יחסית למשרד החינוך אז לעירייות ויתר „מקורות הפרנסה" שלהם, גם הם בעמדה של חולשה, כי הם רוצים להציג, ואילו בני הפלוגתא שלהם יכולים לחתקיים ללא המופעים.

ודשרשרת זו נמשכת, כי לו הכריז שר החינוך והתרבות, שהוא עושה שביתת אמנות, יש לתיה שהכנסת ויתר מוסדות השלטון לא היו מתרגשים מזה, כי יחסית לשר החינוך, הם יכולים להמשיך את פעולותיהם הדרדיות גם ללא תיאטרון. וכך הלאה. עד לרבונו של עולם בעצמו ובכמוהו.

שכל עולמו במה.

ענרה רזי

מד"א כמשל

אחר הערבים נתקפתי בכאב עז, שהתר־מקד בעיקר בפלג הימני של בטני. חשש־תי שהכאבים מעידים על דלקת בתוספ־תן ובלבלתי למגן־דוד־אדום בירושלים.

כיצד אתאר את אשר התרחש מרגע זה אחת האפשרויות היא לכתוב תיאור יבש ומפורט שני־ה־ה־ה

עוד הרהור

יעקב רבי

פולמוס הרמב"ם

מי גינסיא והילולא רבים יש לחסידות חב"ד. מעל המעבר למקבל בישראל. אחד מהם הוא י' בשבט. היום שמסיימים בו לפי הוראת הרבי שליט"א את לימוד היום החזקה לרמב"ם. סתם תלמידי חכמים יראי־שמים מקיימי מחזוריליומי קבועים. עליסי מכסות יומיות: המישנה היומית, הרף היומי (חייני, דף של גמרא בבבלי), ההלכה היומית. בא בית ליובאוויטש ומוסיף על אלה את הרמב"ם היומי, בין שמשלימים את הלימוד בשנה אחת ובין שמשלימים אותו בשלוש שנים.

טקס הסיום נערך השנה ברוב עם בבנייני האומה בירושלים, לכאורה זהו אירוע שהכול יכולים להתברך בו. חסידים בחצרותיהם, מתנגדים „ליטאיים" בבתי מדרשותיהם, אורתודוקסים מרורניים, ובעצם גם חילונים. „הנשר הגדול", „אוניברסיטת תורה" שנאמר עליו כי „משה עד ראשונה כמעלה; הוא מקובל ונערץ על כל יהודי בעל הכרה. לא תמיד היה כך. סמוך אחרי מותו של הרמב"ם יצא עליו לעז וקצף. הן בשל העזתו לחבר ספר פסיקתי מונומנטאלי ועצמאי, שאינו נשען על מראי־מקום מפורשים במקורות התורה שבעל־פה, והן בגלל יצירתו הפילוסופית, הראשונה לכולה תורה נבוכים, השואבת עין ותקצומות מאריסטו בתיווכה של ההגות האיסלאמית. בפרובאנס היו לרבי משה בן מימון חסידים נלהבים ששקדו על תרגום כתביו הפילוסופיים מערבית לעברית בסנגון ימי הביניים, כמו ר' שמואל אבן תיבון, אבל באותו חבל של דרום־צרפת חיו לו גם אויבים בנפש שרדפו אותו באף ובחימה, כמו ר' שלמה מן ההר, וכן פוסק מובהק, כמה פסקי־הלכה שלו בספר מישנה תורה, אך ברבות הימים היתה יד הרמב"ם על העליונה בפולמוס שלו עם יריביו.

„הבת היורדת"

והנה בעצם הימים האלה מתחדש מקצת הפולמוס. בשעה שחסידי חב"ד ערכים יום הילולה לציון השלמת לימוד הרמב"ם, קם אחד מזקני התורה בישראל, מן המחנה המתנגד, ומעקם את החוטם, הן על עצם מיבצע הלימוד והן על אנשי „הבת הדורמת" הזוחלת את המיבצע ועושה לו פירסום רב. אמנם כלי לבקוק אותם הוא רבם בשם פורש. בעמוד הראשון של „בת־הדת החדרי־ליטאי „יתר נאמן" מתפרסם קול־קורא שבמכצת רשמו „להסיר מכשול"; תתום עליו הרב אליעזר נגאם מן שלי. „הכותב בצער ובכאב לב", הלוא הוא מיודענו ראש ישיבת פוניבז' בבני ברק, החולש למעשה על שתי מיפלגות חרדיות: בראש וראשונה על ש"ס, שהוא ראש מועצת חכמי התורה שלה, אך כיתון שאשכנזי הוא — מקורו ריסורתו באגודת ישראל — מחריע בעול הקול קורא על כך ש„מנהיגים (של אנשי בת ליובאוויטש) בדה לחם הקנה לחייב ללמוד הלכות הרמב"ם בכל יום, אשר באמת הלקלקות מרובה על תקנתה — למסור לאנשים פשוטים שאינם בני תורה לימוד הרמב"ם שהוא דעת יחיד ויבואו על־ידי זה לפסוק לעצמם כמו דעתו של הרמב"ם. הרב שך מטיל ספק בצדקתה של פסיקה הלכתית המיוסדת על דעת הרמב"ם באשר היא, כדבריו, „דעת יחיד", ומניין לנו שדווקא הערכתו שלו והא המברעת היא ואין בלתה כל־שכן שיהודי מן השורה אינו מוסמך להדרות הלכה על־פי „דעת של אחד ויחיד, אפילו הוא משכמו ומעלה כמו המימוני. הרב שך מעריף את הוויעשנות על פוסקים קלאסיים שהאסמכתות שלהם גלויות ומפורשות בים התלמוד; על הבית" יוסף והשולחן ערוך למרן יוסף קארו, ועל נושאי כליו הלא"ר ר' משה איסרליס, הפרשון „הסבוכה" הנשכנו אל „שולחן־ערוך", הש"ך (ר' שבתי כהן) וה"ט (טורי זהב), אלה הם „הפוסקים המקובלים מרבותינו מדור דור"; אך־על־פי־כן מלאו ליבו של „מנהיגם (נשיא חב"ד) לחדש רבר שלא עלה על דעתם של גאוני דצריכי הדור כמו, החפץ חיים וקנאקל"ה וכדומה, שבוודאי ליבם היה הם יותר... ובאיזו לפלפנו לא ידעו מהרמב"ם". הזוי אומר, אין הרב שך מגולל חליליה בגרולת תורתו של הרמב"ם, אבל הוא יוצא חוצץ נגד העזתם של חסידי חב"ד לאמץ להם כביכול את המצווה של לימוד הלכות להרמב"ם, והעזה זו כרוכה אל נכון במגמתם המשיחית של אנשי כת זו. בלשונה של ראש הישיבה מכנה־ברקו ראש חב"ד „מדבר גדולות ו„פנימיות התורה", כאילו הם הגלעדות כבר יודעים; ואלה הנגרדים אחריו הגיעו לדרגה שפלה לדבר מה שאסור לדבר ואפילו לשמוע — לכנות הבית שבנו ובונים בשביל מנהיגם בשם „הבית השלישי", והעיזו לעשות דברים שלא שיערום אבותינו.

תן רעתך: אמונתו של הרב שך היא מוכנת מאליה. ואין לה עסק בנסתרות. רוחה הוא בשתי דרישים את יומרתו של הרב הליובאוויטשי לדרת אל חקר „פנימיות" האמונה (מה טיבה של זוי האם הכוונה לתורת־ח"ן כלשהיא). אכן חמורה במיוחד דרכם של ה„נגרדים" אחרי הרבי, שבונים לו בית ואינם בוחשים לומר שזהו „הבית השלישי". כלומר משהו המשול לבית המיקדש אשר יקום ויהיה עם ביאת המשיח. החסידים המתרפסים לפני דבם מדמים אותו למשיח, המכשיר את הקרקע ל„גאולה שלמה ולבניין אריאל", אבל אין צורך לומר שזוהי „התנסות במשיחי שקר". לכן רואה הרב שך „חובה לנפש להזהיר את ההמון שאינו מבחין בין טוב לרע: אנא התרחקו מהם ומהמונם זה! הטוב ישלח לנו בקרוב את משיח צדקנו".

לכאורה כל הייחוס הזה של יומרה משיחית של „בית שלישי" לדבם של חסידים אינו תופס. אינו מתקבל על הדעת. לטעון שצדיקים אלה הם המנהיגים החסידית מתנשאים להניף את דגלו של משיח הוא פאראיוקס הנגוד שבתולדות התנועה ותיאולוגיה של החסידות. חסידים הראשונים בוודאי האמינו עקרונית בביאת המשיח. אבל לא היתה זאת אמונה „בעגלא ובזמן קריב", כשם שאהבתם לארץ־ישראל היתה אף היא רחוקה ממימוש אקטואלי. אדמו"רים של רוב הדורות, עד השואה ועד בכלל, היו למעשה „גלותרצנטריים" להלכה ולמעשה, אף־כי מקצתם קמו ועלו מפעם לפעם לציון. אפשר שהניסיון המר של התקופה הטרום־חסידית, אכן של המשיחיות השבתאית, הרתיע את החסידים ורבותיהם מיחומה „ציונית" בזמן הזה. הצרון של הרבי בנכר היתה המרכז ההוזרקים של קדושה וטהרה — היא ולא הסתים והחצרות בתי־מדרשות שבארץ־ישראל, אם־כי מהרג חסידי חריג ומקרוי כמו רבי נחמן מבראסלאב אמנם נשא נפשו בכל מאורו לוויתיהם הבלתי־אמצעית של ציון וירושלים.

שונה בתכלית דרכו של רבי מנחם מנדל שניאורסון, ראש חב"ד אשר בברוקלין. ואין זו משנה שהוא חוזה באותה קרייה גלותית שבמרינת הים. אדרבה, היא הנותנת שלדעת „נגדרי" ומן הסתם גם לדעתו־שלו — הוא שרוי בסיטואציה משיחית רוסטת, ורוזקא משום שהוא עשוי לרשת במהרה ביומינו את „הבית השלישי", יפה יעשה אם לא יעיר ולא יעורר את האהבה עד אלעזר נגאם מן שלי. „הכותב בצער ובכאב לב", הלוא הוא מיודענו ראש ישיבת פוניבז' בבני ברק, החולש למעשה על שתי מיפלגות חרדיות: בראש וראשונה על ש"ס, שהוא ראש מועצת חכמי התורה שלה, אך כיתון שאשכנזי הוא — מקורו ריסורתו באגודת ישראל — מחריע בעול הקול קורא על כך ש„מנהיגים (של אנשי בת ליובאוויטש) בדה לחם הקנה לחייב ללמוד הלכות הרמב"ם בכל יום, אשר באמת הלקלקות מרובה על תקנתה — למסור לאנשים פשוטים שאינם בני תורה לימוד הרמב"ם שהוא דעת יחיד ויבואו על־ידי זה לפסוק לעצמם כמו דעתו של הרמב"ם. הרב שך מטיל ספק בצדקתה של פסיקה הלכתית המיוסדת על דעת הרמב"ם באשר היא, כדבריו, „דעת יחיד", ומניין לנו שדווקא הערכתו שלו והא המברעת היא ואין בלתה כל־שכן שיהודי מן השורה אינו מוסמך להדרות הלכה על־פי „דעת של אחד ויחיד, אפילו הוא משכמו ומעלה כמו המימוני. הרב שך מעריף את הוויעשנות על פוסקים קלאסיים שהאסמכתות שלהם גלויות ומפורשות בים התלמוד; על הבית" יוסף והשולחן ערוך למרן יוסף קארו, ועל נושאי כליו הלא"ר ר' משה איסרליס, הפרשון „הסבוכה" הנשכנו אל „שולחן־ערוך", הש"ך (ר' שבתי כהן) וה"ט (טורי זהב), אלה הם „הפוסקים המקובלים מרבותינו מדור דור"; אך־על־פי־כן מלאו ליבו של „מנהיגם (נשיא חב"ד) לחדש רבר שלא עלה על דעתם של גאוני דצריכי הדור כמו, החפץ חיים וקנאקל"ה וכדומה, שבוודאי ליבם היה הם יותר... ובאיזו לפלפנו לא ידעו מהרמב"ם". הזוי אומר, אין הרב שך מגולל חליליה בגרולת תורתו של הרמב"ם, אבל הוא יוצא חוצץ נגד העזתם של חסידי חב"ר לאמץ להם כביכול את המצווה של לימוד הלכות להרמב"ם, והעזה זו כרוכה אל נכון במגמתם המשיחית של אנשי כת זו. בלשונה של ראש הישיבה מכנה־ברקו ראש חב"ד „מדבר גדולות ו„פנימיות התורה", כאילו הם הגלעדות כבר יודעים; ואלה הנגרדים אחריו הגיעו לדרגה שפלה לדבר מה שאסור לדבר

מרחשויות ואקטואליות

ומה למשיחיות זו ולרמב"ם? הרי מקובלנו שלרמב"ם ודתה גישה אנושית למושג של ימות המשיח, בלי ניסים ונפלאות, ברוחו של האמורא שמואל, שגרס כי „אין בין הימים האלה לבין ימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד". אבל אם הרבי רוצה, גם הרמב"ם יצלח לשמש מתוך לשיחה ולגאולה שלמה, בטעמו של הליובאוויטשר. תוהיה אשר תהיה כוונת „פנימיות התורה" של נשיא חב"ר, בעינוה עומדת גישתו חחברת־תיפוליטית, שהיא כאמור שביניה. „פנימיות"־קיבוצית, ותיתן לפרשה כביכול על־ידך „הטבע". ותלוא זו כאילו גם דרכו של הרמב"ם כפי שסבור הרב טוביה בלוי בגאמאנו „יום הילולא" ר' משה איסרלס, הפרשון „הסבוך" הנשכנו אל „בשולחן ערוך". הש"ך (ר' שבתי כהן) וה"ט (טורי זהב), אלה הם „הפוסקים המקובלים מרבותינו מדור דור"; אך־על־פי־כן מלאו ליבו של „מנהיגם (נשיא חב"ד) לחדש רבר שלא עלה על דעתם של גאוני דצריכי הדור כמו, החפץ חיים וקנאקל"ה וכדומה, שבוודאי ליבם היה הם יותר... ובאיזו לפלפנו לא ידעו מהרמב"ם". הזוי אומר, אין הרב שך מגולל חליליה בגרולת תורתו של הרמב"ם, אבל הוא יוצא חוצץ נגד העזתם של חסידי חב"ר לאמץ להם כביכול את המצווה של לימוד הלכות להרמב"ם, והעזה זו כרוכה אל נכון במגמתם המשיחית של אנשי כת זו. בלשונה של ראש הישיבה מכנה־ברקו ראש חב"ד „מדבר גדולות ו„פנימיות התורה", כאילו הם הגלעדות כבר יודעים; ואלה הנגרדים אחריו הגיעו לדרגה שפלה לדבר מה שאסור לדבר

קשר נכבל

אפי לנדאו

אישי לוחץ

„לגרש אותו מכאן" — קראה/דתנבאה כותרת הספרים האחורית של „חודשות" ביום ה' לפני שבועיים. בחת־יחחה לשחקן 2.0. קלן הגרמני, מסטן אנגלם. שקרא — לפי הדיווחים — „דייל היטלר" לעברו של שחקן מכבי חיפה, בעת משחק, על אף הבחשתו דוחזר אנגלם למחרת, אחר כבוד, לארצו.

אבי רצון, עורך הספורט של „חדשות", אינו נרתע מלהתנבא ומלהתריע בשער, אף אם הרבר נעשה שלא במסגרת דבר־מערכת או טור אישי, אלא על־ידי כותרת חדשותית. „חדשות", שתקופה ארוכה רגל בעיקרון שאין צורך לעיתון בנטות: „וגרדרפול, וגרדרפול וגרדרמולן" (כותרת ב„מעריב" יום א' האחרון). כותרות של משחקי האכסוטרדיים ביותר. שרירים לסגנון זה ניתן למצוא עד היום, אם מתפשים היטב. ב„חדשות" לא תמצאו נוסח כזה, המוקצה שם בחמת מיאון, שם נוקטים גישה ישרה, פנייה אישית — נוסח עיתונות הספורט הנפוצה באיטליה.

בעיקרון, זו גישה שונה מאחרים. גישה זו אומרת מעורבות והתערבות. אומרת: יש לי עמדה אני אובייקטיבי; אני רוצה להשפיע — ובגלוי. מילת המפתח היא: „בגלוי". כל עיתון רוצה להשפיע, רוצה לטפות על תפרשלו ולומר: אני גרמתי לשינוי. אולם, כין אם מרובר בריווח חדשות ובין אם בסוברטיבי, נרחקים כולם תחת רשת ההסואה האובייקטיבית. „חדשות" יצא מלכתחילה ללא רשת־הסואה ומאחוד יתר קיבל את „רין התנועה" (החוקים הבלתי כתובים של העיתונות ה„אובייקטיבית") והתמכה ברשת הסוואה משלו, שונה במקצת מאלה של האחרים. כל זאת עד לתחומו של אבי רצון ומרור הספורט.

שם אין רשת או שזו הרבה יותר מתוחכמת.

ואחי (רמבו) ארמלי וחבריו מרשמעים מהפיות האישיות אליהם מעל „דפי אבי רצון". „הכוונה שלהם היתה להכניס אותי לאמביציה יתר גבוהה" — אומר ארמלי על המניה האישית אלו בכותרת יום ו' האחרון. עתה, מספר ימים לאחר ההפסד. אומר ארמלי: „איכובתי את הקהל שלנו". ורומה שהוא מתכוון לומר, בהקשר של השיחה, „איכובתי את אבי רצון". זהו דיוון־דחור שכל עיתונאי מייחל לו. כך היתה אף התגובה לקריאתו לגרש את אנגלם חוזרת לגרמניה. הממסר, גם אם ניסה בתחילה לדחוק את אשר קרה מתוך לכותרות, הגיב מהר. אולי מדי מהר. לאחר הלם החשיפה. כאן הלך רצון על בטוח מלכתחילה הכה בכל הקופה. הרגישות שקיימת עדיין לנושא השואה, כשברקע פתיחת משפט דמיאנוק, לא יכלה להביא אלא תגובה אחת — זו שצפה אבי רצון.

ברבר־מערכת, יש לו עתה שניים כאלה: הראשון, של כותבים מתחלפים בעמוד 2, בקטגן: השני, של אבי רצון. בנרול, בעמוד (השערו) האחורי. שלושה ימים לאחר „כותרת הגירוש", בכוקר שלאחר הוחרת המתג האכורית של טכנאי הטלוויזיה. הכריח אבי רצון על כלל עובדי הטלוויזיה, כין אם טכנאים וכין אם עיתונאים מיואשים, בעל „חבורה של מטומטמים". ההכל מתוך כוונה טובה, מתוך סערת־נפש, מתוך אינספירות לעניין עצמו, מתוך רצון לשנות.

●●●

לפני שבוע, ביום ו', לפני המשחק המכריע בין בית"ר ירושלים לבין מכבי חיפה, הכריח רצון, באמיתיות של קירבלבנה, על רצונו בנצחון חיפה, או בלשונו נצחון רמבו (ואחי ארמלי) על אחרנה. המטרה — טובת הליגה, כפי שמגדיר זאת רצון: „במקרה ואחוזה יצאת את ארמלי, נסיסר כולנו, בהמשך, את הקהל הגדול הססגרוי של שתי הקבוצות". רמבו, למי שאינו עוקב אחר ליגת הכדורגל, איכוב את אבי רצון, בית"ר ירושלים ניצחה הליגה — כך אומרים ב„ספורט חדשות" — סיימה את תפקידה. ירושלים אלופה במחוזר ה־17. עוד ניבוי.

מדור הספורט של „חדשות" שונה מאחדים, גם בממד הגראפי (צבע ויעצוב אגרסיבי) וגם בממד העקרוני. זה שלוש שנים. מאז תחילת הוספתו לעם „חדשות", אשר בלט בעצקתו הגראפית. החל תהליך מעניין. עיתוני הערב האחרים — „מעריב", „ידיעות אחרונות" — החלו במרוץ גראפי נאשם על־מנת שלא לתישאר בשולי הגל. „ידיעות" עשה זאת בצורה הטובה ביותר. „מעריב", שכר את שמעון נזרוואי (נ'ג'ונל), מי שיצר את העיצוב המכרעי של „חדשות", ובו־ראה עובר זה שנתיים על עיצוב מחרש של „מעריב". והמחסך הנרול, לאחר מספר דחיות, מתוכנן (אם

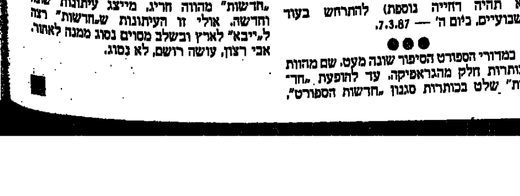

לא תהיה דחייה נוספת) להתרחש בעוד כשבועיים, ביום ה' — 7.3.87.

●●●

במדורי הספורט הסיפור שנה מעט. שם מהוות הכותרות חלק מהגראפיקה. עד לתופעת „חוד־שות", שלט בכותרות סגנון „חדשות הספורט", „ספורט חדשות" אינו ברוחוב בעיתון. לכל היותר — זו שונה. לבכירים בו — אבי רצון ומנחם זהבי — גישה ישירה אל שוקן (עמוס הבוס)/מו"ל הכי־יכול של העיתון. „יש לן בעיה", מהם, מספרים מערכה. כזה שאין לאחריה. הסיבה ברורה. עמוס שוקן, קודם כל, הוא איש עסקים ואחרי־כן עיתונאי. הספורט ב„חדשות" — ואת זה אין איש מכחיש — מוכר את העיתון. בימי ראשון, כאשר מחצית משטח העיתון מוקדש לספורט, עולה תפוצתו. לפי הממסרים המפורסמים בעמודו הראשון, כ־30 אלפים עותקים. בשלב מסוים — כך מספרים — עלו להם הממסרים לראש. לפני כשנתיים, באסיפת עובדים במלון „אסטוריה", היה כעסה מלולית בין רצון וזהבי לבין אחרים. לאור מענת המניים שהספורט מוכר את העיתון.

אבא נרגעו הרוחות. במקביל לגיבוי הכספי משוקן, שהוא כמעט כלתי־מוגבל, קיים עיתון עובלה מקצועי עם יוסי קלייין, העורך הראשי. כל כותרת עוברת את אישורו או אישור סגניו, יש גם כאלה שלא עוברות. מבחינה המקצועית של רצון להפסרו של רמבו־ארמלי בשבת הייתה. כגראה. הריסה מרי ולא אשרי. זו שכן פורסמה היתה פורצת במקצת ולא נשאה את חתימתו האישית של רצון.

מכל כיתון שבביט עליה, מרור הספורט לא „חדשות" מהוה חרש. מיצג עיתונות שנה לי„יבא" לארץ ובשלב מסוים נסוג ממנה לאחור. אבי רצון, עושה רושם, לא נסוג.

דפים לספרות

הו אתם, העדר השוקק סביב השליט, אתם, רוצחי גאון־הרוח והחופש, מסתור מצאתם בחסות החוק – כי עבורכם הצדק, האמת, מילים ריקות הן!

מיכאיל לרמונטוב: על מות פושקין

ספר חדש בהוצאת מסדה

דב דבורקין

הזמיר הרוסי

150 למות פושקין

גדול משוררי רוסיה, אלכסנדר סרגייביץ' פושקין, נולד ב־6 ביוני 1799 במוסקבה, שם עברו שנות לימוד.

בבית של משפחת פושקין שררה אווירה תרבותית, כשנשאר הספרות בכוח את המקום המרכזי. האב מיני כתב שירים בשפה הצרפתית; האח וסילי היה יוצר כיוצר מחוזם השירה. כמתנגד לקלסיציזם וכיוצר של סגרות המאה ה־18 וכחומך בדורמים הרוסים בסגרות. בבית פושקין ביקרו ראשי הסופרים המוקדמים: זוקובסקי — חלוץ הרומנטיזם הרוסי, קרמזין ובטיושקוב — יוצרי הזרם הסנטימנטלי בשפה הרוסית ובטיושקוב — סופר בולט באותה תקופה.

תינוק הילדים, כבית פושקין, נמסר לתמנבים מערבות וחיץ והתנהל בשפות זרות. אולם בסביבה הלו פשה נמצאו גם מרשתים מבין האצילים באחוזות הכפר שבסביבת מוסקבה. איכרה פשוטה, היתה מעיין שופע של אגדות ושל פסוקים. אגדות אלה ופסוקים רבים, אלה נקלטו עמוק בנפשו של הילד; כשגדל, רחש ונוה וקיבלו לעממיות הרוסית השורשית, בניגוד לתרגומי הלקיי ציגוני החברה הגבוהה בארצות המערב, ששרדה בטרקליני האצולה הרוסית.

בשנת 1811 הוקם ב„צרסקויה סלו" על יד פטרבורג, בית ספר לבני־אצילים. בעורת קשרים שהיו לאביו הוכנס לבית ספר זה. בשנות הלימודים הוכנס פשה בה בגיל 13 למבנן המיוחס, כו נמשכו הלימודים 6 שנים.

מלחמת הארמות של 1812 נגד פלישת צבא נפוליון, מחמה בכל מטרוניטי אם פושקין, למחוש בה הקרש אחר משרירי הארמונים, שכתב בגיל 15. „הרמות מצרסקויה סילו", שיר זה הטמיע בעת הוראתו, בגיל 1815. זו היתה הופעתו הספרותית הראשונה, בגיל צייר רוסיה, רָפָן, הנציח אירוע זו בחמת מתמונותיו. בה ראים את פושקין הנער מדקלם לפני קהל נכבדים בעוררה.

בקיבוץ לאחוה הלאומית, מתחדרים אצל פושקין הנערים של אישכיעות רצון ממשטר המכמות הבינלאומיות. הוא מתייחד עם קצינים צעירים מקומיים, סביבו מתארגן חוג עם חברים שותפים לדעה. כמה מחברי הדר כין המתקוממים נגד הצאר שנתפסו ב־14 בדצמבר 1825 וקובצה נדעה בשם „הדקמבריסטים".

ב־1814 מתפרסם בכתב־עת ספרותי שירו הראשון פושקין „לחבר יוצר השירה". השיר עורר תשומת־לב ולהבה. גדול הסופרים הרוסים של המאה ה־18, הזקן הרוסי הישיש תיאר אותו כשווה לה. דוקובסקי, מרוצי המשוררים באותה עת, מגדיר אותו „עגק, יכלה על כולנו".

ב־1817 סיים פושקין את שש שנות לימודיו. עבר לסנטרבורג ונכנס לחיים הציבוריים והספרותיים. הוא שוקד בחיים הספרותיים הרוסיים. הוא מתפעל הרבה מן הרבים הנמצאים בחוגים הספרותיים ומן הרבים הנמצאים בחוגים הספרותיים „השירים החופשיים", שהיו מוקרשים לליריקה פוליטית ולסטירה נגד משטר הצאר. שיריו הראשונים בסירה זו היו: „חופש", „לצאר־אייב", „הבפר".

היצירה הגדולה הראשונה של פושקין היתה המאמה „רוסלאן ולודמילה" (1820) יצירה זו מבטאת את הרוח הכהה של העממיות הרוסית. המבקר הסטרוחי, הרגול ביילינסקי כתב שמאמה זו פתחה עידן חדש בריסטוריה של הספרות הרוסית. דוסטויבסקי וגרש לו: „יקר של עצמו וחתם עליו „לתלמיד המצמח מהג ... המצוגה". רוח היצירות של פושקין היה רוסי־טהור מתפכב. לחם. אנטיתזה לרומנטיזם הדתי, המיסטי והמסמיה של זוקובסקי.

כאשר הגיעו לידי הצאר אלכסנדר הראשון השירים החופשיים של פושקין וחאפיגרמות הסטיריות שבהם, התמלא זעם ורצה להגלותו לסיבריר או להשליכו לבלא; הבקשות של ראשי הספרות הביאו להקלת העונש. פושקין, שנגזר לאחר סיום לימודיו לתקן על מינוסטריון החוץ, הועבר לדרום, לייקטרינוסלב ולאחר מכן לקישיניב. הגיעו למקום חלה. מנהלו הזרש, הגבול איבנוב, תתייחס אליו בחבבה והסכים ליציאתו למקומות הבראה בקוקזס וקרים. נתגלו לו נופים חרשים ובלתי־מוכרים, שרגשיהם אותו מאד.

שנות הגלות ברוסה, 1820־1824, היו פוריות ביותר. בנוסף לשירים חרים, כתבו המאמות „השבוי מקוקז", „האחים השודדים", „המורקה של בחצ'יסרי", „הנוגנים".

ריוחוים של קשרים של פושקין עם אנשי־רוח מחסכיים ברוסה ורעות אתיאיסטיות שהגלו במכתב אישי שלו הביאו לחטלת עונש נוסף על ידי הצאר. הוא נשלח לאיזור צפונה, לאחוזה של אביו בכפר מיכיילובסקויה. הריחוק מידידיו ומהחיים הציבוריים והספרותיים הכביד עליו. אולם בתחלך השנתיים במיכיילובסקויה הוזמן לו מגע ישיר עם העם. בכפר שוב נפגש עם האומנת שלו, ממנה שאב סיפורים ושירים עממיים כמו בשנות ילדותו. לעיתים התלבש בבגדי איכר, התערב בהמון, ניהל שיחות עם איכרים והאזין לשירת קבצנים עיוורים. המגע הקרוב עם העם חישל את כוחות הנפש של המשורר וסייע ליצירתו. בשנתיים אלה כתב חלק מהמאמה הגדולה „בגני אונייגין", את הדראמה „בורים גודונוב" וכן „תמונות מפאוסט", „גרף נלין" והרבה שירים רומיסמת.

המחזה הטרגי „בורים גודונוב" מצטיין בדיוק ההיסטורי המיוחדים של המתרצות העם נגד הצאר עיכבו את פרסומו. המחזה הודפס באיחור של 5 שנים, ב־1831, לאחר קיצורים ומחיקות, והוצג על הבמה רק ב־1870, 33 שנים אחרי מותו של המשורר.

בסמטמבר 1826 חל מפנה בחייו של פושקין. ניקולאי הראשון, שעלה על כס המלוכה בדצמבר 1825 לאחר מות אחיו הבכור אלכסנדר הראשון — החליט לקרב אליו את פושקין. הוא הזמיר למוסקבה ונפגש עם הצאר לשיחה של שעתיים. לשאלת הצאר, מה היה עושה ב־14 בדצמבר לו היה נמצא אז בסנטרבורג, ענה פושקין באומץ, שהיה מצטרף לשורות המתקוממים. הצאר גילה כלפיו סלחנות ורחמנות והבטיח לו לבצע רומרות, שנגלו בתביעת הדקמבריסטים. פושקין ואמיץ ההבטחות הצאר הזה בא לידי ביטוי בשירו — שיבוי הזמן לצאר, קריאה להנצחת שגויים ותביעה לדקמבריסטים, חוך הודות עימם. הוזמנו האשמות כנגדו, שבגו בהשקפותיו הקודמות. אך אלה היו כלתי צודקות.

פושקין נקלע למצב מביך. האווירה הציבורית לאחר כשלון הדקמבריסטים היתה רוויה פחד. חשרות ורדיפות. הוא לא מצא את חבריו ולא הכיר את פני החברה של סרבורג ומוסקבה. בהעדר הרמיות על שוחרי החרות והדמוקרטיה. פושקין חש בדידות. דיכאון ועצבנו פורות יצירתו ירדה: בימים אלה בלטו בשיריו צלילים של קדרות וססימיות, שיבטאו את המשבר האישי שלו ורוח הדפרסיה בחברה כולה.

המשורר חיפש עוגן הצלה מהדרמוך בהתכלות אחורה ברפי ההיסטוריה של רוסיה. לגבר עניין עמוד הצאר פטר הגדול והמעלליו (1672־1725). חוף ערצונו, תצעיד הצאר את רוסיה לקראת הקידמה — בבנין, בהתיבה בבמוריצוקה ובמלחמה. ביצירה מלכתחילה רוסית חדשה ובנבחון צבאי גדול על צבא שוודיה. הפואמה „פולטבה". על שם המקום בו הנחיל פטר הגדול מפלה לצבא של קרל ה־12, מלך שוודיה. באת להפיח רוח של אמונה ואופטימיות ביחס ליכולת העם הרוסי לעמוד בנסיונות חמורים ולהתגבר עליהם.

בשנה בה נכתבה „פולטבה" (1828) פרצה מלחמה עם טורקיה. פושקין ביקש לצרף אותו לצבא שנלחם בחזית. אולם הצאר סירב מחשש של הספדת פושקין על הצבא, שבשרותיו נמצאו כבר דקמבריסטים רבים שהיו מוקרשים לליריקה פוליטית ולסטירה נגד משטר הצאר. שיריו הראשונים בסירה זו היו: „חופש", „לצאר־אייב", „הבפר".

פושקין בצעירותו

ב־1820 הוגלה פושקין לדרום, לאיזור אלכסנדר הראשון. הוא נשלח לאיזור צפונה, לאחוזה של אביו בכפר מיכיילובסקויה. הריחוק מידידיו ומהחיים הציבוריים והספרותיים הכביד עליו. אולם בתלך השנתיים במיכיילובסקויה הוזמן לו מגע ישיר עם העם. בכפר שוב נפגש עם האומנת שלו, ממנה שאב סיפורים ושירים עממיים כמו בשנות ילדותו. לעיתים התלבש בבגדי איכר, התערב בהמון, ניהל שיחות עם איכרים והאזין לשירת קבצנים עיוורים. המגע הקרוב עם העם חישל את כוחות הנפש של המשורר וסייע ליצירתו. בשנתיים אלה כתב חלק מהמאמה הגדולה „בגני אונייגין", את הדראמה „בורים גודונוב" וכן „תמונות מפאוסט", „גרף נלין" והרבה שירים רומיסמת.

המחזה הטרגי „בורים גודונוב" מצטיין בדיוק ההיסטורי המיוחדים של המתרצות העם נגד הצאר עיכבו את פרסומו. המחזה הודפס באיחור של 5 שנים, ב־1831, לאחר קיצורים ומחיקות, והוצג על הבמה רק ב־1870, 33 שנים אחרי מותו של המשורר.

בסמטמבר 1826 חל מפנה בחייו של פושקין. ניקולאי הראשון, שעלה על כס המלוכה בדצמבר 1825 לאחר מות אחיו הבכור אלכסנדר הראשון — החליט לקרב אליו את פושקין. הוא הוזמן למוסקבה ונפגש עם הצאר לשיחה של שעתיים. לשאלת הצאר, מה היה עושה ב־14 בדצמבר לו היה נמצא אז בסנטרבורג, ענה פושקין באומץ, שהיה מצטרף לשורות המתקוממים. הצאר גילה כלפיו סלחנות ורחמנות והבטיח לו לבצע רומרות, שנגלו בתביעת הדקמבריסטים. פושקין ואמיץ ההבטחות הצאר הזה בא לידי ביטוי בשיריו — שיבוי הזמן לצאר, קריאה להנצחת שגויים ותביעה לדקמבריסטים, חוך הודות עימם. הוזמנו האשמות כנגדו, שבגו בהשקפותיו הקודמות. אך אלה היו כלתי צודקות.

פושקין נקלע למצב מביך. האווירה הציבורית לאחר כשלון הדקמבריסטים היתה רוויה פחד. חשרות ורדיפות. הוא לא מצא את חבריו ולא הכיר את פני החברה של סרבורג ומוסקבה. בהעדר הרמיות על שוחרי החרות והדמוקרטיה. פושקין חש בדידות. דיכאון ועצבנו פורות יצירתו ירדה: בימים אלה בלטו בשיריו צלילים של קדרות וססימיות, שיבטאו את המשבר האישי שלו ורוח הדפרסיה בחברה כולה.

המשורר חיפש עוגן הצלה מהדרמוך בהתכלות אחורה ברפי ההיסטוריה של רוסיה. לגבר עניין עמוד הצאר פטר הגדול והמעלליו (1672־1725). חוף ערצונו, תצעיד הצאר את רוסיה לקראת הקידמה — בבנין, בהתיבה בבמוריצוקה ובמלחמה. ביצירה מלכתחילה רוסית חדשה ובנבחון צבאי גדול על צבא שוודיה. הפואמה „פולטבה". על שם המקום בו הנחיל פטר הגדול מפלה לצבא של קרל ה־12, מלך שוודיה. באת להפיח רוח של אמונה ואופטימיות ביחס ליכולת העם הרוסי לעמוד בנסיונות חמורים ולהתגבר עליהם.

בשנה בה נכתבה „פולטבה" (1828) פרצה מלחמה עם טורקיה. פושקין ביקש לצרף אותו לצבא שנלחם בחזית. אולם הצאר סירב מחשש של הספדת פושקין על הצבא, שבשרותיו נמצאו כבר דקמבריסטים רבים שהיו מוקרשים לליריקה פוליטית ולסטירה נגד משטר הצאר. שיריו הראשונים בסירה זו היו: „חופש", „לצאר־אייב", „הבפר".

היצירה הגדולה הראשונה של פושקין היתה המאמה „רוסלאן ולודמילה" (1820) יצירה זו מבטאת את הרוח הכהה של העממיות הרוסית. המבקר הסטרוחי, הרגול ביילינסקי כתב שמאמה זו פתחה עידן חדש בריסטוריה של הספרות הרוסית. דוסטויבסקי וגרש לו: „יקר של עצמו וחתם עליו „לתלמיד המצמח מהג ... המצוגה". רוח היצירות של פושקין היה רוסי־טהור מתפכב. לחם. אנטיתזה לרומנטיזם הדתי, המיסטי והמסמיה של זוקובסקי.

כאשר הגיעו לידי הצאר אלכסנדר הראשון השירים החופשיים של פושקין וחאפיגרמות הסטיריות שבהם, התמלא זעם ורצה להגלותו לסיבריר או להשליכו לבלא; הבקשות של ראשי הספרות הביאו להקלת העונש. פושקין, שנגזר לאחר סיום לימודיו לתקן על מינוסטריון החוץ, הועבר לדרום, לייקטרינוסלב ולאחר מכן לקישיניב. הגיעו למקום חלה. מנהלו הזרש, הגבול איבנוב, תתייחס אליו בחבבה והסכים ליציאתו למקומות הבראה בקוקזס וקרים. נתגלו לו נופים חרשים ובלתי־מוכרים, שרגשיהם אותו מאד.

שנות הגלות ברוסה, 1820־1824, היו פוריות ביותר. בנוסף לשירים חרים, כתבו המאמות „השבוי מקוקז", „האחים השודדים", „המורקה של בחצ'י

פנחס ענברי

אש"ף — ובני חסותו של האיסלאם

בת יאור: חדימים — בני־חסות: יחודים ונוצרים בצל האיסלאם. מאנגלית: אהרון אמיר. עריכה מדעית: פרופ' משה שרון.
הוצאת כנה, 1986.

אחד ההבדלים הבסיסיים בין דת האיסלאם לבין שתי הדתות המונותיאיסטיות הדריכות, היהדות והנצרות, הוא שהאיסלאם באופן עקרוני מכיר בלגיטימיות שלהן; אלא שהוא אומר כי הוא שיכליל סופי של ההתגלות האלוהית, וכי היהדות והנצרות לא היו אלא שלבים של התגלות אמיתית לפני ההתגלות של מוחמד — תחתם הנבואה.

מכאן, שהאיסלאם לא ראה לנגד עיניו כמטרה אבסולוטית להעביר את היהודים ואת הנוצרים על דתם, זה היה בהחלט רצוי, אבל התפיסה הבסיסית היתה שלכל דת חספר שלה, והאיסלאם, בשליחות דתית, לא ראה בדרך כלל צורך דתי בהמרת דת של בני האמונות המונותיאיסטיות שתחת שלטונו.

אדרבא, השלטון המוסלמי ראה צורך להעניק חסות לבני האמונות האלה ולהגן עליהם. ומכאן שמם באיסלאם שהל אד־מה' כלומר — בני החסות' או 'ד'ימים'.

התפיסה הבסיסית הזאת של דת האיסלאם, וימי־תור הזהב' בספרד, חשריש תפיסה מקובלת כי טוב היה ליהודים או לנוצרים תחת שלטון האיסלאם, וכי יהודי המזרח שפר חלקם תחת ממשלת ישמעאל, שלא כמו אחיהם היהודים תחת שלטון הצלב, שהיו נתונים לרדיפות, להשפלות ולמעשי טבח בלתי פוסקים.

והנה הופיע ספרה של „בת יאור", שהוא כיתוי למסורת מצריית, קופטית בעיקר, היושבת דרך קבע בשוויץ. המפרך תפיסה זאת. על ידי לקוט עדויות ומסמכים מימי הבריטים עד ממש ימינו אלה, מוכיחה בת יאור כי מעמדם של ד'ימים מעולם לא היה טוב, וכי האיסלאם נהג בהם בקשיחות — רדף אותם, השפיל אותם וניצל אותם. המקורים לא מעטים כפה עליהם להמיר את דתם ל„אמונת האמת" — היא האיסלאם.

תחת ממשלת האיסלאם היו חוקים שהיום היינו מכנים אותם: אפליה בזעית. יהודים ונוצרים היו חייבים להיכרל מעל המוסלמים לבגדם, ובדרך כלל נכפה עליהם לבוש מלעיג, ולנוגע מנהג של יראת כבוד ממוסלמים. למשל, היה אסור להם לרכב על סוסים, אלא על חמורים או פרידות בלבד, ובכל מקרה שבו היה מוסלמים חולף על פניהם, הם היו חייבים לרדת מעל בהמתם ולהלך רגלי. גם את בתיהם היו חייבים לסמן בשלטים מצוחיים — היהודים היו מעמידים מזוזות, משקופי בתיהם בצורתי קופים, הנוצרים היו מעמידים בתי־הוסלו הנבלות קשות על בניית בתי תפילה או אפילו תיקונם. וכמו הקיום היהודי של בן לדת היהודית או הנצרית היתה בהיותו מחוסה בספים. כל עוד יכלה הקהילה לעמוד בתשלום המיסים הכבדים לשלטון המוסלמי עמדה מבת ההשפלות על גבול הנסבל. ברגע שלא יכלה למלא את תפקידה, רע ומר היה גורלה.

עניין זה הוא חלקו החזק של הספר — הוא מחייה לנגד עינינו הווייה בלתי מוכרת לבן המאה העשרים: עולם מרשים „מר־בינימי חשוך של אמונות דתיות תפולות, שבו לא קשה אדם ניידן למנה קשה מנשוא של סבל ויסורים. כל מי שורצה ללמוד על הנעשה הזה לא כליומר משעמם, אלא בכלילה מכאיבה לתוך חשכת ימי־הבינים, חייב לקרוא את סיפרה של בת יאור.

אולם, לספר זה גם חולשה בסיסית, שהקורא חייב לדשמר ממנה. כל עוד עוסק הספר בימי־הבינים, הרי הומור המגוב בו ואופן הרצאה שלו סדים בהחלט. לא כן הוא הרבר כאשר באה המחברת לתיסיק מסקנות לימינו אלה, בעיקר בחצבת אש"ף כמשיך לדמים הימי־בינימים. הרוצים לחזור אל היחודים בארץ ישראל למעמד אותם המשיל ימי־הבינים כרעים למשלת האיסלאם, הם מרוחקים לכת, כאשר היא מפרשת את האמנה הפלסטינית על־פי חוקי ד'ימה המוסלמים. את הטרור הפלסטיני היא מסבירה בהיותר שמעניק האיסלאם לחרוג ללא הבחנה ד'ימים מתמרדים — וכאלה נתפסים הציונים בעיני הפלסטינים.

אין ויכוח על כך שהאמנה הלאומית הפלסטינית היא מסמך שליל באמנן קצוניי מבחינת ישראל. אבל מזר שדווקא טשרת מצריה, אחרי ניתוח מאראם, מעשיגה את כל כושרה האינטלקטואלי בהסברת הלגיטימיות לאומים מודרניים בטשבר הדימה של האיסלאם. איך הסביר, אם כן, את השלום בין מצרים לבין ישראל? כאשר היא מדברת על אש"ף כמשיך — מלחמת היהודי נגד הבוערים, אין היא נותנת הסבר לעובדה לפיה דווקא בצמרת המנהיגות הלאומית של אש"ף עומדים נוצרים, מקצתם בעלי שמות נוצריים כמו ג'ורג' הבש או נאיף חוואטמה הם יונקים את עיקר האידיאה שלהם במונחות הפליטים שעיקרם מוסלמיים.

אין ספק, רעיון הלאומיות הפלסטינית הוא רעיון מודרני, אף כי הוא נתמך גם על ידי עולם מושגים מוסלמי, חוכה גם לתמיכה בחוגים רחוקים, כמו האחים המוסלמים. אבל מצד שני זוכה לאיבחם של חוגים מוסלמיים אחרים, שאינם מוצאים בקוראן שום אסמכתאות לרעיון הפלסטיני.

חנה איש־הורביץ

ועור יש לציין, כי היחס המשפחי של דת אחת לרעותה אינו נחלת האיסלאם באופן בלעדי, גם הנצרות לא היטיבה עם המוסלמים ועם היהודים שתחת שלטונה, וגם היהדות, לבשתנו, אינה עונות ככל מבחן של סובלנות. סיפרה של בת יאור מראר מציאות ימי־ביניימית שהיא נחה מן הכתבים היהודי במאה העשרים. הבה לא נראר לעצמנו כיצר היה שלטון כהניסטי בישראל מתייחס למוסלמים ולנוצרים, אילו תפס את השלטון.

בסיכומו של רבר זהו ספר מומלץ למי שחפץ ללמוד על עולם זר לעולמנו, שבו מושגי היסוד שונים תכלית שינוי ממושגיה הבסיסיים של המאה העשרים. זאת אף כי ההשלכות ללאומיות המודרנית, הפלס־טינית והערבית, אינן במקומן.

נורית זרחי

★

עַל צֶלַע שֶׁטֶנּוּ לְעוֹלָם כְּעַל סִירָה הָיִינוּ
נִימְפּוֹת שֶׁהֻרְחֵף תּוֹפֵר בְּלִבָּן
חוּט לְמִשְׁוָף יָם

שִׁירִים נְחוּלִים מִפִּינוּ
פָּרַטּוּ אֶת הַחֻטְּה
אֲנִי הַקְּטַנָּה אֲנִי וְאִמָּא סַבְתָּא

גַּם אֲנִיָּה נִכְרָה מִצַּעַר
יְכוֹלָה לְעוּף כְּצִפּוֹר

★

חֲרֵי פֹּה אֲנִי יְכוֹלָה לִהְיוֹת מְאֻשֶּׁרֶת
גּוֹרֵי יְחִוּל גְּרָנִים תִּינוֹק עֲנָנִים
לְחַנֵּק כַּף יָד הוֹסֶטֶת אֲוִיר

נִדְמָה לִי בְּגַלְגַּל אֶפְיֵי אֻמּוֹת
שֶׁקֶט
תְּרוּנוֹקוֹת הָעוֹלָם הָלְכוּ לִישֹׁן בְּחַיֵּי
הוֹרֵיקוֹ נִתְגַּלְגֵּל דֶּרֶךְ מְנוּחָה
קֶשֶׁת לְהֵאָמֵץ שְׁגוּפָּה מְסֻרְגוֹן.
מִי רוֹצֶה לְהַשְׁאִיר יְשׁוּף בַּשֶּׁפֶל

נִשְׁתַּתְּקוּ כְּלֵים קְעָרוֹת הַמְּנוּנִיָּתוֹ
מִישׁוֹן לָנוּ מְרַצֵּפִים מוֹכֵר

אֶפְלוּ הַסְּתָלְקוּת פְּתָאוֹמִית אֵינָהּ דֶּרֶךְ
חִטּוּט נִמְשָׁכִים שְׁמִיכָה לֶחֶם גְּלוּלוֹת.

שְׁפָתַיִם שֶׁחָבְרוּ זוּ לְזוּ מִתְעַוְּפוֹפוֹת
אֶת מִתְוַדְּלָה לְפַקְפֵּק אֵם הִבְרוּ
שְׁפָתַי לְרֹחַ אֹז רֵעַ מָנָה
לְעַצְמִי

עִוּפוּ צִפֳּרֵי מִדְבָּר בְּפִסְיוֹן
זָהָב שְׁקֵק
בְּהִבָּלֵק מְנוֹרוֹת קָלָף
קוֹרְאוֹת יְקִירֵי יְקִירֵי
חוֹתְכוֹת מֵעַל לְמַיִם מְחֻלֵּי
בְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי

מתוך ספר שירים חדש העומד לראות אור בקרוב

מכתביו הפרטיים של סלינג'ר

האם ייגנזו המכתבים העסיסים שכתב למכריו הסופר האמריקני הנודע, ג'ירום ד'. סלינג'ר, מחברו של הספר „התפסן בשדה השיפון"? לאחר עשרות שנים בן נחבא אל הכלים הסופר — שזכה למוניטין רב בשנות החמישים, שב ועלה לכותרות, כאשר בית המשפט לערעורים של מדינת ניו יורק, כהרכב של שני שופטים — מפני שהשופט השלישי מת — נעתר לבקשתו ואסר על פרסום הביוגראפיה שלו, שכתב איאן המילטון, סופר, ביוגראף והמבקר הספרותי של הלונדון סנדיי טיימס. הספר „ג'. די. סלינג'ר, חיים של כתיבה". עמר לצאת לאור בהוצאת ראנדום האוז והכיל עשרות קטעים ממכתבים שכתב סלינג'ר למכריו. ביניהם מכתר ארנסט המינגוי, בין השנים 1939 ל־1961. מסק הרין קבע, כי ביוגראף אינו זכאי ליטול לעצמו את הסמנים הספרותיים של סופר, על אודותיו הוא כותב. הוצאת הספרים החליטה לעתור לבית המשפט, כי ידון בנושא מחרש, עקב חשיבות העקרונית, והעפע בהרכב מלא. אם לא תתקבל העתירה, תערער ההוצאה לבית המשפט העליון.

ג'רום דיויד סלינג'ר נולר בניו יורק בשנת 1919, ליכנן יהודי אמיר ולאם ממוצא סקוטי־אירי. באחר הראיונות הנרירים שהעניק אמר, כי לרחוור רמתה לוחת של הנער הולדן קולפילד, גיבור ספרו „התפסן בשדה השיפון". היה זה הספר היחיד שכתב סלינג'ר. בנוסף לו כתב 13 סיפורים קצרים, כולם בין השנים 1948 ל־1959. מרבית הסיפורים הקצרים התפרסמו לראשונה בשבועון „ניו יורקר". למרות המספר הקטן של יצירותיו, הוא היה נמשך ברחבי שנים הסופר האמריקני הפופולארי ביותר. „כמיותר בין צעירים.

כמה קטעים ממכתבי סלינג'ר, שהוצעתו בביוגראפיה, ושבית המשפט כלל אותם בחוך פסק הרין, חושפים סגנון חריף, עוקצני ציורי, ויש בהם גם הארה היסטורית מעניינת. כך, לרוגמה, במכתב לידיד, בו מלגלג סלינג'ר בהתרפסות של הפרסאים לפני הצבא האמריקני בעת שוחרחה של מאיים. הוא כותב: „אם היינו עומרים על הגיים ומשתיינים עליהם (והוא משתמש במלת סלנג, הם היו אומרים: „איזה מנהג מקסים". ובמכתב משנת 1945 מתלונן סלינג'ר על יקשיאיה של אנה אוניל — מי שהייתה חברתו — לצ'ולי צ'פלין, שהיה מבוגר ממנה בחרבה: „אני יכול לרמיין אותם בבית בערבים, צ'פלין, עדים ואמור, משתופע מקל החלייכה שלו, את פיקת הצוואר שלו, כמו שמלכלים עכבר מת. אנה, בגליטה ירקרקה, מוזאת כפים בהחלחמה מחרר האמבטיה... אני מתלוצץ, אבל אני מצטער. מצטער על כל מי שיש לו פרצוף כה צעיר וכה נחמד כמו זה של מונה".

גירסת אוקטובר

הוריכוח הוא כאילו בין זכות הציבור לרעת לבין הזכות לבצעה הפרט. אבל הרין המשפטי נסב על תחולת חוק זכות היוצרים (קופירייט) האמריקני משנת 1976. וזאת הייתה השתלשלות העניינים: ביולי 1983 הוריע המילטון לסלינג'ר, שהוא מתחיל להכין ביוגראפיה שלו, וביקש את שיתוף הפעולה של הסופר. סלינג'ר סירב לבקשה והוריע להמילטון, שהוא מבכה, כי לא תיכתב ביוגראפיה שלו בעודו בחיים. למרות זאת המשיך המילטון בעבודתו, ובמשך שלוש שנים כתב את הביוגראפיה. במאי 1986 קיבל סלינג'ר לעיון, מאת הוצאת הספרים, את דפי ההגנה של הביוגראפיה. להפתעתו הרבה גילה, שהסופר מביל קטעים רבים ממכתבים שכתב לחיריו, שהיה סבור שנשחכחו אצלם. התחוור לו, כי מקבלי מכתביו, או

באי כוחם, תרמו את מכתביו לספריות של שלוש אוניברסיטאות — אוניברסיטת פרינסטון, בית הספר למשפטים של אוניברסיטת הרווארד ואוניברסיטת ראלאנס. ושם מצא אותם המילטון. סלינג'ר נקט אז שני צעדים: הוא רשם מצא אותם המילטון. סלינג'ר נקט אז שני התפרסמו ברבים, לצורך קבלת הגנה של זכות יוצרים, ולאחר מכן הורה לעורך הדין שלו להתנגר לפרסום הביוגראפיה. עד אשר יוצא ממנה כל החומר שהוא כתב ואשר טרם פורסם. דהיינו, המכתבים הפרטיים. בתגובה להתנגרותו של סלינג'ר נגישו המילטון וחיא ההוצאה „אנרום האוז" לתיקון הספר. באוקטובר 1986 הם הגישו גירסה חרשה, שבה חלק מהציטטות הישירות מהמכתבים הוחלפו בפאראפראזות. נותרו 200 מלים שצוטטו במרוייק, ובסך הכל 59 ציטטות. חלקן ארוכות, מהן העתקות ומהן רומות מאר לסמה, אלא שהן מובאות בנוף שלישי במקום בנוף ראשון, בהחלטה של כמה ביטויים והקרוטה של מילים בנוף. „סלינג'ר אמר", „סלינג'ר כתב" וכרומה.

נגר גירסת אוקטובר של הספר הגיש סלינג'ר תביעה משפטית. הוא ביקש מבית המשפט כי יוציא צו מניעה נגר הפצת הספר, משום שהוא מפר את זכות היוצרים שלו. בערכאה הראשונה הפסיד סלינג'ר. הוא הגיש ערעור לבית המשפט לערעורים — וזכה.

זכות הציבור לדעת

קביעתם הראשונה של השופטים הייתה, כי כותב מכתבים זכאי לגנוז על תוכן מכתביו, גם וזו הנחמת למחבר של כל יצירה ספרותית: למקבלו של מכתב, לעומת זאת, יש זכות פיזית על נוף מכתבו עצמו, והוא רשאי לעשות בככם זה כרצונו. כמו, למשל, לתרום אותו לספרייה. אמנם, חוק זכויות היוצרים האמריקי קבע סייג לזכות היוצרים: החוק מתיר להשתמש ביצירה ספרותית ולצטט ממנה, אם מטרת הציטוט הא לכתוב ביקורת, ללמוד, לעריך מחקר וכיוצא בזה. אבל יתיה זה הוא מגובל, וכת המשפט יקפיד — בעיקר כשהמרובר ביצירה ספרותית שמחברה נרם פרסום בו מלגלג סלינג'ר לתרפסותם של הפרסאים לפני הצבא האמריקני בעת שוחרחה של מאיים. הוא כותב: „אם היינו עומרים על הגיים ומשתיינים עליהם (והוא משתמש במלת סלנג, הם היו אומרים: „איזה מנהג מקסים". ובמכתב משנת 1945 מתלונן סלינג'ר על יקשיאיה של אנה אוניל — מי שהייתה חברתו — לצ'ולי צ'פלין, שהיה מבוגר ממנה בחרבה: „אני יכול לרמיין אותם בבית בערבים, צ'פלין, עדים ואמור, משתופע מקל החלייכה שלו, את פיקת הצוואר שלו, כמו שמלכלים עכבר מת. אנה, בגליטה ירקרקה, מוזאת כפים בהחלחמה מחרר האמבטיה... אני מתלוצץ, אבל אני מצטער. מצטער על כל מי שיש לו פרצוף כה צעיר וכה נחמד כמו זה של מונה".

(המשך בעמוד 18)

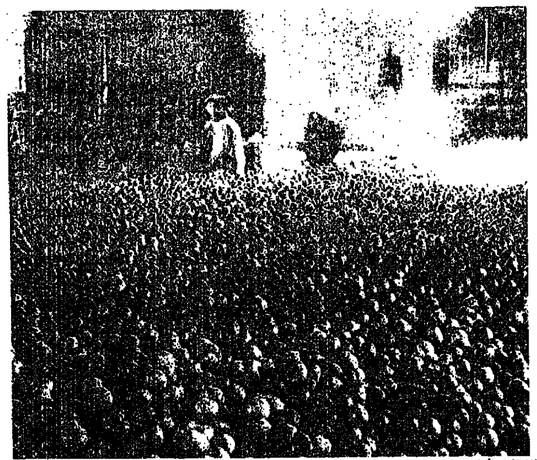

שלוש עבודות מתוך האלבום „בירושלים ובארץ ישראל". בעקבות צלמים ראשונים (ערך ישעיהו גיר). שראה אור זה עתה בהוצאת משרד הבטחון (מימין לשמאל): „רועה עם קלע", לארס לארסון, 1914; טוחנות קמח, א. הורנשטיין, 1900; בית אריזה, יעקב בן דוב, 1912.

א. ב. יפה

תסמונת זילברמן

בשנת 1922 הופיע בצרפת הרומן של ז'אק רה לאקאל „זילברמן". היה זה ספרו השני של הומוריסטן בן השלושים וארבע. ואם הרומן הראשון שלו, „ריין הלאשקטים של ז'אן הארמליך", שהופיע שנתיים קודם לכן, זכה בהצלחת־יוקרה, הרי „זילברמן" נהפך במהרה לרב־מכר, עורר ויכוחים רבים ומחברו מצא את עצמו במרכזה של סערה ציבורית־ספרותית. כשחוגים נוצרים לאומנניים משמיצים אותו במשוא־פנים כלפי העם היהודי, ואילו היהודים מעלים טענות נגר קטעים שונים ברומן שלו שהיום נראים להם רי אוהרים לגיבורו ולבני־משפחתו של זילברמן.

מאבק עיקש

בתומו זה מספר לאקאל על ילרותו, בעורו מלמר בית הספר המיכון בפרים, עם בעי יהודי עילוי, בעל ידע וטשיונות ולרגילים, שביקש להיהפך לעתפי מחוך ויקחו־אהבתו לתרבות צרפת, וכיצר נרף הגבר היהודי על ידי האנטישמנים ער שנשבר ונעקר. שהגיע לצרפת מפולין, הצליח בעסקיו הרבעשיר. „זילברמן הבן, שנולר כבר בצרפת והתחנך על ערכי הספרות הצרפתית, אהב הוערין ערכים אלה, הוא נקי בהם הרבה יותר מנעריים צרפתים בני־גילו, דע על שהה פרקים שלמים מבתבי שאטובריאן, קורניי, ראסין, הוגו, זיג, וחלם שבאחר הימים הוא יהיה „אחר מהם", כי יצליח לעשות שימוש כמוהם ב„בלי יקר זה", הפעה הצרפתית וכי יוכל למלא תפקיריים רמים בחיי הפיינה שבה נולר וגרל. אך הוא נתקל בעיוניות ובאיבה ולא היה מסוגל להבין את כיצר זה הוא, המכיר והבקין יצירות אלה טוב יותר מילרי הגויים, האוהבם לחיות שייך למסורת הצרפתית של צרפת, יוכל לעיתים, ומצר אחרים מסרירו, ליחס על המתיגות, בו הנאצה, הם מבקשים לגרש אותו מן החברה הצרפתית ומפלו מעוריצרפת. ואם בני כיתתו מציעים לו אותה קטגוריה, אמנם, חוק זכויות היוצרים האמריקי קבע סייג לזכות היוצרים: החוק מתיר להשתמש ביצירה ספרותית ולצטט ממנה, אם מטרת הציטוט הא לכתוב ביקורת, ללמוד, לעריך מחקר וכיוצא בזה. אבל יתיה זה הוא מגובל, וכת המשפט יקפיד — בעיקר כשהמרובר ביצירה ספרותית שמחברה נרם פרסום בו מלגלג סלינג'ר לתרפסותם של הפרסאים לפני הצבא האמריקני בעת שוחרחה של מאיים. הוא כותב: „אם היינו עומרים על הגיים ומשתיינים עליהם (והוא משתמש במלת סלנג, הם היו אומרים: „איזה מנהג מקסים". ובמכתב משנת 1945 מתלונן סלינג'ר על יקשיאיה של אנה אוניל — מי שהייתה חברתו — לצ'ולי צ'פלין, שהיה מבוגר ממנה בחרבה: „אני יכול לרמיין אותם בבית בערבים, צ'פלין, עדים ואמור, משתופע מקל החלייכה שלו, את פיקת הצוואר שלו, כמו שמלכלים עכבר מת. אנה, בגליטה ירקרקה, מוזאת כפים בהחלחמה מחרר האמבטיה... אני מתלוצץ, אבל אני מצטער. מצטער על כל מי שיש לו פרצוף כה צעיר וכה נחמד כמו זה של מונה".

ניכוחומים שמשמיע באחיו ירירו הלא־יהודי ומשיב לו „היחס העיוני כלפי יימשך גם כשאנא מחוץ לכתלי בית הספר... הוא החל משנות ילרותי הרכה והוא יימשך בעתיר. אתה אינך מסוגל להבין מה פירוש להרגיש שכל העולם הוא נגרך. אצל כולם, גם אצל אלה שאין השנאה ניכנת מעיניהם, אנו חשים מעין המתיינות הנוצעת אותנו. ראה, באיזה כוח הם מכטאים את המלה יהודי..."

המחבר — המספר את סיפורו בגוף־ראשון — מסוגל להבין את זילברמן יותר מאחרים, משום שהוא בעל נטיות פרוטסטנטיות, והפרוטסטאנטים היו תמיד בצרפת הקהילה למיעוט נרדף, וחשו על בשרם את היחס „שונים". אך ריירותו של זילברמן והזהותו עם היהודי הנרדף לא נמשכה זמן רב. כאשר אביו של זילברמן מואשם בסחר בחפצים גנובים וכזיון, ביקש המחבר לעזור לו וניסה לשכנע את אביו, שהיה שופט, לחטות אוזן לתלונות הסוחר היחודי. אך זו הגיב בחריפות ואסר עליו כל מגע עם הילד היהודי. בסוף של רבר החליט זילברמן לנטוש את צרפת ולחגר לאמריקה. ברומן המסוף, „שובו של זילברמן" (1929), ביקש לאקאל לתאר את אשר אירע לגיבורו באמריקה, שם ומחליט לשלוח ירו במסחר הנבשל בעבשים, המתבסר גם עם קרוביו בני־משפחתו, ואחרבה צרפת — אם כי היא „אהבה אומללה" — לא הרפתה ממנו, וחזא בא למות בפרים כשמבער לתלונו נשקף אליו נוף כנסיות נוטר־ראם, והוא אומר לעצמו רברי־ירוי אלוה. „הרבי הקסון טעה בשחסה אוזן לרברי הנוצרים... הוא טעה כשהסבל בתערבה בבבשיה... היה צריך להישאר בין בני עמו... כי הגויים הרעילוהו."

הכישרון היחודי כאחיזת עיניים

בעוריו של ראן דה לאקאל עברו עליו בצילה של פרשת דרייפוס. וגורם זה השפיע בלי ספק על מחשבתו ועיצב את יחסו ליהודים. אך כשניגש לכתוב את הרומן שלו בראשית שנות העשרים, הוא החליט להישען על מדרשות לשאלה היהודית אך לא לכתוב בשום פנים ואופן רומן מגמתי. ואין ספק כי מבחינה ספרותית היתה החלטתו נבונה. שם, ורומן מגמתי מצרבר לא תתעלה לרמת יצירה אמנותית. מצד שני חלק מביקורי הקוראים, שרן את הספר על פי נושאו המסר שלו, בא בטענות אל לאקאל. וכיון שהטענות לא באו מצד אחד בלבר, אלא היו טענות הן מן המחנה היהודי והן מן המחנה הצרפתי־הלאומני, הוא יכול היה להיות מרוצה ומצמונו נשאר שקט. הוא לא נכשל בשום תיאור קונונציונאלי, לא העמיד דמויות מלאכותיות. קרטוניות. ואף לא חטא בצירור בגישה אחת מוגררת. לאקרטל כתב רומן טוב, שעמוד במבחן הזמן, והוא קריא (ואף אקטואלי) גם כיום, לא פחות מאשר לפני ששים שנה ומעלה.

מה היו הטענות שהושמעו נגרו הצרפתים הלאומנים לא שבעו נחת מעצם העובדה שהוא מעלה בספרו את השאלה היהודית בגישה אוהרת, שהוא מתאר את הדמויות היהודיות בצורה חיובית ונותן ביטוי לקובלנותיהם הצרקות נגר הגרמות המקובלות בחברה הצרפתית. ואילו היהודים הסתייגו מ„זילברמן", משום שלדעתם הביר לאקרטל את היהודי רק מבחוץ ואף לא נתן בו אמון שהיי בעל סגולות כשרונו של זילברמן היו, לדעתו, רק בבחינת „הבריקה רגעית" שלא עמרה במבחן. ולאחר שנשבר הוא נטש את עמו־דתו. ק. לחרמן מסכם את הטענות האלה בפרק שחקיש ל„זילברמן" בספרו „היסור היהודי בספרות הצרפתית": „לדעת לאקרטל, כתב הוא, „כשרונותיהם העילאיים של היהודים אינם אלא אחיזת־עיניים. ולא כתי־יצירה. לאקרטל הציר הערין את חברו היחודי המרכשר והמריכן, אך לאקרטל המבוגר הפסכה מן הראליה הזאת. אם כי שמר על מירה ירוע של סימפטיה ליהודי. אך הוא משתרל למעט את הערצתו הגרולה לרוח היהודה. נחלת ימי נעוריו. והוא מעיר את זילברמן לכשלון חרוץ, משום שהוא סבור כי התגלות הכשרון בשנות הנעורים, שנראתה כרבר מופלא, לא היתה עשויה להתפתח ולהניב פירות טובים בשנות הבגרות. גם לאקרטל סבור, כי מוטב לו ליהודי לא לנסות להתעדות בחברת הנוצרים. נראי לו להישאר בקרב בני עמו..." אך כלום אנו סבורים אחרת?

יורשו של זילברמן

ז'אק רה לאקרטל נטבר אשתקר. כשהוא בעל מעמר מכובר מאחר בתוך הספרות הצרפתית וחבר האקרמיה הצרפתית. השנה נבחר בפקשנו לאקרמיה הצרפתית. „ברטראן פאארי־דלפש, בן 58, מחברם של כמה רומנים מבריקים, המורכבים מיסודות מסורתיים וחרשניים בה־יחר, עיתונאי בכיר בעתון „לה מונר", בן ראש ומשמש בעת כמנהל סטרתיו ראשי. לפי הוהנו הקטנע האקרמיה הצרפתית, „יחד פארי־דלפש את כאומר בסקס הזקבלותו לעורנו, לאקרטל, העריך את תרומתו לספרות הצרפתית. הכיר את הערשותו העמוקה בעמנת־עוריו מקייאת הרומן „זילברמן", ואף ריבר על החוליה המקשרת בין לאקרטל לבינו.

גם בחייו של פארי־דלפש היה נער הרומה לזילברמן. שנו היה ריסקין, בן למשפחה שחיגרה פרוסיה לצרפת. ריסקין הצעיר בא חברי לכיתה בבשנעוותיו המוזיקליים הספרותיים. גרולו שלו נחרץ לא בירי נערים גויים שהביקו לו, אלא בירי יורשיהם — הנאצים. שיום אחר בשנת 1944, אפרוחו יחר עם אימו ושלחוהו לאושוויץ. מקום ממנו לא חזר עוד.

זיכרו של ריסקין לא הירפה ממנו. פארי־דלפש הקרישל לזיכרו את סיפרו „מרחור אלים הרקיונים" („לזכר ריקה ריסקין, נאון שעלה באש הכבשנים") ואילו גיבורתו היהודית של הרומן „תשוגעת מליטה" שמה „מארגאריט ריסקין".

מתוך ספר השירים החדש „טורים לרע בפריידה", שיראה אור בקרוב בחוצאת אלף.

אילן שיינפלד

מתוך השיכחה

„ופה המרגיא שם רע על העצים ואאבנים. כך, המרגיא שם רע על חברו, על אחת כמה וכמה".
מן המקורות

מַיִם רַבִּים נִמְשֵׁי —
אֲדָדוֹת מַרְאוֹת,
שֹׁבֵל צָלִיל,
וְאוֹר כָּם בָּא וְהוֹלֵךְ.

נְאוּקָה הִיא מְבַקֶּשֶׁת
עֹנֶן רָאִיָּה בְּנוּף

נִמְלַט מִמֶּנּוּ מִתּוּךְ יַמּוֹת הָעֵין

מַבְחִר שֶׁל סִימָנִים
לֹא נְהִירִים.

הָבֵל נִמְרָד:
מַרְאָה מְמַשְׁמַעַת,
מִלָּה מְמוּבָנָה,
בְּבָר
מִמְשָׁא אַהֲבָתוֹ.

בְּדִבְרוּמִים אֲנִי מוֹשֵׁךְ בַּבְּמִיהָה
אֶת שְׁאֵרִית הַשֶּׁמֶשׁ
בְּשָׁבִיב מַחְלַל שֶׁל עֲנָנִים תּוֹעִים.

אֵין הַנּוּף נִשְׁטָף לְפִי:
הַיָּם, הַרְקָלִים, הַמִּסְעָר,
הַעֲלָה, הַנּוֹת, אֲרָזִים,
כֹּל נוֹפִיָּה שֶׁל יָפוֹ
לְתַחוּם מְשֻׁקָּעַת אַחַת.

וְאֲנִי פּוֹרֵשׂ כַּפַּיִם מְכִיפָה הַמְבָרֵךְ
אֶת הַקְּלִיפּוֹת עֹלוֹ, מְמָרֵר,
בְּשִׁקּוּט, אֶת מְלוֹת הַבְּרָכָה.

מְרוֹבֵב עוֹלָם.

מְחֻלָּק אֵלִים
מִתּוֹךְ הָעֵין וּמִן הָאֹזֶן.

עוֹלָה מִתּוֹךְ הַשִּׁכְחָה.

מתוך ספר שירים חדש. טורים לרע בפריידה". שיראה אור בקרוב בחוצאת אלף.

חלון ראווה

הניוון והאימה

חוסה דונוסו: «ציפור־חלילה חמונעבת»;
מספרדית: שעיהו אוסטרידן;
הוצאת מערה – ביתן, 1986

«כל אדם אשר הגיע אפילו לשנות־העשרה השכליות שלו, מתחיל לחשוד שהחיים אינם פארסה; שאין הם אפילו קומדיה תרבותית; אדיבה, שהם פורחים ונושאים פרי רוקב מתוך בעמקיי הטראגיים של המחסור הבסיסי שכל נפוצים שורשיו של נושאם. המורשת הטבעית של כל מי שמסוגל לחיי־רוח היא יער לאראולף, מקום שבו הזאב מיילל וציפור־הלילה המתועבת מלהגת" — מתוו זה מתוך דברים שכתב הנרי ג'יימס האב לבניו הנרי וויליאם מנא בראש הרומאן של המספר הצ'יליאני הוסה דונוסו «ציפור־הלילה המתועבת»; בדור שבו שימשו של הספר לקוח מדברים אלה.

מאז «הנרפסה» של ז'אן ו'אנה, אשר הציג את שפלי החיים ועיוותי־הנפש מבעד לפריסמה של בית־בושת, נוהגות הספרות ואמנויות אחרות להשתמש בבתים מסוקפים וחללים סגורים כדי לגולל טראגדיות נפשיות ויסורי־אגוש המחוללים מאחורי קירותיהם הנבחתים. בית כזה, בית־מחסה לנשים אומללות, קבצניות ויתומות חסרות־כל, העומד בסנטיאגו ביתה של צ'ילי, משמש במה להתרחשויות הלילה של «ציפור־הלילה המתועבת». הבית שייך לאצ'יל אלטינו־אמריקני עשיר, שעולנו נמצא בתהליך מתקדם של התנוונות ושקיעה. הסיפור בעיקרו ממוסר מפי משכיל חירש־אילם, המשמש מזכיר של האריסטוקרט והוא מצוי היטב ברוח הבית ובפרות הייחוס של הבשים המשובנים בו. כך מתגלים לעיני הקורא יסודות רבים של הוויה קודרת, שמתקשרים בהם יצרים ותאוות, התאכזבות של הרגש, מיניות מתפרצת ואימה.

חוסה דונוסו בן ה־62 מעורה היטב באורחות־חיים בארצו ובארצות אחרות בתת־היבשת הלאטינו־אמריקנית. אך הוא רכש גם השכלה אקדמית בארצות־הברית ואף הצטיין כמדאה לספרות אנגלו־סקסית. יש מקפרים המצרפים את שמו לשמות יוגדולים כמו גבריאל גארסיה מארקס וחורחה לואיס בורחס.

ארץ אומללה

מאנלין ארטגה: «יום אחד בחיים»;
מספרדית: יעקב חסון (בן־רשבתי);
מערבון קוראי מעריב, 1986.

עוד ספר מהספרות הלאטינו־אמריקנית הודשה.

עיירה ארגנטינית במאה ה־19. פרט מציור אלמנרי

אשר פרצה את גבולות היבשת ורבות מיצירותיה מופצות בעולם כולו. זוהי במידה לא מעטה בזכות עכשוויותה ודענותה האקטואלית, בזכות יכולתה לשקף קטעי־זמים ומציאות פוליטית־חברתית ודוסים ומתרחשים ממש לעיני העולם.

מאנלין ארטגה, מחבר «יום אחד בחיים», הוא סופר מאל־סאלוואדור, הנוחל על ארצו הסטוריה והתמיסרת למלחמה פנימית עקובה־מדם, שאינה יורדת מטורי החדשות. מספר ומשורר בעל מעורבות פוליטית בולטת, הוא נאסר פעמים רבות בארצו. אך לא חדל ממאבקו לליברליזציה של השלטון ולחירויות בסיסיות. עתה הוא חי בגולה בקוסטה־ריקה.

בספר זה, שפורסם במקורו הספרדי בשנת 1980, ולובשת המלחמה שמנהלת הממשלה בסלוואדור נגד המחתרת ולחמי־השמאל, צורה של עימות עיקש בין המשטרה לאזרחים. המנקשים שיניחום לנפשם כדי שיוכלו לעמוד בעבודת־יומם המפרכת. יש כאן מעין דיווח על המתרחש במשך יום אחד בחייה של משפחה כפרית משעה 5.30 בבוקר עד 5 אחרי הצהריים.

השטרטים באים ורוצים לקחת את אדולפינה הצעירה לחקירה. לבדו מה היא יודעת על איש פצוע שנמצא בדרך ועל דברים אחרים, שהם מעניינו של השלטון. הכל רווי אלימות. לחץ, עינויים; אנשים נעלמים, נרצחים. נפצעים, מובלים עליידי אנשי־השלטון. כרכים מעמודי הספר מתנהל ודשיחה בין המשטרה והמשפחה ומספר שם דגש לא רק על משמעות הדברים הנאמרים, אלא גם על מה שאינו נאמר, המשתמע והנרמז.

ב־יום אחד בחיים" חברו יחדיו ספר פוליטי ורומאן בעל עוצמה ספרותית.

על ילדים ואריות

«איתנור מטיול על קירות». כתב: דוד גרוסמן. איירה: אורה אילן; «אח חדש לגמרי». כתב: דוד גרוסמן. איירה: אורה אילן
הוצאת עם עובד, 1986

אחרי הצלחתו הרבה בכתיבה למבוגרים («עיין ערך אהבה») נטנה דוד גרוסמן את כוחו בשני ספרונים אלה, השייכים לסדרה «סיפורי איתמר». בכתיבה לילדים — ומצלית. הספרים חביבים מאד. מעידים על היכרות קרובה עם עולם־הילדות, על קשר בלתי־אמצעי עם ילד בסביבתו הביתית וחדירה כמעט אינטימית לעולם זה.

«איתמר מטייל על קירות» מספר על ילד שבחדרו תלויות שלוש תמונות צבעוניות יפות ומסקרנות: באחת מופיעה רכבת, שנוסעיה אנשים וחיות, בשניה מצוירת ילדה המציעה עסיסון אדום ובשלישית שני אריות עצובים ביער. בלילה, כאשר משבינים את אימתר לישון במיטתו ובחדרו, הוא מתחיל דמיון מקסימה: הוא מטפס על הקירות ונכנס לתוך התמונות הנזכרות. כאשר נמצאים בתוכן רואים דברים שאינם מתגלים בהסתכלות פשוטה — אז התמונות מספרות סיפורים מופלאים שמאחורי הצבע הצינה.

בספר השני, «אח חדש לגמרי», מתנהל דיאלוג ירידיות בין איתמר ואביו על אח חדש העומד לבוא מהבטן השמנה של אמא. בתחילה נראה שאין איתמר שש ביותר לקראת היצור החדש אשר ייצא בקרב לאוויר־העולם. הוא מעדיף שיהיה זה כדודון, שיטלר בצורת ותחול. אריה חזק שאפשר לרכב עליו בסיור בדרך אל הגן, או ארנב שאפשר לכלוא בכלוב מחוד. לבסוף אבא מצליח לשכנע את איתמר, בזהירות רבה, כי מוטב שיזולד אח תינוק. אביו אינו מחזה כל אימון למעמדו של איתמר — וגם אפשר יהיה לשחק אתו ולאהוב אותו.

על עישון – בחיוך

«ספר חמדליק». על עישון ואנשים;
כתב: צייר ועיטש דרש;
הוצאת כנרת, 1986

זהו ספר לא שגיתני כמבהנו ואולי אף בתמנו. כל המכיר את הקריקטורות ואת הכתיבה החומוריסטית־הקיצנית של ד"ש יממא את סגנון הקריקטוריסט הידוע בס בספר זה, המתקדש לעשא שאינו בא לידי ביטוי ביעסקיני היומיומי.

האם יש מגמה ברוחה לספרו? ודאי. יש בו מגמה נגד העישון, תוך ציון הנזקים שהוא מביא. אך כפי שהמחבר עצמו מדגיש בצדק, זהו עושה שאין בלי הטפה. בלי היסטריה, בלי סטאטיסטיקה, עם הומור, עם סיפורים אישיים, עם עצות טובות...

בחיוך הרחב שאינו נשם ספציה, מבנים אותנו קיראל גרדוטיוש בסרום של ענינים כגון בראשיות הנישה, איך זה התחיל" — הסיגריה הראשונה, מדוע מעשנים — פסיכולוגיה של העישון, איך מעשנים (ומעשנות), מה מעשנים (סיגר, מקטרת, סיגריה), כמה מעשנים ומתי, הנמילה ועוד.

מ. אבי־שלמה

הזמיר הרוסי

(המשך מעמוד 15)

שהוגלו לקוזקז. המשורר, שהיה במעקב של הבולשת, הצליח להתחמק ממנה והגיע לחזיר. הנוף של הקוזקז, הווי הקזרות, הנצונות, אומץ החיילים והמפגש עם חבריו הדקאבריסטים, סייעו לו לחתיבר על הרבאון, בשירים של 1829 נשבה שוב רוח של כוח ובריאות נפשית.

הממנות הסוציאלית־הפוליטית ביצירותיו פושטת נתקלה, לאורך כל הדרך, באי־רצון ובביקורת מצד חוגים שמרניים וריאקציוניים. אולם בשנים 1829־1830, לאחר שנוכחו לדעת שהמאמצים «לחזירו למוסך» עלו בתוהו, נבחו התקוממות עליו מצד שכיריעיו. שהשתדלו לסגוע בו וביצירותיו. פושקין הגיב על הגמלניות אלה תוסיף את הקשיים שבין משמגיביו לבין הבולשת. במאבק זה זכה במתיכה נגדתא שלו המסוכר הסטרוגוף המבקר הסטרוגוף ביילינסקי.

באותה תקופה החליט פושקין להקים בית משפחתי משלו. הוא התאהב ביפהפיה צעירה בשם נטליה גונצ'ארובה. אביו חעביר לשרותו אחרות בכפר בולדינו, במחוז ניז'נוגורד. באוגוסט 1830 נסע המשורר לבולדינו לשם הסדרת עניינים בענייני האחוזה. מגיפת כולירע שפרצה אז והחסגרים שבאו בעקבותיה, אילצו אותו לשהות 3 חודשים בבולדינו. בטרחם מתיבה, מעקבה הבולשת והתרכבכה, עלתה בטרחתם יצירתו. שדעבה ומנית בשנות הסגרים.

במשך חודשים אחדים בבולדינו כתב שירים רבים, «סיפורי בלקין» בפרוזה והשלים את יצירתו המרכזית ומבולה ביותר — הפואמה «יבגני אונייגין». ניכוה הפואמה, צעיר, מוצלח ושעיר, רמתו האינטלקטואלית עולה לאין שיעור על זו של אנשי סביבתו, בני אצולת ויקנים, אפסנים ומתנשאים, שבעודיהם בו רגשי בוז. הוא חש שצמו אומלל, משעומם ואינו מוצא מיפוק בחיים. הרפתיות הרגשותיהם מהווים צילום נאמן של החברה הנכחתה ברוסיה באותה תקופה. ומשקפים את הוחשיהיה ואי־הישות שלהם באותה חברה.

בפברואר 1831 הוחתן פושקין עם נטליה נוגצ'ארובה. המשורר זכה בתקופה אושר קצרה. אשתו היפהפיה והתלהבה מהבריק והמומלה של הנשפים בחצר המלכות ומהחברה הנוצצת. אליה התיקנו פושקין בנשפמסון עזה ובבוז. יופיה של נטליה משך את תשומת־ליבו של הצאר עצמו. הצאר ניסה לה להבריק בנשפי החצר. העניק הצאר לפושקין לאשר החזור אחרי אחותנו לעתיד במשרד החוץ) תואר חסר משמעות של חצרן. פושקין רתח מזעם, אך לסרב לצאר היה בלתי אפשרי. חוויים בחצר המלכות דרשו כספים רבים. מעבר להכנסותיו מעשקין נכנס לחובות הגונים.

הגזמתה של יצירותיו הבלילות אחריו העיקו מאד. מכתבים אינטימיים לאשתו נפתחו על ידי המשטרה ונמסרו לעיון הצאר. פושקין הגרגו החלים מיד להתפטר ולצאת לכפר. לאשתו כתב שיר גרגש — «זו העת ידידתי; זו העת, הלב משתוקק לשלוחה»; בדם אשתו כלל לא התכוונה להחליף את הנשפים והתגובות של עיר הבירה בשלווה כפרית. לפושקין נרמז, שהתפטרותו חבא בהוצאת בלתי־רצינות. והוא היה אנוס לחזור בו. בחנאים אלה, המשך היצירה הסטרותית היה בלתי־אפשרי.

בסתיו 1833 הצליח פושקין להתנתק מהבירה ולצאת לבולדינו. הסתיו השני בכפר זה הניב אוצרות של ספרות, ביניהם הפואמה «מרש הנחושה». מעיאר יצירתו, והיסוד בפרוזה «מלכה פיק». בשנות 30 התמסר פושקין בעיקר לכתיבה בפרוזה. אף כי גם בשנים אלה הוציא מתחת ידו שירה בפלאה. אחדים מהרומנים לא הסתיים («רוסלבלב» ו«דוברובסקי») אך גם בלתי נגמרים יש להם ערך סגרותי רב.

גולת הכותרת בתחום הפרוזה של פושקין הוא הרומן «בת הסיפון» (1836). המחרתוש כמו מרד פוגאצ'וב. המרד של פוגאצ'וב, שהיה הבולט ביותר בסדרת התקוממויות של איכרים נגד הבטלה ומעמדות הנמוכים, הוא נסע לאוזרים בהם התרחש המרד. ביקר במקום הקרבות, חיסט בארכיונים. רשם את השיריים והאגדות של פוגאצ'וב, נפגש עם זקני הכפרים שוכרי אז האירועים והכיר אישיות אישית את פוגאצ'וב. הוגוד הרב שנאסף, שימש לא רק לכתיבת הרומן, אלא גם לעריכה מחקר מדעי היסטורי, שפושקין פירסם בשם «ההיסטוריה של פוגאצ'וב». באותה תקופה הגיה פושקין בשיא כושר יצירתו וחיי לו תוכניות גרנדיוזיות לעתיד.

המשך שנים חלם פושקין על כתב־עת משלו, שיהווה משקל נגד לעיתונות הריאקציונית. ב־1836 הוא, לאחר מאמצים מרובים, רשיון להוצאת כתב עת «סובריבמנניק» (בן־רוסנבנו). הוא שיתף בו את הכוחות הטובים ביותר בשדה הספרות הסובלניים־ביסטיקה, הוכיח את עצמו כפובליצ'יסט מתון וחריף.

הפעילות הענינבנוכרית של פושקין — הדיאקציה המטמשל של הצאר: הם נגרו אותו לסלק מרכזם מבשל זה. באמצעות קשר של תכנים ופרוגוקציות המטיר מלכודת לפושקין; הוא מצא חייב לתגן על כבוד אשתו והומין לדו־קרב. את הדו־קרב אנטש, מליט המתאבה הצרפתית. שאומץ על ידי שליטי רוסיה ואשר היה שותף פעיל באינטריגות נגדו. פושקין נמצע אנושות מכדור אקדח שפגע בבטנו. לאחר שתי יממות של סבל רב נסוד המשורר ב־10 בפברואר 1837. כשהיה מלאו לו 38 שנה. מותו המואאבי גרם זעזוע. אבל זעם בכל המרינה. פטרהבורג כולה יצאה לרחובות. המוני בני אדם התרכזו לפני בית בנמצא המשורר. ב־50 אלף איש, מכל שכבות העם, עברו לפני ארונו.

השלטונות, שבנהלו מחזום המהומי, הציאו בלילה, מיכיילובסקיה, מקום גלוח. על הציתונות אסרו לפרסם מאמרי אבל עליו. עיתון אחד הפר את האיסור ונכמה שורות כחב על «האבירה שאין לחשיב". ועל «השמש של שירתנו שעקעה». המשורר הצעיר לתמונים, ממשיכו וירושו של פושקין, מרקום שיר «מות המשורר», בו מכבה את המשורר הגאון, נאשים במותו את הסדרה ומנבא שיבוא הגמול. לא עברו ארבע וחצי שנים מיום מותו של פושקין וגם לרמנטוב נרצח בדו־קרב פרובוקטיבי, בעידוד אותם כוחות השחור: כמרם מלאו לו 27 שנים.

מותם של שני גדולי־רוח ועבקי שירה אלה, בגיל כה צעיר, היה אבירה כבירה, מראבית הגאון, לא רק לבם הרוסי ולספרות הרוסית, אלא לאנושות כולה.

מכתביו

(המשך מעמוד 16)

משום כך פרסום הספר יהוה הזדעות בלתי הוגנות עם הסופר. בית הנשפט מסכנו. «הזעקעיינות הגיבודית בתוכן מכתביו של סלינג'ר תצטרך לחשתין, אם להלשתו לפרסם את המכתבים, או לחמונת זקנת ויוצרים שלו. המכתבים יהיו מעניינים גם 50 שנה לאחר מותו».

רעת הקהל, מרגיעים לאר־ו ומקומם לחוקה האמריקנית, שבדרך כלל הם לוחמים נגד מגבלות על חופש הפרסום. אינם בחוחים שחוד הסקרנו שראוי להאבק עליו. ברוקס־הוסם, משפטן דיוסב הראשון על הצנות הספרים «הדפר הולאר» אומר: «איני חושב שוכות הציבור לדעת מה סלינג'ר כתב במכתביו, עולה על זכותו של סלינג'ר להחליט אם רצונו לפרסם אותם או לא». דרייס פלמן, משפטנית דיוסבת ראש משותפת, אם הקוראיה הלאומית בגוד צנזורה אומרת. כי הזוקה המוריקנית מגונגת. יחד עם ידי שליטי רוסיה ואשר היה שותף פעיל באינטריגות אהבה") נטנה דוד גרוסמן את כוחו בשני ספרונים אלה, השייכים לסדרה «סיפורי איתמר». בכתיבה לילדים — ומצלית. הספרים חביבים מאד. מעידים על היכרות קרובה עם עולם־הילדות, על קשר בלתי־אמצעי עם ילד בסביבתו הביתית וחדירה כמעט אינטימית לעולם זה.

«איתמר מטייל על קירות» מספר על ילד שבחדרו תלויות שלוש תמונות צבעוניות יפות ומסקרנות: באחת מופיעה רכבת, שנוסעיה אנשים וחיות, בשניה מצוירת ילדה המציעה עסיסון אדום ובשלישית שני אריות עצובים ביער. בלילה, כאשר משבינים את אימתר לישון במיטתו ובחדרו, הוא מתחיל דמיון מקסימה: הוא מטפס על הקירות ונכנס לתוך התמונות הנזכרות. כאשר נמצאים בתוכן רואים דברים שאינם מתגלים בהסתכלות פשוטה — אז התמונות מספרות סיפורים מופלאים שמאחורי הצבע הצינה.

בספר השני, «אח חדש לגמרי», מתנהל דיאלוג ירידיות בין איתמר ואביו על אח חדש העומד לבוא מהבטן השמנה של אמא. בתחילה נראה שאין איתמר שש ביותר לקראת היצור החדש אשר ייצא בקרב לאוויר־העולם. הוא מעדיף שיהיה זה כדודון, שיטלר בצורת ותחול. אריה חזק שאפשר לרכב עליו בסיור בדרך אל הגן, או ארנב שאפשר לכלוא בכלוב מחוד. לבסוף אבא מצליח לשכנע את איתמר, בזהירות רבה, כי מוטב שיזולד אח תינוק. אביו אינו מחזה כל אימון למעמדו של איתמר — וגם אפשר יהיה לשחק אתו ולאהוב אותו.

על עישון – בחיוך

«ספר חמדליק». על עישון ואנשים;
כתב: צייר ועיטש דרש;
הוצאת כנרת, 1986

זהו ספר לא שגיתני כמבהנו ואולי אף בתמנו. כל המכיר את הקריקטורות ואת הכתיבה החומוריסטית־הקיצנית של ד"ש יממא את סגנון הקריקטוריסט הידוע בס בספר זה, המתקדש לעשא שאינו בא לידי ביטוי ביעסקיני היומיומי.

האם יש מגמה ברוחה לספרו? ודאי. יש בו מגמה נגד העישון, תוך ציון הנזקים שהוא מביא. אך כפי שהמחבר עצמו מדגיש בצדק, זהו עושה שאין בלי הטפה. בלי היסטריה, בלי סטאטיסטיקה, עם הומור, עם סיפורים אישיים, עם עצות טובות...

בחיוך הרחב שאינו נשם ספציה, מבנים אותנו קיראל גרדוטיוש בסרום של ענינים כגון בראשיות הנישה, איך זה התחיל" — הסיגריה הראשונה, מדוע מעשנים — פסיכולוגיה של העישון, איך מעשנים (ומעשנות), מה מעשנים (סיגר, מקטרת, סיגריה), כמה מעשנים ומתי, הנמילה ועוד.

מ. אבי־שלמה

בשבע עיניים

פרס חולון התשמ"ז

פרס חולון לספרות יפה, ע"ש ד"ר חיים שוגל, יועבק השנה לסופרת יפה, ע"ש ד"ר חיים שוגל, «נסיעה עדיונית», ולמשוררת, המוטל בדוגמה עבור ספר שיריה «לפעמים שנן ולפעמים מלאר». הטקס יועדך ביום ראשון (22 בחודש) בבית «יד לבנים» בחולון.

פרס למסה ע"ש ישראל אפרת ז"ל

סופרים המעוניינים לשלוח את יצירותיהם לפרס ע"ש ישראל אפרת לא יתבקשים לשלוח אותנו עותקים מקבר מסות (לא פחות משלושה גליונות רפוזם) שיצא לאור בחמש השנים האחרונות ואשר לא זכה בשום פרס אחר.

אור מנהלי היסוד להרס התבונה הוא — לעני מוקר מחתנתלמה סמריוברג. «המחר. נעמוד אמנם היטיב המפחד עם בעלי החיים ועם בעלי־חיים — בוגיעו אותם לבריחה ציבע. אוצרת הניצוד לאוזרי־העולם. הוא מעדיף שיהיה זה כדודון, שיטלר בצורת ותחול. אריה חזק שאפשר לרכב עליו בסיור בדרך אל הגן, או ארנב שאפשר לכלוא בכלוב מחוד. לבסוף אבא מצליח לשכנע את איתמר, בזהירות רבה, כי מוטב שיזולד אח תינוק. אביו אינו מחזה כל אימון למעמדו של איתמר — וגם אפשר יהיה לשחק אתו ולאהוב אותו.

מעשי מרקחת ומיני תרגומא

ערב על תרגומי מוסא — עם עמ' יגון (בעקבות «ויליסס» לג'יימס ג'ויס). שמעון הנבנבן ובעקבות «ספורי קנטרברי» לצ'וסר) שלמסת הראבן (בעקבות «חת חדש חלבי לילדן תומאס), מנחה: עדי צנגר.

«מאזנים» חדש

בגליון חדש של «מאזנים» שיר: תמונה בלתי־ידועים של יהודה הלוי בתוספת הערות ומאמר מבחיר. סיפורים ושירים: שם בגריאל פרידל, אמנון שמוש, יעקב בוצ'ן, מרים אורן, עודד פלד, בני ציפר ואחרים. מסות נאת ראובן צור, עדה צמוח, יעל פלדמן, יוסי אורן, אפרים שמגאלין, נילי כרמל־שלומין ויצחק עקביהו.

בחלקת התירגום — אנתולוגיה קטנה לספרות גרמנית, הכוללת סיפורים של קלאוס שלינג'ר ותיאודור שטורם, שירים של ג'ינורג מראלה, ארך פריר, קורל קראוס וכריסטוף מקלל.

חשרוכות

יורית קדר

לזכור ולהבין

מתם אברמוביץ ואיתמר סיאני בבית הציירים בת"א

בית הצייירים והפסלים שברחוב אלחריזי בתל־אביב נערכת בימים אלה תערוכת דיבוקין לצייר פנחס אברמוביץ. סדרי המבא לתערוכה הכיריה ד"ר גילה בלס מהדגרסיות תל־אביב את ה«אני מאמין» של מייה: «רבר שהוא חושב וחש צריך להיות ממשי, מ«מצות יוצרת מציאות". ורעיון שני, לא פחות חשוב: «בדי להבין את יצירתי יש להבין את הלך מלה, מהריאליזם עד המופשט". ד"ר בלס שדה אם כן, על ת־חלוץ של אברמוביץ, המתיים למל ארוך היצירה — מהיותו חלוץ הסוריאליזם הארוינה שנעשרבה לעמנו.

נוסא זה בראי אולי להוסיף מספר הבהרות לפי הבנה יותר עמוקה של הרעיון.

נסעה של אלן ה. ג'נסון. «האמנות המודרנית והצייקס, דנה הסוקרת באוביקט באמנות מכילה בין ארבע הקוטבים משמעותיות:

הקוטב הראשונה היא זו שמעבירה על בר מוד את האוביקט הממשי כפי שהוא נראה לעין.

הקוטבה השניה מעבירה אותו אוביקט נדמיים שהם תוצר של ראייה פנימית מעיקרוקאלית של האמן. הזוה אומר — הנמיות המיוחדת את האמן וראייתו צובעות אוביקטים הנראה ומשנות את צורתו.

בקוטבה השלישית משתחררים האוביקטים מן הבר אז האוביקטים הסיטולי מקשר ישיר עם הפיקטים הזיבוגיים והם מקבלים עצמאות הל עצמם וחכות קיום בלתי תלויה באוביקטים הזיבוגיים.

בקוטבה הרביעית דוחים האמנים בבוז את הבאוביקט המוחשי ומעדיפים «אוביקט» מסג אחר, הנוזה לעבר הקונצפט. אז פעילות בקוטבה שניתן לתמקה ולשכוח אותה בסיום הפעילות המסוימת.

אברמוביץ עובר משלב של אמנות פיגוראטיבית לאמנות מופשטת ומתומצתת יותר. כאשר מטיבי החלון נותר על כנו ומשמש מושא לתהייחסות. המושא קבוע. ההתייחסות משתנה. ובעקבותיה משתנה גם האיראה האמנותית. אבל הרבריים אינם ניתנים להפרדות בסייתיות. ואגב אברמוביץ ניתן לראות את גרעיני ההשפטה כבר מהיצירה הראשונה. צורת הצביעה, הטיפול בשורות הצבע והנחות המכוך מבאים מלכתחילה את המופשט. כאשר זה, בגלל עיבוי הטקסטוראות והנוכחות החזקה, נשען על חלונות מוחשיים, הוא עצמו מוחשי בגין הזמוריות שבו.

פנחס אברמוביץ – דיוקן עצמי

הפעילות המסוימת.

אברמוביץ עובר משלב של אמנות פיגוראטיבית לאמנות מופשטת ומתומצתת יותר. כאשר מטיבי החלון נותר על כנו ומשמש מושא לתהייחסות. המושא קבוע. ההתייחסות משתנה. ובעקבותיה משתנה גם האיראה האמנותית. אבל הרבריים אינם ניתנים להפרדות בסייתיות. ואגב אברמוביץ ניתן לראות את גרעיני ההשפטה כבר מהיצירה הראשונה. צורת הצביעה, הטיפול בשורות הצבע והנחות המכוך מבאים מלכתחילה את המופשט. כאשר זה, בגלל עיבוי הטקסטוראות והנוכחות החזקה, נשען על חלונות מוחשיים, הוא עצמו מוחשי בגין הזמוריות שבו.

יסוד האור שבתקופה הפיגוראטיבית הראשונית עובר אף הוא מטמורפוזה ומעתה תבקע תאורה מתוך הצבע ללא «סיבות נסיבתיות פיזיות» אלא מתוך הדרישות הבאות מהתחום הפלסטי־ציורי הטהור.

עוד יסוד שד"ר בלס הזכירה הוא היות החלון גורם מקשר בין פנים לחוץ.

גם בנושא זה ניתן לחזור לגאמר עליידי ג'נסון ולהרחיב במקצת: אין יכולת להפרדה מוחלטת בין פנים לחוץ. בין האני הרואה בצורה מסוימת את תראה שנראה בצורה מסוימת.

הסתכלות מעמיקה מגלה שהתימצות הצורני שמתפתח מלוזה אף במונוכרומיות מסוימת — משתקן של בתולים־ירוקים ממסר עבורות לעומת חומים בעבורות אחרות, כאשר — כפי ששוב העלתה בלס — «צבעוניות» שבמונוכרומים מבוטאת עליידי גריקות רגישות וצורות של אדומים — כיסוי נוסף לרגישות מריחתן המכחול של אברמוביץ.

מלאכת האוצרות רצתה הראות את המהלך ההתפתחותי שנעשה בעבורות ובכך עקבה במהימנות אחר דברי האמן עצמו.

★ ★ ★

ליד הקפסריה באותו בית מצג איתמר פיאני תחריטים מתוך ספרו, «על כנפי נשרים», משנת 1973.

נראה כאילו אמרתחריטן מיומן זה עומר לו במינה שכוחה אל, אינו מעורב עם הנעשה מסביבו מבחינת החיבוט האמנותי, גם לא מתעקש להיות «עכשווי ומקובל». ורוקא עמידה זו בפינה, ההסתגרות בתוך עולמו שלו, ההתעקשות על סגנון אישי ו«מיושן», דווקא נקודה זו היא המעורדת עניין בעבורות קטנות ומעולות אלה. הן מעבירות את הזוז ושוו יוצרן, אם ההסתכלות האוהבת ואבל לא קנייה־מראש) על תולדות הנשפחה, על הערה, על התימנים שעלו לארץ, מזוהריקה הראשונה בזורע עירומה שערוולה הוטשל ופני זקן מביטות בה כאילו הייתה זרה ובלתי שייכת ועד ל«שכנות טובה» או לצירוף המעברות והמשפחות...

תיעוד של תימנים על התוזם, האמונה (ראה חשיבות תמילה הכתובה בציורים), התקוזה, המציאות הארצישראלית, הבבואה והתחבנכות עם מימד המודרניזציה המערבית. סיאני מעביר את «הכל» על תחריטים בשחור לבן, הבנויים מעיבודים רחוסים, שבניאה גם מכירים ומוקירים את האמנות הגדולה של גיה ורומיה.

המשך בעמוד 20

מסביב לשולם

זוהר ארן

אויבי התבונה

האדם הוא יצור תבוני. ואולם, את התבונה עלי אדמות מציינת אי־מה אמונה. ויצור, רצת פרוד ומלחמה. בתחום בדתיות — «ירבי הבונה ומשגיחו?» — בנוגע לשאלה הזאת מסר מעיקרו האמפטשיין תוצאות מחקר חדשות מעיקרו האתולוגים האחרונים שנעשרבה בנוגע עם הבנויים המחשי ומעריפים «אוביקט» מסג אחר, הנוזה לעבר הקונצפט. אז פעילות בקוטבה שניתן לתמקה ולשכוח אותה בסיום הפעילות המסוימת.

אברמוביץ עובר משלב של אמנות פיגוראטיבית לאמנות מופשטת ומתומצתת יותר. כאשר מטיבי החלון נותר על כנו ומשמש מושא לתהייחסות. המושא קבוע. ההתייחסות משתנה. ובעקבותיה משתנה גם האיראה האמנותית. אבל הרבריים אינם ניתנים להפרדות בסייתיות. ואגב אברמוביץ ניתן לראות את גרעיני ההשפטה כבר מהיצירה הראשונה. צורת הצביעה, הטיפול בשורות הצבע והנחות המכוך מבאים מלכתחילה את המופשט. כאשר זה, בגלל עיבוי הטקסטוראות והנוכחות החזקה, נשען על חלונות מוחשיים, הוא עצמו מוחשי בגין הזמוריות שבו.

יסוד האור שבתקופה הפיגוראטיבית הראשונית עובר אף הוא מטמורפוזה ומעתה תבקע תאורה מתוך הצבע ללא «סיבות נסיבתיות פיזיות» אלא מתוך הדרישות הבאות מהתחום הפלסטי־ציורי הטהור.

עוד יסוד שד"ר בלס הזכירה הוא היות החלון גורם מקשר בין פנים לחוץ.

גם בנושא זה ניתן לחזור לגאמר עליידי ג'נסון ולהרחיב במקצת: אין יכולת להפרדה מוחלטת בין פנים לחוץ. בין האני הרואה בצורה מסוימת את תראה שנראה בצורה מסוימת.

הסתכלות מעמיקה מגלה שהתימצות הצורני שמתפתח מלוזה אף במונוכרומיות מסוימת — משתקן של בתולים־ירוקים ממסר עבורות לעומת חומים בעבורות אחרות, כאשר — כפי ששוב העלתה בלס — «צבעוניות» שבמונוכרומים מבוטאת עליידי גריקות רגישות וצורות של אדומים — כיסוי נוסף לרגישות מריחתן המכחול של אברמוביץ.

מלאכת האוצרות רצתה הראות את המהלך ההתפתחותי שנעשה בעבורות ובכך עקבה במהימנות אחר דברי האמן עצמו.

★ ★ ★

ליד הקפסריה באותו בית מצג איתמר פיאני תחריטים מתוך ספרו, «על כנפי נשרים», משנת 1973.

נראה כאילו אמרתחריטן מיומן זה עומר לו במינה שכוחה אל, אינו מעורב עם הנעשה מסביבו מבחינת החיבוט האמנותי, גם לא מתעקש להיות «עכשווי ומקובל». ורוקא עמידה זו בפינה, ההסתגרות בתוך עולמו שלו, ההתעקשות על סגנון אישי ו«מיושן», דווקא נקודה זו היא המעורדת עניין בעבורות קטנות ומעולות אלה. הן מעבירות את הזוז ושוו יוצרן, אם ההסתכלות האוהבת ואבל לא קנייה־מראש) על תולדות הנשפחה, על הערה, על התימנים שעלו לארץ, מזוהריקה הראשונה בזורע עירומה שערוולה הוטשל ופני זקן מביטות בה כאילו הייתה זרה ובלתי שייכת ועד ל«שכנות טובה» או לצירוף המעברות והמשפחות...

תיעוד של תימנים על התוזם, האמונה (ראה חשיבות תמילה הכתובה בציורים), התקוזה, המציאות הארצישראלית, הבבואה והתחבנכות עם מימד המודרניזציה המערבית. סיאני מעביר את «הכל» על תחריטים בשחור לבן, הבנויים מעיבודים רחוסים. שבניאה גם מכירים ומוקירים את האמנות הגדולה של גיה ורומיה.

ברדלס תוקף, מוזקרות שערותיהם. «ברטט קרוש של הרגשת עוותא». לוחמים בעיניים יחידים אף יוצאים בתעוות־שיוזוי — לפרקים תוך התאבדות — להתקפת־נגר. במצב זה יש עדיין טעם בהתבוננות זו: הגנה — המצליחה ברוב המקרים — על חיי קבוצתך. ואולם, לדבר האסכטשיין, נעשתה התנהגות זו בחיי מדינות לא רק חסרת תכלית, אלא היא מה שמהווה את הדרך הבטוחה ביותר אל שואה של השמדה המונית. אף עליפי כן מבשיכים המנהיגים במודה ובמערב ארץ, הוא מעדיף לחזור לגאמר עליידי ג'נסון ולהרחיב במקצת: אין יכולת להפרדה מוחלטת בין פנים לחוץ. בין האני הרואה בצורה מסוימת את תראה שנראה בצורה מסוימת.

הסתכלות מעמיקה מגלה שהתימצות הצורני שמתפתח מלוזה אף במונוכרומיות מסוימת — משתקן של בתולים־ירוקים ממסר עבורות לעומת חומים בעבורות אחרות, כאשר — כפי ששוב העלתה בלס — «צבעוניות» שבמונוכרומים מבוטאת עליידי גריקות רגישות וצורות של אדומים — כיסוי נוסף לרגישות מריחתן המכחול של אברמוביץ.

מלאכת האוצרות רצתה הראות את המהלך ההתפתחותי שנעשה בעבורות ובכך עקבה במהימנות אחר דברי האמן עצמו.

★ ★ ★

ליד הקפסריה באותו בית מצג איתמר פיאני תחריטים מתוך ספרו, «על כנפי נשרים», משנת 1973.

נראה כאילו אמרתחריטן מיומן זה עומר לו במינה שכוחה אל, אינו מעורב עם הנעשה מסביבו מבחינת החיבוט האמנותי, גם לא מתעקש להיות «עכשווי ומקובל». ורוקא עמידה זו בפינה, ההסתגרות בתוך עולמו שלו, ההתעקשות על סגנון אישי ו«מיושן», דווקא נקודה זו היא המעורדת עניין בעבורות קטנות ומעולות אלה. הן מעבירות את הזוז ושוו יוצרן, אם ההסתכלות האוהבת ואבל לא קנייה־מראש) על תולדות הנשפחה, על הערה, על התימנים שעלו לארץ, מזוהריקה הראשונה בזורע עירומה שערוולה הוטשל ופני זקן מביטות בה כאילו הייתה זרה ובלתי שייכת ועד ל«שכנות טובה» או לצירוף המעברות והמשפחות...

תיעוד של תימנים על התוזם, האמונה (ראה חשיבות תמילה הכתובה בציורים), התקוזה, המציאות הארצישראלית, הבבואה והתחבנכות עם מימד המודרניזציה המערבית. סיאני מעביר את «הכל» על תחריטים בשחור לבן, הבנויים מעיבודים רחוסים. שבניאה גם מכירים ומוקירים את האמנות הגדולה של גיה ורומיה.

קולנוע בעיניים

מלוכסנות

(המשך מעמ' 11)

הממחרי, להיפך. גם היום הוא עדיין לומר מכל סרט שהוא יוצר.

דוגמה לקולנוע ניו־יורקי עצמאי עכשווי הוה סרטה של הבמאית הצעירה שרה דרייבר, «הליכה בשינה». סרט משונה על כתב־יד סיני עתיק שנמסר למתרגמנית צעירה ועל התתרחשויות המוזרות בעקבות אותה עבודת תרגום. יש משהו אופייני בסרט זה המזכיר את סרטיהם של ג'ון סאיילס או סוזן זיידלמן. שלא לזכותו יאמר שהוא אף מעניין הרבה פחות מבית קולנוע מקומי.

סרטו

הנצחון המזהיר: 79:94 על אלופת איטליה הגביר שיכויי מכבי ת"א לגמר

מכבי באיטליאנו: צוות לשבחים!

הגיעה מכבי ת"א ל-21 הפרש במחצית השנייה * משחק שראלי יעיל בהתקפה ולוחם בהגנה * אחד הערבים הגדולים של מכבי ת"א בגביע־אירופה

מאגי, ג'ונסון וחבריהם עשו את הבלתי־ייאמן * לאחר 34:42 במחצית כבר

רכזים בפעולה: האיטלקי מייק דנטוני מול הישראלי חן ליפין, אמש במילאנו. (תצלום: אי.פ.)

● בדורסל

מכבי תל־אביב ביצעה אמש את הבלתי־ייאמן במילאנו כאשר הביסה — תוך משחק מזהיר — את טרסר. אלופת איטליה, בהפרש של 15 נקודות — 79:94. ועשתה צעד רציני למשחקי־הגמר בגביע־אירופה לאלופות פדרטל, ב־2 באפריל בלוזאן.

"כן במילאנו" — לא ל־12 אלף הצופים שנרחטו להיכל בעיר האיטלקית הצפונית, מכבי ת"א. באחד הערבים הזוהרים שלה בגביע־אירופה, הציגה את טרסר מילאנו המקומה — בדיוק כמו שעשו האיטלקים לישראלים בהיכלי המפורים בירושלים.

תוך לחיצה נחרדה, משחק צוות מעולה, יעילות מרבית, בהתקפה ושליטה מתחת לסלים הוציאה מכבי ת"א כליל את העוקץ מהמשחק האיטלקי. שהתמוטט במחצית השנייה. — מכבי ת"א לא ניצחה בגלל שריבתה היתה חלשה אלא שהיא עצמה הגיעה לשיאה ותוך משחק הגנה מעולה הכוויבה את הקצב כמעט לאורך כל המשחק.

מצאב 34:35 למכבי ת"א, כשלוש דקות לפני ההפסקה, הקפיצו הישראלים את תחרוגם לי 34:42 במחצית.

מחץ ויעילות

ואז באה המחצית השנייה. הנדולה, על מכבי ת"א. לעתים עשו הישראלים ככל שרצו במגרש. הם ניהלו את המשחק כרצונם ו־6 דקות מהסיום הגיעו ל־21 הפרש. אבל כסים עלה בידי האיטלקים להקטין ל־15 נקודות, אבל מה זה השוב בערב כו מצחיים ריב איטלקי מעולה בהפרש של 15 נקודות? היה זה נצחונה השני של מכבי ת"א על אדמת איטליה, לאחר שגברה לפני שנתיים על אגאנו ברומא — 90:94.

במשחק הצוות המעולה של מכבי ת"א בלטו כמה שחקנים, המבריחר אמורים הרבים לגבי קרטן מאגי, השחקן הטוב במגרש, וחברו לי ג'ונסון. השניים עשו שמות מתחת לסלים. מאגי היה ממש "מכונת ירייה", כשניצל 4 מ־9 וריקות שהיו 7 מ־7 בעונשין, ואפילו קלע סל של 3 נקודות. בשנותנים לא היה שני לו — 16 נקודות מתוך 18 לאשקלון, כדי לנצחון הזה הגם הוא בערב מצויין, קלע 9 מ־13 נקודות וקסף 9 בדרום הזוהרים.

הענק השלישי שתעלה היה הארוזון לאסוף, באחר ממשחקיו הטובים במכבי ת"א, כשניצל 5 מ־9 מהשדה ו־3 מ־3 בעונשין, ושיחק כהלכה בהגנה.

הערוז של האמון בצד שרף, שאגב ניהל את המשחק בצורה טקטית מצויינת, על שלושה בנוחים אלה בחמישיה חסותת שיבש כליל את המשחק האיטלקי, שהיה חלש מתחת לסלים.

בתחילה הנפלאה של המחצית השנייה שיחקה הנבחרת לא רעילה. כל כך ארגאמנטו, כמובר, קרלגיה, מאגי וגונסון, אבל דוקא היא שורפתה את הערב. המכבב של מאגי, ג'ונסון וחבריהם עשו את הבלתי־ייאמן * לאחר 34:42 במחצית כבר הגיעה מכבי ת"א ל-21 הפרש במחצית השנייה * משחק שראלי יעיל בהתקפה ולוחם בהגנה * אחד הערבים הגדולים של מכבי ת"א בגביע־אירופה

34:35 עלו שחקני מכבי ת"א ל־37:64. פירוש הדבר: קלעו 19 נקודות לעומת 3 של טרסר, בשבע דקות.

זו היתה נקודת השבירה. נוסף לשלושת הבנותיים ראוי כל כדורסלן ממכבי ת"א, שעלה למגרש. למרבי המחמאות על לחימתו הבלתי־מתפשרת.

אבן, היה זה צוות לעניין.

הלם — ואכזבה

טרסר מילאנו היתה המוגנת. היא לא הצליחה למצוא מענה למשחק הישראלי. אפילו כדורסלן מעולה כמוב מקאנו נבלע בהגנה הישראלית. הוא אמנם קלע 29 נקודות וקסף 6 כדורים חוזרים, אבל זה לא הספיק. ערב חלש היה לרכז האיטלקי דונטוני, שהסתפק ב־8 נקודות בלבד וחברו הקלעי פרנייר קלע 22 נקודות וקסף 4 כדורים חוזרים, אך רוב נקודותיו היו בסיום כשנוגר המשחק נחרץ.

המאמן צנוי שרף היה נרגש מאוד בסיום. "הבל דופק. משחקנים עשו את שלהם. המשחק שלנו היה סנסציוני בהגנה. הרחבנו את טרסר בשחיקות נפלאות של המחצית השנייה. אבל הקרב הגדול עדיין מצפה לנו ביום חמישי בירושלים. נגד אורתוז הנרשמנו

אשכול הבריאות יוצא על שלחון הממשלה

(סוף מעמוד ראשון)

500-400 ש"ח לחודש. השביתה נמשכה חוזיה בלא הגבלת זמן.

עיצומי האחיות

גם האחיות מאותרות כי יפתרו בעיצומים אך לא יי"עשה למען ישוט הוחסכם שנותנם אתן. לפי פיי שבמסר, אגורות האחיות להגבלל אל מספר החולים במחלקות למצב כזה הארם הסיעודי, ובמקר המהוסכם בהסכם שנחתם אתן לפני חודשים מספר.

אחמול עכרו רופאי בתי־החולים הממשלתיים במתכונת שבת. לא נוצעו עיבוחים מתוכננים הוחרשאו החוץ היו סגורות. אך בכל זאת נוצעו ניתוחים אלקטיביים לאנשים אשר בגלל השביתות במערכת ניתוח חל דוחקה כיני העיצומים.

ד"ר צבי רוסאי הרוסאים

ד"ר יהושע ויסבורט, מנהיגי הארגי של רופאי בתי־החולים הממשלתיים, אמר אתמול כי הרופאים הרוסים שקיבלו על עצמה את ניתוחי בתי־החולים הממשלתיים, שכן לדעתו מנהיגי בתי־החולים הממשלתיים נמצאים מצבב נחות בכל הקשור לציוד. בשבוע הבא יקחו הרופאים בעיצומים כדי להיות על משרד הבריאות לבוא בדברים אתם.

דיון בממשלה

דובר משרד הבריאות שמואל אלבנבלי אמר אתמול לכתבנו, כי מזכירות הממשלה ישמה הבוגשא לסדר היום של הישיבה השבועית ביום א' אל נגשא המשבר בשרותי הבריאות.

אם הבריאות בדעה, כי על שירותי הבריאות אוראית הממשלה כולה ולא רק שרת הבריאות. אתמול התנהל פולמוס מעל גלי האתר בין שרת־הבריאות ושר־האוצר. שרת הבריאות השיבה לטענה שהשמיע שר־האוצר אתמול, שרת הבריאות בדעה, כי על ע"י הממשלה כולל מרכיב של 50 מיליון שקל של הוצאה מתנית בהכנסה. ומכאן אין יסוד לטענה ברבר תוספת כוח אדם. טענה שהשעמה בשמו של שר־האוצר, הוא הרין לגבי הרופאים על קיצוץ בהוצאה בלי לפגוע בשירותים.

בתקציב משרד הבריאות. — היתה תוספת ואח"כ קיצוץ, וכסיכומו של דבר יש קיצוץ.

נסים בעד הקיצוץ

שר־האוצר משה נסים הצדיר אתמול שהוא בעד חקיקה אשר תאסור שביתות בשירותי הבריאות. בראיון בתכנית הטלוויזיה ערב חרשי אמר נסים שהשתבחנים מערכת הבריאות מבלים את מאוקים על גבם של החולים ועל כן יש לנקוט באמצעים למנוע מצב זה. נסים ציין שהוא מוכן לשבת ולדון בעניין קיצוץ התקנים של האחיות בהיאם להסכם שנחתם עמן, אך אמר שמשרד האוצר אינו מוכן אל מערכת הבריאות ואחריות על כך מוטלת על משרד הבריאות. אשר בחר בעצמו את העדיפויות שלו. נסים ציין שתקציב המדינה שאושר ע"י הממשלה כולל מרכיב של 50 מיליון שקל של הוצאה מתנית בהכנסה. ומכאן אין יסוד לטענה ברבר תוספת כוח אדם. טענה שהשעמה נגבה סכום זה אשר יהיה לקצץ בהוצאה בלי לפגוע בשירותים.

דיוני הכרסלה ודיוראי

ד"ר האוף לאיגוי מקצועי בהסתרות, חיים הכרסלה, הסמנה על השכר בשביר המאוכר. הכלל דוראי. הנו ביום חמישי בבוקר בבקיאים שהתעוררו במהלך עבודתה של ועדת פרה. והחליטו כי כמה נושאים שלא היו בתחום סמכותה הבריאות נגבה סכום זה אשר יהיה לקצץ בהוצאה בלי לפגוע בשירותים.

לא פליטים חברי־בית

בסעדות ערב חגיגית של מפעל אגרות־חוב (הבנוכים), קרא אתמול שמיר לשים קץ למריירות האמריקנית. המעיירה ליהודים יוצאי ברית־מועצה של „פליטים חברי־בית" ומאמצות להם לצאת לארה"ב ולהמרנות אחרות, ולא לבוא לישראל.

„אנו רוצים בכל לבנו לשים קץ לתופעת הנשירה, אשר גרמה כבר נזק רב," אמר שמיר ל־600 מהנהגים ומנהיגי מפא"ם ומקבוצה.

„בישראל לא תוקשים לבקש ביתר לצאת לכל מדינה אחרת שבה הם בחוריים," הרגיש שמיר. „אולם מדינתנו לא תוקמה לצד לאפשר העברת יהודים מתוצה אחת לרעותה."

(עב. ע"ד)

שולץ דוחה הצעת שמיר ל„מיני ועידה"

(סוף מעמוד ראשון)

בשווי 100 מיליון דולר.

אין צורך בארגון נוסף

לוס־אנג'לס, דחה אתמול פעם נוספת את רעיון הוועידה הבין־לאומית שבה מצדדת ירדן, כלומר, בהשתתפותה של ברית־המועצות ויחר חברות הקבוצות בנעצבת הבטחון של האו"ם. „אין אנו רוקקים לארגון נוסף," אמר ראש־הממשלה, בתרצאה בהעדרות הבינלאומית בוושינגטון.

שולץ, לעומתו, הביע גישה נמשיה יותר, בהעדיר אתמול בוועדת החוץ של בית־הנבחרים האמריקני. הוא טען, אמנם, כי הילוקי־הדעות בנושא זה בין הממשל לבין שמיר הוסרו ואמצעי התקשרות, אך אמר „אנו מכינים, כי מן הראוי שנגלה פתיחות לאפשרות, שאחת הדרכים המוליכות לשלום ישיר עשויים להיות ועדה בין־לאומית כזו או אחרת."

חדשים לא יקבל

אשר להצעת שמיר לכנוס ועידה בין־לאומית זוכה, אמר שולץ: „הבנו, זו אינה הוזעידה שעליה חושב המלך חוסיין." לדברי שולץ, חוחר חוסיין לגיסיתיות לכולם בריעיון זה ואנו תמלכנו עימו, ומתוך אחרה, הלכן זה מה שאנו מחפשים."

ראש־הממשלה, שנפגש אתמול אחה"צ בבית הלבן עם סגן הנשיא ג'חד בוש, נראה מרוצה משיחותיו בוושינגטון. בהוצאתו בטעדיון העיתונות, קרא שמיר לחסיון להסכם לשיחות ישירות עם ישראל „כאן בוושינגטון אז אפילו בקמפ דייוויד".

חסיון חזקים

שמיר פתח את יומו אתמול בפגישה עם שר החגנה האמריקני, קאספאר ויינברגר, פנטאגון. נראה יריעה על מטוס הלבנון בעם 3. דובר הפנטגון, רוברט סימס, אמר אחרי הפגישה, כי „שני האישים הביעו העיכה והבתחתיה על הבעורה שנעשתה בתחום שיתוף הפעולה האסטרטגי בין שתי המדינות". הוא הגדיר את היחסים הבצאיים בין שתי המדינות כ„חזקים המקור לגאות הדדית."

נושא אחר שנידון בפגישה זו היה הנשק הגרעיני בדיוש אם ישראל תחשרטה. ויינברגר הדגיש אתמול שהדיעות הבדיעדי הדרוסיסטים בפועל הכסח ובפתיחה הטרור לפעולה הנובה מחיר גבוה מאוד — מן הסדרוסיסים," אמר סימס.

גידול ברכש הבטחוני

„הגידול הדרמטי" שחל ברכש הבטחוני האמריקני מישראל בשנים האחרונות, לדברי, עשויים ישראל לזכות בחוזים נוספים להספקת מוצרים ושירותים לבחות המזיינים של ארה"ב בארדמה.

נספק כל המדינה

בראיון עם סוכנות ידיעות אמריקנית, הדגיש שמיר אתמול על כוונתו לספק את „המדינה הדרומית" לוזרות הקונבנציה האמריקני. הוזרקרות בפרשת מכירת הנשק אמריקני לאיראן.

עם זאת הדגיש שמיר, כי מנוי

ומגמה עצו לחתיבנה לכל נטיון לאלץ ישראלים לחעיד ישיריות.

„אין אני מוכן שאזרחים ישראליים צריכים להיחקר עליידי ממשלות זחות," הדגיש ראש הממשלה, שסיים אתמול ביקור בן שלושה ימים בוושינגטון.

אחם חובעים „שלח את עמיי"

(סוף מעמוד ראשון)

אמריקמוסב לשאלה, אם הצעדים האחרונים, שנקטה בריה"מ, מיועדים לשיפור היחסים.

ראיון מפתיע

כתב „קול ישראל" ציין, כי המפתיע בראיון הזה היה לא רק עצם השיחה עם „קול ישראל", אלא שהוא קיבל את השיחה הטלפונית הבלתי־צפויה מ־רשלים וחסכים מיד לתחאיין לשידור. בלי שום צורך בחתייעצות אז אישור.

בתשובה לשאלה אם שחרור ביגון היא מחוזה ומאביטרית מבורחת אז סיגון לשינוי מדיניות כלפי פעילות חרבותית יהודית, השיב גראמיסוב: „אין שום קשר. אז הארבות היהודים מטפחים כאן. עכשיו הקריבו בטלוויזיה את „טוביה החולב", המוכר בארה"ב כ„בנר על הגג". הארבות היהודית קיימת איפה. כאן היה עניין פלילי עם ביגון. שאין לו דבר עם הדת.

„אין זה מקרה מבודד". המשיך הדובר. „אנו שוקלים מחדש ב־140 מקרים. רק מקצתם יהודים. ביגוא גם אישרנו ב־500 בקשות הגירה. אם כי לא כולם יהודים. יש לכם דרשם מעטה, שכל היהודים כאן רוצים לנסוע, ואין זה כך. רוב הרוצים לצאת כבר יצאו."

לא רוצים לחישלח

„כאשר משלחתם מציבה כתובאי ליהסים את שלח את עמי', הרי אנו משלחים אבל לא כל אחד רוצה להישלח", אמר דובר משרד החוץ הסובייטי.

בתשובה לשאלה על אופי השמות הרשומים במבקשי עלייה, השיב גראמיסוב למחב: „שלח לי את הרשימה".

בתחילה השיחה אישר הדובר, כי יוסף ביגון מיבקר הגיגה ושחרור ביגון ו' אי לכל היחוד בשבת. אם יוצה לצאת מבריה"מ, יצטרך ביגון להגיש בקשה נפרדת.

ביגון ישוחרר היום

אינה ביגון, רעיתו של יוסף ביגון, בבתה מתחרגשות כאשר הודיעה בשיחה טלפונית מ־מוסקבה אתמול בשעה 6 בערב לפרופ' בנימין פיין, יודע המשי־מוה בראיון בבית הטלוויזיה „ערב חדש" אמר נסים שהשתבחנים מערכת הבריאות מבלים את מאוקים על גבם של החולים ועל כן יש לנקוט באמצעים למנוע מצב זה. נסים ציין שהוא מוכן לשבת ולדון בעניין קיצוץ התקנים של האחיות בהיאם להסכם שנחתם עמן, אך אמר שמשרד האוצר אינו מוכן אל מערכת הבריאות והחריות על כך מוטלת על משרד הבריאות. אשר בחר בעצמו את העדיפויות שלו. נסים ציין שתקציב המדינה שאושר ע"י הממשלה כולל מרכיב של 50 מיליון שקל של הוצאה מתנית בהכנסה. ומכאן אין יסוד לטענה ברבר תוספת כוח אדם. טענה שהשעמה נגבה סכום זה אשר יהיה לקצץ בהוצאה בלי לפגוע בשירותים.

ד"ר הוגשי ויסבורט, מנהיגי הארגי של רופאי בתי־החולים הממשלתיים.

אמר אתמול כי רופאי בתי־החולים הממשלתיים מתכננים הוראות בוצעו בתחילת מנהלנים אשר בלגל השביתות במערכת ניתוח הוחרו כ־הבלים מחלטים.

אמר אתמול כי הרופאים הרוסים ספר. אמר אתמול כי הרופאים הרוסים ישקיפו־החולים תקבל על עצמה את ניתוחי בתי־

צוותא לתרבות מתקדמת
אבן גבירול 69 ת"א, טל': 25015561
הכניסה מתוחמת: מס 11-09 בין 20.30-19.00

מאגא'
פנטזיית רוק
עם: מוי כהן, אריה מושקוה
הוראה בטאי
לא לתאמין, ראיתי מפעים אבא
גם בשלישי!
(עמוס עוז, „דיפשת אחרונות")
„א אוצרת רוק מעולה!
(מאב מגבש „קול הע")
מחר מגבש 21.2 ב־21.00

תיאטרון
„המסע של אנא פאבורי" – „החיפוש הנאמן" – „קרנבל" – „שחור" –
א' 22.2 ב' 23.2 ב־20.30
ג' 24.2 ד' 25.2 ב־20.30
ה' 26.2 ב־20.30
ש' 26.2 ב־23.00

אירועים מיוחדים
„מאורע עד בראשית" – עם פרנז' ישעיהו ליבוביץ' על „הקמתה בראשית" – ד'בושיטשקי – „גנאי ישראל ד"ש ד"ש בי"מאי" – יום ב' 23.2 ב־20.30
יום ב' 24.2 ב־16.30
4 שנים לראה אמלל בי"מאמרי ל"ל בחשתמות הנרים, שתקנים וידידים – ה' 25.2 ב־22.30

מוסיקה
„אנסמבל כלי הנשמה האנגלי" עם מאל אריגי בלי דיריגיר מרגע (חצוצרות), ביימס הרדי (קרן), דיוויד וויסון (טרומבון) ובימקס מרלי (טרומבון) מיצירות מוטצ'לנסקי, פרנן, פלאנס, בלך וטיבלר.
מרגע 11:11 מחר 21.2 ב־11.00

בידור
עוזמון כנן – „על הפנים" – ה' 22.2 ב־21.30
הגיטרנים – מעגל, ברקעי הגיטרי – ו' 23.2 ב־23.45
רוני ידידיה – „הגיטרה ש"ב" – א' 22.2 ב־22.00
★ בצוותא מתנת תערוכתה של עליזה בן־ציון ד' 23.2 ב־22.00

על המפה

ירון אמיתי

ולדהיים טענה בכתובת

בוודאן כלל בלגיה התערב אישיות כדי למנוע ביקור של נשיא אוטארה. ד"ר יעקב ולדהיים, בארצו — מסרו אתמול עיתוני בלגיה. בהשתתף בפסטיוואל של תרבות אוטסטרית שנערך לזיעוד בבלגיה בפסטבנר הכנה. דובר הטעריות אוטסטרית הבחיש את הדיעות הנרירו כ־הבלים מחלטים.

★

מאז בחירתו נעמה ולדהיים להנינין עצמו למרינה שונות, עי מה ביקורי חוץ רשמיים מאז הוסה עברו הנאצי. הנסיון הנוכחי הוא הראשון מאז הוקמה. באוסטרייה ממשלה חדשה ב־13 בינואר. אחרי 16 שנים של שלטון הסוציאליסטים משתתפת לראשונה מפלגה הסוציאליסטי פראנץ הרנצ'ק. על שר החוץ הטסרנרי, אלוים מוק הוטלה המשימה לשקם את הדמיתה של אוטסטריה, שנפגעה מבחירתו של ולדהיים. ייתכן שהביקור הוא צעד ראשון של מוק בתובנו של המלך בודוואן אינה מפתיעה. בודוואן רגיש לגל מ־שעלול להתפרש כקישר שלו עם העבר הנאצי. ולא פלא הוא לא מגיע מלך בלגיה לשעבר. לאופולד הי'ג. אשר נכנע לצבא הגרמני הפולשי ב־1940 לחרות הנגדות ממשלתו, ונחשד בעקבות כך בקיום פעולה עם הנאצים. לאופולד הוזר מגלותו לבלגיה רק ב־1950, ולאחר מכן הצר ויתר על כסאו לטובת בנו בודוואן בלחץ דעת הקהל הנוגעת.

אם בא היומם לביקור מצר האוסטרים, היתה הבחירה בבלגיה מאד לא מוצלחת. לא הבלגים יטחרו את שמו של ולדהיים לקראת יובל החמישים ל־אנשלוס. סיפוח אוטסטרייה בידי גרמניה הנאצית, שיחול בעוד שנה.

סחירות בעדותו של ריגן בנושא האישור למכירת הנשק לאיראן

מאת דליה רשאל, כתבת „על המשמר" בוושינגטון

ושינגטון. — הנשיא ריגן שיבח אתו עדותו לגבי נשק מאוזן בעניין מכירת הנשק מישראל לאיראן, לאחר שעודתה מן ראש הממ"ל דונאלד ריגן — מוסר אתמול. „לפי אנגלס ניימס" מפי מקורי מישנה. לדברים, אמר הנשיא לעודתה, הוזקרת את פעולות הסוגעה לכאורה לאומי בקשר לפרשת איראן, כי הוא זוכר שב־1983 נתן אישור כללי, מראש, למכירות נשק מחוצרת אמריקנית לאיראן עליידי ישראל.

דברים אלה תואמים את עדותו של הנשיא לעיל לגבי הוזעיקר לבטחון לאומי, הנרי מקפארליין, בקונגרס. אך סותרים את זו של דונאלד ריגן, שאמר, כי הנשיא אישר את המכירות רק בדיעבד.

בפגישה שביה שלו עם יועדת טאוור, שינה הנשיא את גירסתו ואמר, כי איננו בטוח שנתן אישור לעסקות הישראליות. שינוי הגרסה הנוחנו לאור שטחתה עם ראש הממ"ל.

גילוי זה מתפרסם על רקע ריוחים על כעס מצטבר בקרב אישים המקורבים לנשיא. בנמיחתו רעיתו ננסי ריגן, כלפי דונאלד ריגן. אתמול נשמעו בוושינגטון הערכות, כי התפטרותו של דונאלד ריגן קרובה, בין היתר נאמר, כי ננסי איננה מרברת אתו כלל.

נתגלה הגורם למחלת אלצהיימר

בוסטון, — צוות ביגלאוגים של מדעיים הודיע כי גילה את מיקומו של גן לקוי, שהוא ככל־הנראה הסיבה לצורה הנתורשתית של מחלת אלצהיימר.

אלצהיימר היא מחלה מנוחת הפוגעת במערכת העצבים המרכזית ומגרמת לחולה לאבד בהדרגה את זכרונו. את כח השיקול, והמליצה בתנועותיו.

המחלה פוגעת בעיקר בבני־אדם בשנות השישים והשבעים לחייהם. בארה"ב פוגעת המחלה בכתשעה אחוזים של האוכלוסיה שמעל לגיל 65 שנים. עד כה, ניתן היה לקבוע בבירור פגיעה במחלת אלצהיימר, רק לאחר מותו של החולה. על ידי בדיקת רקמת מוחו. ד"ר ג'יימס גוולה מבית חחולים הוניברסיטאי של מסצ'וס שפטר בראש המחקר, אמר כי צוות שותפיו, שכלל רופאים מאיטליה, מערב גרמניה וצרפת, גילו את הגן הלקוי בכרומוסום שנערכו בבני אדם משפחות גרולות, המהלך מספר דורות, לשכני המשפחה לוקים בתורשה בצורה של המחלה הידוע בבני „מחלת אלצהיימר המשפחתית". צורה זו כוללת בעשרים אחוז מכל המקרים. המדעים גילו כי אחד מ־23 הכרומוזומים שבתאי גופו של האדם — כרומוזום מספר 21 — נושא את הגן הלקוי, שנמצא בכל בני המשפחות שלוש במחלה.

דובדת מטעם האגודה למחלת אלצהיימר בשיקאגו אמרה כי הגלוי הזה אמנם „קפיצת דרך מדעית חשובה, אך אין לראות בו תריפה לגן קלינית". לדבריה, הגילוי יהיה חסר משמעות לגבי חולים לפחות למשך חמש שנים הקרובות.

(ע"ד)

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 19.2.87

	בנקטים				חשבונות והמחאות		שעים	
	יחידה	קנה	מכירה		קנה	מכירה		
טל מטבעות	1				1.6582	1.6711		
דולר אמריקני	1	1.57	1.64		1.6065	1.6165		
מרק גרמני	1	0.85	0.89		0.8663	0.8767		
ליירה טורקית	1	2.40	2.52		2.4470	2.4621		
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27		0.2611	0.2644		
ין יפני	100	1.07	1.07		1.0507	1.0378		
גילדן הולנדי	1	0.75	0.79		0.7701	0.7797		
פרנק שוויצרי	1	1.06	1.06		1.0265	1.0393		
סגר שבדי	1	0.24	0.25		0.2449	0.2479		
סגר נורווגי	1	0.22	0.23		0.2278	0.2307		
סגר דני	1	0.23	0.24		0.2301	0.2330		
מרק פיני	1	0.34	0.36		0.3496	0.3540		
דולר קנדי	1	1.18	1.24		1.2006	1.2156		
דולר אוסטרלי	1	1.03	1.11		1.0695	1.0829		
דינר דר' אמיראתי	1	0.52	0.77		0.7624	0.7719		
פרנק בלגי	10	0.40	0.43		0.4190	0.4242		
שילינג אוסטרי	1	1.21	1.27		1.2329	1.2471		
ליירה איטלקית	1,000	1.19	1.27		1.2189	1.2341		

העונגפסט פרוייקטים (1970) בע"מ
הודעה בדבר שינוי תוראות תשלומי בגיבון למשרדות וחברה
נקנה בזה הודעה כי באסיפה כללית שלא על המנין של בעלי מניות של החברה שנערכה ביום 22.2.87 הוקצלה הלוואה מיוחדת. לעניים הסכו לשמרות הזכות לבעלים ערכים ערכים עסקים בתור קבלנים ומשרדי פרוקטים וקבוצות שונים ומפנים המלצים המלצים ואחרים.
20.2.87

טלקס

● **„חקאמרי" חוזמון למסטיבל אדינבורו**

חתאוטרון חקאמרי קיבל אתמול הזמנה רשמית להופיע בפסטיבל אדינבורו שיתקיים בחודש אוגוסט הבאה.

הקאמרי הוא הוחיר הראשון לחופיע עם שני מחזות – „קידוש מאת שמואל הוגו וכבומיה, ו„מיכאל קולהס" מאת ריינסס סודרס על־פי הרומן מק קולהס, מן קלייסט. בבימוי אילן רונן.

(ע"ח)

● **חורים ותלמיז"ים פלשו למועצת רבנים**

159 תלמידים וחוריהם פלשו אתמול למשרדי המועצה המקומית נרסים, בנחאה על חצו שחוציא אוו המועצה המקומית. עובדיה נמנה לסגירת שתי כיתות לימוד ומן־הסתם בעייה.

צו הסגירה לכיתות הלימוד הוצא לאחר ביקורת שעערכו מנהלים מקומם עליידי מבבי האיש שקבעו, כי מחמת הלימוד מהוות סכנה לתלמידים.

לטענת עוזי, כי חורי החתלמידים מיקח מנו כבר בעבר למועצה הקומית ולהנהלת בית־הספר נקטו את הסתיימותם מהמשך לימוד הלמידים במבנים הרעועים אשר בו מדוחסים.

אתמול נאמרה, פלשו הלמידים הוחיים למשרדי המועצה בנחאה בעמידת הכיתות.

יואב אביב

● **ורטהיימר מחפש קונים למוצרי „מוניט בית־שמש"**

קוף ורטהיימר, בעליו של מפעל „מוניט", יחא בימים הקרובים לחרוב כדי למצוא אוזן לגורדון המשמר של מפעל המצוינים בבית־שמש.

אמנון ראמון.

● **מיסוי כבד על חלפנים לרכב**

תל אביב־יפו לין שלח מכתב לראהאוצר, ובו דרישה לבדוק מיסוי את המיסוי על חלפנים לרכב.

לין ציין, כי על חלפנים מיבוא סכלים מיסוים בשיעור 120 אחוז וגל חלפנים מיוצר מקומי – 60 אחוז. אולם הייצר המקומי אינו שבוע את הביקוש.

הנמלה: חתלוקה לחלפנים נמתחים עלא־בטיחותיים היא שמעלת לגיל 65 שנים. עד כה, ניתן היה לקבוע בבירור מניעה בחלת אלצהיימר, רק לאחר מותו של החולה. על ידי בדיקת רקמת מוחו. ד"ר ג'יימס גוולה מבית חחולים הוניברסיטאי של מסצ'וס שפטר בראש המחקר, אמר כי צוות שותפיו, שכלל רופאים מאיטליה, מערב גרמניה וצרפת, גילו את הגן הלקוי בכרומוסום שנערכו בבני אדם משפחות גרולות, המהלך מספר דורות, לשכני המשפחה לוקים בתורשה בצורה של המחלה הידוע בבני „מחלת אלצהיימר המשפחתית". צורה זו כוללת בעשרים אחוז מכל המקרים. המדעים גילו כי אחד מ־23 הכרומוזומים שבתאי גופו של האדם — כרומוזום מספר 21 — נושא את הגן הלקוי, שנמצא בכל בני המשפחות שלוש במחלה.

דובדת מטעם האגודה למחלת אלצהיימר בשיקאגו אמרה כי הגלוי הזה אמנם „קפיצת דרך מדעית חשובה, אך אין לראות בו תריפה לגן קלינית". לדבריה, הגילוי יהיה חסר משמעות לגבי חולים לפחות למשך חמש שנים הקרובות.

(ע"ד)

שופט בהחלטה ראשונה מסוגה:

דגבר המפגר מבאר־שבע יתרום כליה לאביו החולה

מאת שלי יחימוביץ,
כתבת „על המשמר"

גבר מפגר יתרום כליה לאביו החולה. כך קבע אתמול שופט בית־המשפט המחוזי בבאר־שבע, אברהם לרן, בהחלטה ראשונה מסוגה.

השופט לרן קיבל את ההחלטה כבר לפני כארבעה חודשים. אולם נענה לבקשת היועץ המשפטי למשלה לקיים דיון מחודש בעניין, ולמרות התנגדות ציבורית נרחבת, החליט השופט לרן פעם נוספת כי המפגר יתרום כליה.

נציגת היועץ המשפטי למשלה אמרה במהלך הדיון החוזר, כי המפגר אינו יכול להבין והעריך את מהות הפעולה הנרשמת, ולפיכך אינו מסוגל לתת הסכמה מודעת למעשה. „החר כזה כולל שקילת ערכים רחבה של בני־ארגון חוץ הערכת הארד על פני משבנו ותוך ניצול נתיחותם וחוטר כמלחם לתת ביטוי להתבגרותם. שום בן־אנוש אינו רשאי ליטול על עצמו הלטה מסוג זה ואין לתתיר הסיכתם למעין חילוף, אמרה.

השופט לרן אמר, כי אין חשש ליצירת תקדים. משום שמדובר במקרה רופן מיוחד במינו. „אין מדובר בניצול לרעה מצד האב," אמר השופט. „אלא ברגש משפחתי עמוק, מיוחד ואמיתי". השופט אמר, כי הארכת תחלת חיי האב באמצעות תרומת הכליה תיטיב עם הבן, משום שהאב הוא האדם היחיד המטפל בבנו במסירות.

„מדובר בראונו של האב, החושש שימיו ספורים, לגורל בנו הזקוק לאבנים", אמר השופט.

לאב יש שתי בנות נוספות, אולם השופט קיבל את הגימוק שעריפה תרומת הבן, משום שהאחיות עוסקות במקצועות הנורשים מאמץ גופני ורמת הסיכון שלהן גבוהה יותר.

ביצוע החלטה נדחה בגלל עדעור שהגישה אקיר"ם לבית־המשפט העליון. מכב"ל אקיר"ם, ארי גלבוע, אמר לכתבנו, כי לא ייתכן שרוזקה הבן המפגר יובחר לחיות החורם, בשלאב שתי בנות בריאות היכולות לתרום כליה. לדבריו, מבקש אקיר"ם מבית־המשפט העליון לקבל החלטה עקרונית בעניין זה.

נעצרו ארבעה חשודים נוספים בפרשת השוחד בבתי־המשפט

מספר העצורים בפרשה שנחשפה עם מעצרו של פקיד ביהמ"ש ברחובות מגיע ל־11

מאת אהבה מרום
כתבת „על המשמר"

ארבעה חשודים נוספים נעצרו אתמול במרחב השפלה בפרשת מעשי השחד והזיופים בבתי־משפט. רשויות ריישוי ובנקים שנתבלחה עם מעצרו של פקיד בית־משפט השלום ברחובות.

בשבועות האחרונים מגולל צוות בראשותו של רב־פקד ברכי אוחיון חקירה מורכבת המסופעת בקרב עובדי מוסדות ציבור במרחב השפלה, ובעקבות הפעלתו של סוכן משטרתי מסתי חשפה המשטרה חשודות לכאורה לעבירות פליליות בבתי־משפט, רשויות רישוי ובנקים.

מחחילת החקירה עצרו אנשי הצוות את הרשות המרכזי בפרשה, יוסף באבי מיכבו, שמישש כפקיד עזר בבית־המשפט לתעבורה ברחובות. נגד באבי שוחרר בערבות הוגש כתב־אישום בגין מירמה, הפרת אמונים ושוחד.

יתר הנעצרים חשודים בקנתן בבתי־משפט, רשויות רישוי ובנקים. מחחילת החקירה נעצרו 11 איש ונחקרו כאמה חשודים ונצפות חקירתם של למעלה מאמה אנשים נוספים.

אתמול נעצרו שלושה חשבים חשודים בעבירות בפרשת שוחד. בחשלת החקירה עצרו אנשי הצוות את הרשות המרכזי בפרשה, יוסף באבי מיכבו, שמישש כפקיד עזר בבית־המשפט לתעבורה ברחובות. נגד באבי שוחרר בערבות הוגש כתב־אישום בגין מירמה, הפרת אמונים ושוחד.

יתר הנעצרים חשודים בקנתן ובלקיחת שוחד, בשיבוש הליכי משפט עליידי העלמת הרשעות, בזיוף מסמכים והנגיע מסמכים כוזבים לבית־המשפט ובגביהם וזיוף חותמות.

עליפי החשד בוטלו הרשעות בבית־המשפט ברחובות עליידי מתן שוחד והגנת מסמכים כוזבים, בחמשך הסתעפה החקירה לבתי־משפט לתעבורה בתל־אביב, בנתיה, אשדוד, אשקלון ובחיפה־עזה. שנם הוצגו עליפי חשד מסמכים כוזבים שהושגו במרחב השפלה.

עד כה נחתמו בפרשה 22 תיקים פלילים ונראה, כי החשודים קיימו ביניהם שחתוף־פעולה ומעלו בשיטה מאורגנת.

עליית שער הדולר ביטלה הירידות במניות ההסדר

אבי אלחנן חוקרבייג

ערך השוק של המניות החוטשיות עלה אתמול ב־0.41% מניות ההסדר עלו אתמול ב־0.05% בממוצע, עקב העלייה בשער הדולר. שביטלה את הירידות בשעריהן עקב עדדף היצע של 3 מיליוני ש"ח. בסיכום השבועי ירד ערך השוק של מניות ההסדר ב־0.29%, בעוד שהמניות החוטשיות עלו ב־6.17% בממוצע.

מחחילת השנה עלו המניות החוטשיות ב־45% ומניות ההסדר — ב־3% בלבד. העלייה הגדולה ביותר — 11.67% — נרשמה השבוע במדד השערים של מניות חברות להשקעה, שעלו מחחילת השנה ב־67.5%.

לאיגרות החוב הצמודות לדולר היה אתמול עדדף ביקוש של 2.5 מיליון ש"ח ולצמודות למדד — 3 מיליוני ש"ח. ערך השוק של הצמודות למט"ח עלה אתמול ב־0.17% ומחחילת השנה — ב־3.5% בלבד. ערך השוק של הצמודות למדד ירד אתמול ב־0.04%, בעוד שמחחילת השנה עלה ב־10.5%.

בקרנות הנאמנות השקיע אתמול הציבור 3 מיליוני ש"ח.

בחחיצות יתר גדולות וכו שתי הסדרות הנוסמות של איגרות החוב הצמודות למדד שנגע ישראל הניע אתמול לציבור בערך נקוב כולל של 50 מיליון ש"ח. לסדרה מטוג „שניא" בערך נקוב של 40 מיליון ש"ח ל־5 שנים במחיר מינימום של 94% מערכן הנקוב של אג"ח נתקבלו הזמנות בסך 168 מיליון ש"ח ונמכרה במחיר של 96.5% מע"נ. לאג"ח מסוג „גליל" בערך נקוב של 10 מיליוני ש"ח ל־10 שנים במחיר מינימום של 90% נתקבלו הזמנות בסך 29 מיליון ש"ח ונמכרו במחיר של 93% מע"נ.

בסעם הראשונה עלו אתמול מניות „בור" משער 992,000 לשער שיא של „יתר" ל־10 מיליונים! ושהגיע ל־10,912,000, תוך עלייה ב־10% בכ"ח של 83%. סל המניעות ירד אתמול ב־0.09 אג' ל־1.6711 ש"ח. בעוד ששער הדולר הצעיב עלה ב־0.61 אג' ל־1.6160 ש"ח. דולר נוסעים עלה ל־1.9050 ש"ח. הדולר השחור הוסיף לנוע בין 1.58 ל־1.59 ש"ח.

בשוקי המסבעות הבין־לאומיים עלה הדולר ביחס לכל המסבעות העיקריים, חוץ מליש"ט. השיפוח בלי"ש נוסבר בציפיות להורדת המיסים באנגליה.

גלגלי הבורסה

מאת אלחנן חוקרבייג

ערך השוק של המניות החוטשיות עלה אתמול ב־0.41%. מניות ההסדר עלו אתמול ב־0.05% בממוצע, עקב העלייה בשער הדולר. שביטלה את הירידות בשעריהן עקב עדדף היצע של 3 מיליוני ש"ח. בסיכום השבועי ירד ערך השוק של מניות ההסדר ב־0.29%, בעוד שהמניות החוטשיות עלו ב־6.17% בממוצע.

מחחילת השנה עלו המניות החוטשיות ב־45% ומניות ההסדר — ב־3% בלבד. העלייה הגדולה ביותר — 11.67% — נרשמה השבוע במדד השערים של מניות חברות להשקעה, שעלו מחחילת השנה ב־67.5%.

לאיגרות החוב הצמודות לדולר היה אתמול עדדף ביקוש של 2.5 מיליון ש"ח ולצמודות למדד — 3 מיליוני ש"ח. ערך השוק של הצמודות למט"ח עלה אתמול ב־0.17% ומחחילת השנה — ב־3.5% בלבד. ערך השוק של הצמודות למדד ירד אתמול ב־0.04%, בעוד שמחחילת השנה עלה ב־10.5%.

בקרנות הנאמנות השקיע אתמול הציבור 3 מיליוני ש"ח.

בחחיצות יתר גדולות וכו שתי הסדרות הנוסמות של איגרות החוב הצמודות למדד שנגע ישראל הניע אתמול לציבור בערך נקוב כולל של 50 מיליון ש"ח. לסדרה מטוג „שניא" בערך נקוב של 40 מיליון ש"ח ל־5 שנים במחיר מינימום של 94% מערכן הנקוב של אג"ח נתקבלו הזמנות בסך 168 מיליון ש"ח ונמכרה במחיר של 96.5% מע"נ. לאג"ח מסוג „גליל" בערך נקוב של 10 מיליוני ש"ח ל־10 שנים במחיר מינימום של 90% נתקבלו הזמנות בסך 29 מיליון ש"ח ונמכרו במחיר של 93% מע"נ.

בפלילים

הוגש כתב־אישום נגד התלמידים האופנועניים

מאת יואב אביב, כתב „על המשמר"

חמישה נערים בני 17־16 מחיפה מואשמים בחקיפה בנתל בית־הספר החיכון בקריית־חיים בעת שפרצו לחדר בית־הספר כשהם רכובים על אופנועים.

בכתב־האישום שהוגש אתמול לבית־המשפט השלום בחיפה מוטענת התביעה, המיוצגת על ידי פקד בנארי, כי החמישה נכנסו ביום ג' לבית־הספר בשהם רכובים על אופנועיהם וכשנתבקשו על־ידי מנהלו, יורם לפר, לעזוב את המקום, סירבו לעשות כן. בהמשך תקף אחד הנערים את המנהל, השליך עליו את קסרתו ושבר את משקפיו, ונער אחר ארק עליו כי רצה אותו.

התביעה מאשימה את החמישה בחסגת נבוז, בחקיפת עובד ציבור ובאיומים. אחד הנערים מואשם גם בגרימת נזק.

התביעה ביקשה לעצור את התלמידים המליליים נגדם ואילו סניגוריהם עורכי־הדין אורית פולק, שרית סולן ועלי מאר, ביקשו לשחררם.

השופט אהרון מלמד הורה לשחרר כל הנערים בערבות ולהחיקים במעצר בית מהשעה 5 אחר הצהריים עד 9 בבוקר. כדי לאפשר להם ללמוד.

הזמלץ